

Vera Effigies Reverendi in Christo
Patris Dñi:

ROBERTI SANDERSON
EPISCOPI LINCOLNIENSIS.

Vera Effigies Reverendi in Christo
Patris Dñi:

ROBERTI SANDERSON
EPISCOPI LINCOLNIENSIS.

DE
JURAMENTI
Promissorii
OBLIGATIONE

Praelectiones Septem.

Habitæ in Schola Theologica
OXON. Termino Michaelis
An. Dom. MDCXLVI.

A
ROBERTO SANDERSONO.

S. Theologiæ in Academia Oxoniensi
Professore Regio.

Præmissa Oratione ab eodem habita cum
publicam professionem auspicaretur
26. Octobr. 1646.

9
æ

L O N D I N I,

Typis R. N. Prostat vanaale apud A. Crook, 1670.

Ox
P

I

leg
dic
erit
fibi
tim
imp
vir
au
au
du
cu

Oratio habita in Schola Theologica
Oxon a R. S. sacrae Theologiae Regio
PROFESSORE, cum publicam pro-
fessionem auspicaretur. 26. Oct. 1646.

Postquam mihi, integro jam quadri-
ennio & quod excurrit, quicquid
est hoc professorii sive muneris de-
legatum, sive oneris impositum esse sensi:
dici vix potest (Auditores) quam horru-
erim totus; quam varia adversantesque
sibi cogitationes mox animum alterna-
tim inceserint meum. Observabuntur
imprimis ante oculos quamplurima, quae
virum longe viribus praestabiliorem,
audentiozemq; quam ego me aut esse puto,
aut haberi velim, a suscipiendo tam ar-
duo munere prorsus absterrent, Provi-
cum omni tempore difficilis; tum illis, nisi

pejora infecuta essent, pessimis temporibus, post tot enatas novas, veteres renatas haereses, multo difficilior: Vires, cum vel maxime vigerent, admodum exigua; & tunc accrescentibus annis fracta plurimum imminutaque: Memoria fragilis & infida: Impediti oris, in hac etiam balbescente senectute, infantia: Vel ipsius Latini sermonis, post quinque tum superque lustrorum absentiam, insolentia. Perorandi, pralegendi, disputandi, determinandi, ceteraque quae hujusce sunt muneris praestandi (quae fortassis ab his exigi fas est; qui assidui sunt in hac palaestra) facultas siqua olim inerat, quum in his studiis aliquantulum versaremur, (& quantilla tum illa!) exoleta jam prorsus, & plane nulla. Denique, ut minutiora illa praeteream, longinqua migrationis cum famulatu & supellectile qua libraria qua domestica, tedium, reliquaque ab re familiari incommoda;

vel

vel is unus, quem & sateri pudet, pudor plusquam subrusticus, & (quam facile patior amicos amoris quōdam errore Modestiam interpretari) invirilis quadam verecundia. Insuperabilis illa quidem; ut quam natura inservit, firmavit educatio, fovit haecenus, atque etiamnum fovet tenuitatis propriae conscientia: sed qua tamen vix aliud comperi quidquam a prima pueritia ad hunc usque diem, aut rationibus meis aut existimationi magis adversarium. Retundit haec assidue generosiores quosque animi impetus: eximium quid ausuri conatus frangit: memoriam pessime labefaciat, sermonis vim aut praeipit, aut sistit: ut, quod mihi visus sum quandoque mente concepisse haud prorsus incommode aut abs re, hoc aut non ausum proloqui statua taciturnior; aut si tente, sic timide, sic gelide, sic id faciam hæsitant, ut aliquanto nonnunquam praestaret

staret non tentasse. Dicam verbo, & quod res est; una hac timiditas, & (si dabitis vocabulo veniam) hac infiducia mei, ut de munere hoc detrectando serio cogitarim, atque etiam aliud eam in rem tentarim; plus efficit, quam cetera illa, quantumvis gravia, quae haecenus commemini, universa.

Occurrebant dum istac cogito, ex adverso pauca quaedam, nec aspernanda, quae labantem animum nonnihil erigerent, cunctantemque subinde velut subiectis stimulis in hanc arenam propellerent. Optimi Regis iudicium: crebri amicorum hortatus: vester multorum (ut illi submonebant, & ego haud inexpertus humanitatem vestram facile credebam) in me proni affectus. Pepulerunt ista fateor, (ut par erat) animum meum; quin & commoverunt: sed haecenus, ut tamen si meo unius arbitrato res statuenda foret, nec longa nec difficilis

facilis futura esset deliberatio. Quid enim? Patererne ego me atate jam declivi, defectis viribus, memoria lubrica balbum & pertimidum senem, ex suavissimo quo perfruebar otio & umbra, in apricum & in pulverem, iniquissimo tempore, post 25 annorum missionem, quasi post-liminio, & invitum rapi? & quae me poterant satis expurgasse cicuta, si lubens consensissem? Quis non omnem mihi Anticyram destinata[m] crederet, ni abnuissem & quoad verecunde licuit, restitissem.

Ergo ne perduci poteras, inquietis, ut conditioni tam iniquae acquiesceres tandem, sanus utrisque auribus atque oculis? Poteram, ut videtis, & perductus sum; ita sunt ut res humana, sic & consilia incerta: Sanusne an secus ubi facti rationem edidero, vosmet judicate. Certe non ego hac in re vel ingenio meo obsecutus sum, vel etiam iudicio: cui ut optatius fuit, ita visum est.

est salutaris, in tenebris latitare se-
curum, quam cum labore & pericu-
lo prodire in scenam. Imo vero egi
cum amicis, qui apud serenissimam
Regiam majestatem videbantur ali-
quid posse; idque non una vice, coram
& per literas semel atque iterum ob-
testatus per omnem amicitiam, Regis
animum pertentarent fieri ne posset si-
ne ipsius offensione, ut de hac Cathedra
aliter statueretur, nec ego tam impor-
tunum onus tam imparibus humeris
sustinere cogerer. Pertentant: renun-
ciant fieri non posse; perstare in senten-
tia Regem, quod ante jussisset & id ra-
tum esse velle: non utique obiterer
porro frustra, sed onus quod excutere
non possem, qua possem animi alacri-
tate subirem & perferrem. Hac ad-
monitus, officii conscientia, cujus vo-
luntati obtemperare debui, ejus autho-
ritati cessi: Maxime cum altius assur-
gerem, (nam quæ hæcenus dicta sunt

ad

ad humanas tantum rationes perti-
nent,) & ut decuit hominem & Chri-
stianum & Theologum, summam Dei
Opt. Max. providentiam, singula quae
in terris aguntur vel minutissima qua-
que, prout ipsi collibitum est, & sua-
viter & fortiter moderantis, diligen-
tius cogitarem: Scilicet est cor Regis
in manu domini, sicut derivationes
aquarum; & pro bene-placito suo convertit
ipsum. Hæc ego quo sapius & attentius cum
animo reputavi meo, eo mihi propius con-
junctam cum Regia voluntate divinam
etiam vocationem visus sum contueri. Si-
quidem nihil aliud est, quantum ego qui-
dem adhuc intelligere potui, ordinaria
Dei ad aliquod munus vocatio, quam ab
his penes quos est plena & legitima de e-
jusmodi rebus statuendi potestas, persona
ipsorum judicio non in idonea, nulla in-
tercedente prava ambitione, dolo, ma-
lisve artibus, designatio. Pervicit ita-
que omnia impedimenta, omnia objecta-
menta

menta deluit, duplex illa parendi necessitas, voluntati Regiae, divinae vocationi. Quo mihi paratiorem apud omnes bonos, apud omnes aequos rerum aestimatores excusationem fore confido, si (quod indubie futurum prospicio) in obeundo hoc tam illustri tam arduo munere, nec votis meis, nec vestrae expectationi satisfacerem, Dabo tamen operam officio utcunque ut satisfaciam meo: & sane, ut aliquid saltem de me fidenter dicam, spero me aliqua ex parte satisfacturum: illud si concedatis, quod omnino concedi debet & est verissimum, non satisfecisse officio qui se ingessit, ni fecerit, quod debuit: satisfecisse qui admotus est, si fecerit quod potuit.

Exposui pluribus, auditores, provinciam hanc quo concilio jam olim susceperim: cur in ea administranda toto quadriennio nil gestum sit, si forte requiratis, paucioribus expediam. Quo tempore reverendus in Christo Pater Vi-

gor.

gornia Episcopus, cathedra pastorali
consensa, doctorem hanc quam per-
multis jam annis plurimum ornaverat
mibi successori designato reliquit (fuit
id aestiva vacatione circiter Kal. Sextiles :)
discessi tum hinc ea mente, ut proximo ter-
mino Michaelis certo etiam die constituto,
Kal. sc. Novembribus revertetur; res do-
mesticas interea componerem, eaque curarem
qua redditum maturarent. Quid multa?
Curo, compono, & totus in hoc sum. Glis-
cere jam tum simultates publicae, magis
magisque indies universa in pejus ruere,
ardere passim omnia discordiis civilibus:
versari in ore, in auribus, in oculis omni-
um nil nisi bellici apparatus, armorum
strepitus, tumultus militum. Ego tamen
pergo, sed segnius aliquanto quam oc-
ciperam, vasa colligere, sarcinas com-
plicare, capsas & cistulas rebus ne-
cessariis implere ex quibus una, mag-
no meo cum infortunio, paulo longius
domo mea eo fine premissa ut huc com-
modius

modius asportaretur, post aliquot menses cum supellectile quam habui pretiosissima incidit in glutinosas manus bonorum illorum virorum, quibus pro jure vis est, & arma pro legibus: unde eam mihi reglutinandi nulla jamdiu reliqua est aut facultas, aut spes. Sed quod amissum est, missum facio; & pergo. Instat tandem destinatus itineri dies; & erant quæ ad profectionem videbantur necesse, pleraque expedita: præstolabar tantum tabellarium hinc cum literis ex quibus nonnulla, quæ mihi usui forent, & rescire intererat, intelligerem. Miror hominem conducto die non adesse: expecto adhuc diem alterum, tertium, quartum; comparet nullus: quinta demum luce venit, sed pedes, inops, squalidus, & mæstus. Nempe acciderat forte per illa tempora, (ipsissima hac fere anni tempestate,) prælium illud atrox, & utrique parti satis funestum Monticlivense, sive ad Edgehill:

hill : unde disjecti sparsique per oppi-
da longe lateque milites vicina quaque
loca occupant, & vias undique pub-
licas nefariis depredationibus infesta-
bant. Narrat misellus homuncio, ut
in hos incideret, ut se minis contumeli-
isque pessime exceptum, equo, vestitu,
nummis, & tabellis expoliaverim: do-
cet omnia rapinis, latrociniiis, concus-
sionibus, terroribus plena: quoad ar-
dor ille belli refrixerit, intuta omnia vi-
atoribus. Quibus auditis, necessitati
iterum parendum ratus, abjeci profectioni-
onis consilium, certus memet domi con-
tinere, donec resideret nonnihil belli
astus, & immutata rerum facies spem
ostenderet commodioris profectionis:
quod ego sane, ut eram illarum rerum
inexpertus, intra paucos saltem menses
futurum non dubitavi. Sed heu! quam
inanis fuit spes illa! Exarsit ex illo
tempore multo quam ante astuosius bel-
li furor, pervagatusque est latius; &
af-

afflictiores indies res evasere publica:
Venit interea Oxonium cum exercitu
serenissimus Rex Carolus: urbem val-
lo & fossa cingit, presidio firmat: figunt
hic stativa proteriani milites. Abjeda
igitur protinus omni spe & pacis pub-
lica, & reditus huc mei: quod reli-
quum erat, experire statui, veterum
illud *ἁπλως βίωσας* an aliquid contineret
sana ac solida Philosophia. Periculum
feci, latui, eaque fui in proposita sen-
tentia, (postquam ita constitueram)
sive constantia mentis sive pertinacia:
ut cum alias quam parcissime, idque
non nisi magna cogente necessitate, tum
integrali propemodum biennio, non om-
nino aut ocreas induerim aut equum
conscenderim, aut parochiola mea an-
gustissimos fines (qui ubi maxime pa-
tent vix sunt millenum passuum) vel
latum pedem unquam excefferim, Quod
quam animo meo fuerit jucundum,
quam rebus meis salutare; nec ego
satis

satis oratione completi; nec vos ex-
istimationi consequi potestis. Qua in
re ingratisissimus essem quotquot sunt
usquam mortalium, si non providentia
divina vim, sapientiam, bonitatem
& agnoscerem lubens & latus de-
predicarem: cujus singulari beneficio
factum est, ut quod paucissimis in tan-
ta rerum perturbatione contigisse re-
or, mihi domi meae inter meos consi-
dere licuerit; libris, literis, otio frui:
& quod ad animi mei fructum max-
imum duco, illibatam una cum liber-
tate conscientiam & dignitatem con-
servare. Sc. ab domo abductus sum
mea, iniqua ut tum videbatur condi-
tione, sed (Deo providente) non in-
felici tamen; ut alium quendam verbi
praconem belli lege captivum in liber-
tatem redimerem; virum sane gravem
& disertum, quicum intercesserat
mihi a multis ante annis ex vicinia
& longo usu non levis animorum con-
junctio

junctio & amicitia quādam necessitudo.
Ne longam faciam; uterque tandem data
utrinque fide publica ita domum remissi
sumus, ut communis incolumitatis mu-
tui invicem obsides essemus. Hec fides
sancte servata, utrique nostrum in hoc
tanto rerum aestu tranquillitatem securam
praestitit. Sicque mihi, auspice Dei
bonitate, brevis procella longam peperit
halcyoniam.

Verum, ubi post deditam hanc ur-
bem, immutatamque in tantam rerum
conditionem, ut saltem itinerantibus se-
curiores essent viarum transitus, obla-
tam mihi opportunitatem sensi Acade-
miam revisendi: de ornanda hac qua
mihi obtigisset Sparta denuo cogitare
capi: Nempe contractam longo situ seu
rubiginem, seu scabritiem ocyus abra-
dendam, excutiendum omnem torporem:
reptandum e latebris in apricum, in-
genium deses & inurbanum qua pote
exitandum, & ad Academicos mores,
studia

studia; institutaque paulatim efforman-
dum: hoc est, ut ego interpretor, vim na-
tura faciendam, & vel invita Minerva
Minervam colendam. Statui itaque, sed
communicato prius per literas cum a-
micis concilio, ad medium Octob. adesse,
si & illis id opportunum videretur. Re-
scribunt non sibi id opportunum videri,
sed necessarium, adeoque ab omnibus ex-
pectari; proinde advolarem, de praele-
gendo aut disputando ne sollicitus es-
sem; nec enim in tanta Academiae solitu-
dine, in mediis castris & inter arma (u-
bi filere solent leges) istarum rerum ra-
tionem ullam haberi, nedum expectatio-
nem: Pergratum id fuit homini & sem-
per cunctatori, & subire onus ignavo;
maxime & imperato. Quam primum
itaque per alias occupationes, & con-
tinuos imbres licuit, huc advolo: ita
securus ab omni publici officii metu, ut
ne vel solitariam schedam adversari-
arum annotatiuncularum mecum attu-
lerim

lerim. Alium enim mihi proposueram
istiusce itineris finem duplicem: alte-
rum, ut de Academicarum rerum præ-
senti statu certius aliquid præsens cog-
noscerem: alterum, ut de futura præ-
legendi ratione cum viris amicis &
prudentibus consilium caperem. Scie-
bam enim vi statuti atque etiam officii
prælectiones habendas esse: sed in præ-
legendo quam potissimum viam insiste-
rem, ut id sequeretur quod Theologia stu-
diosius & gratissimum esse posset & uti-
lissimum, id vero nisi ab his edoctus
qui quid maxime esset ad gustum &
sensum eorum qui nunc sunt hominum,
exploratum haberent, scire non pote-
ram. Ast ubi advenissem, vix salu-
tatum resalutatumque est invicem, cum
mihi nova occinitur cantilena: præ-
lectiones ordinarias pro more solito a
professoribus expectari: Egone ut ali-
quid sic insperatum præstem, hac tem-
poris angustia, hospes, & harum rerum
insolens,

insolens, & quem tot alia premunt
incommoda? Fieri non potest, in-
quam: Illi contra, At fieri oportet.
Tunc ego mecum, Jam ergo teneris: nec
est aut elabendi spes, aut deliberandi
locus. Sed bono es animo; Non est
impossibile, nisi nos dialectici fallant,
quodcumque est necessarium: ---- δὲ τὰ πρῶτα
καὶ τὰ δεύτερα ἐστὶν ὑποθέσει. Audendum ergo
aliquid; & nunc tertium, quod a te
his antea factum est, necessitati paren-
dum. Protinus ergo & calamus &
chartas, & scrinia posco: & dum
meditor (pro more publice profuenti-
um) aliquid ipso in limine præsari,
quod apud humanitatem vestram habi-
turum esset justæ excusationis instar,
dum eam in rem scripturio nescio quid
subsecivis horis & subsultoria opera;
exit tandem de re nibili, hoc est de me,
& de rebus, factis, consiliis meis, je-
juna hac & (ut vereor) nimium importu-
na narratiuncula.

Quam, quo mihi videmini proniori-
bus animis & auribus excepisse, eo con-
fidemius ad illa accedo quæ supersunt
dicenda: & spero vos facile exoratum
iri, ut qua me attentione & patientia
hactenus prosecuti estis de præteritis
rebus differentem, eadem prosequamini
porro, dum quid ego vobis in posterum
spondeam, quidque a vobis vicissim pe-
tam, qua potero brevitate exposuero.
Prius illud quod attinet, imprimis aper-
te profiteor non esse me ex illorum nu-
mero, quibus cordi est litem ex lite ferere,
rixas ciere doctiores quam componere,
quique controversias novas movere ma-
lum quam summovere veteres, & con-
tentionis funem trahere quam abrumpe-
re: ingeniosi suo, fortassis & aliorum
iudicio; sed certe malo publico. Est
hæc gens hominum numerosa satis &
multigena: sed in triplici fere discrimi-
nine. Sunt qui suo nescio quo malo
genio, vel etiam odii invidiæ astri
per-

perciti, alienorum operum Aristarchi fi-
unt & censores severissimi. Excutunt
hi non sententias modo & locutiones
hominum, sed & vocum & syllabarum
minutissimos quosque apices. Si erra-
tum est in re aliqua quamvis levissima,
si quid forte aut vehementius, aut tem-
peratius dictum quam pro ipsorum pa-
lato; vociferantur continuo, insectantur,
damnant, & tantum non diro anathe-
mate feriunt. Si quid obscurius prola-
tum aut ambigue, trahunt semper in de-
teriore partem; & ne desit calumnie lo-
cus, sensum ei de suo affingunt. Quod ita
sanum, solidum, pulchrum est, ut non au-
deant vituperare, (quod vituperio pro-
ximum est) maligne laudant. Est alte-
rum genus eorum, qui aut ex inanis
gloriolæ cupiditate, nova & inaudita
opinionum monstra in Ecclesiam inve-
hant, quorum est hoc infelix seculum
longe feracissimum; aut μικροφιλοτιμία
quadam laborantes pulchrum esse du-
cunt

cunt inutilibus distinctiunculis & subtilitatibus, aut puerilibus inaniis, gratiam apud adolescentes captare, aut risu diducere rictum Auditoris: Disputaturi entes Theologi, nec veteri Stoicorum vulgo multum absimiles; qui severiorem professi philosophiam, in exilibus tamen Grammaticorum λεπτολογία vel Dialecticorum argutiolis omne avum transgere. Tertium genus latissime patet, estque eorum hominum qui aut studio partium sic illos admirantur, quibus se magistris addixerunt ut sibi nefas esse putant ab eorum placitis vel latam unguem discedere; aut odio partium ita se demum satis esse religiosos existimant, si ab eorum sententia, quos sibi adversarios constituerunt, quam longissime recesserint. Hinc alios effectus videas αμετρά τ' ανδολεν ex Antipapismo Semianabaptistas, alios ex Antipuritanismo Semipapistas, alios ---- Sed piget ista ulterius profe-

prosequi tam innumera, tam ingrata:
& ad alia festino. Harum ne in ulla
classe nomen censeretur mereatur meum,
Deum cordis mei conscium testem ad-
voco, cui servire in spiritu filii sui
ante omnia cupio, ea me mente ad hoc
munus accedere, non ut propria existi-
mationi aut affectibus, non ut alterius
cujusquam voluntati aut gratiae, sed
ut unis his tribus litarem, Veritati,
Pietati, paci. Et quidem spero pre-
corque eundem illum Deum, cujus
gratia hanc misericordiam hactenus
consecutus sum vilissimus licet pecca-
tor, ut tamen essem fidelis: largitu-
rum mihi in posterum, pro sua bonita-
te, ne ab eadem hac mente ullis aut
mundi illecebris, aut machinis ten-
tationum, aut temporum inclinationi-
bus unquam dimovear. Cujus ope
fretus, ut cetera non ausim polliceri
quae non sunt mearum virium, spondeo
vobis tamen in fungendo hoc munere,
* * 4 quoad

quoad Deus permiserit, sinceritatem, fidem, & postquam hospes esse desiero, diligentiam.

Sunt & nonnulla, viri, patres & fratres, ut ad ultimum illud orationis meae caput tandem accedam, quae a vobis ego vicissim expecto, vel saltem expeto; compluria illa quidem, si aut mihi vacaret exequi, aut vobis audire singula. Sed praequam quod id nimis longum esset, est quoque ut mihi videtur non multum necessarium; tam qui humanitatem dixerit, hunc ego omnia illa una voce complexum esse arbitror. Cogitate obsecro, quanta sit molis, non cum uno jam Tiphone Romano (quae fuit quondam praecipua & pene singularis in hac arena concertatio) sed cum tot efferis gigantibus, Socinianis, Pelagianis, Antinomis, Anabaptistis, Erastianis, aliisque succrescentibus quotidie velut Hydrae capitibus novis haeseon monstris, quorum vix audita vulgo nomina, nedum satis

is explorata dogmata, manus conserere:
Cogitate cuius sit artis, anguillas illas
lubricas & cano gaudentes, sed quid ego
anguillas dico? apage - diminutiva; quin
anguis potius μέγας ἢ δακτυλίον (Secta-
rios, inquam & Sophistas) e cavis & li-
mo quibus se abdiderunt eruere, in lu-
cem protrahere, ita constrictos tenere,
nequa aut toxico noceant, aut elabantur
lubrico. Cogitate quanta sit solertia, la-
tentem sub ovilla veste lupum depre-
hendere; Detrahere & pellem niti-
dus qua quisque per ora Cederet intror-
sum turpis: hypocritarum & En-
thusiastarum, qui obtentu Reformati-
onis orbi illudunt, qui sub larva Spi-
ritus carni militant, qui libertatem
prophetandi sibi arroganti ut aliis li-
centius imponant, quid sibi velint &
quo tendant occulta consilia sapienter
perspicere, eorumque conatibus tem-
pestive & prudenter obvenire, τίς
περὶ ταῦτα; Quotusquisque est ea na-
rium

rium sagacitate, ea perspicacia oculorum, ea lacertorum & laterum firmitate, ut ad ista omnia debite peragenda unus sufficiat? Ista si cogitabitis, facile ut opinor & illud una existimabitis, mihi cui omnia jam dicta ex officio incumbunt facienda, omnino sub tam impari onere succumbendum esse, ni vos me fatiscentem usque & languentem cum omni humanitate vestra subinde sublevertis. Condonabitis itaque ut spero ingenio, pudori, memoria, atati, desuetudini, quicquid quacunque in re nolens peccavero: si quid forte inter disputandum aut alias exciderit non mature cogitatum, incongrue dictum, aut incommode enunciatum; si dictio aut phrasis non occurrerit rei de qua agitur exprimendæ satis idonea; si memoriae diffusus, (quod me prædico, & alias quoties opus est facturum, & inter prælegendum constanter,) quæ apud vos dicturus sum e chartis recitavero: si denique quod est ab antecessoribus

bus meis quacunque in re egregie praestitum, id ego vel non praestitero, vel admodum tenuiter.

Hujus autem vestra in me humanitatis certius mihi pignus dare non potestis, quam si praesentis instituti mei consilium resciero vobis non improbari. Dixi modo, & vere dixi, nihil mihi adhuc certi constitutum esse, in hoc praelegendi officio, quam viam insisterem.

Utrumne primo quod a multis factum video, Epistolam aliquam Apostolicam analytice explicarem & scholiis illustrarem, corollaria inde ad fidem & pietatem utilia breviter deducerem, controversias emergentes digressionem facta fusius pertractarem, loca revincendis haeticis & sectariis opportuna urgerem & confirmarem, vicissim quae sunt ab iis in rem suam prave detorta nativo sensui restituerem, utraque ab ipsorum sophismatis & cavillationibus vindicare?

An potius secundo historiam Evangelii-

gelicam domini nostri J. Chr. vel juxta filium narrationis unius alicujus quatuor Evangelistarum, vel etiam magis ex omnibus harmonice contextam proponerem & explicarem; & nodos historicos aliasque difficultates, quia ἐκ φαινομένων ἀντιλογίας quae ex rei subiectae qualitate aut circumstantiis ortas dissolverem?

An tertio pari ratione historiam sacram Ecclesiasticam ex Apostolorum Actibus & Epistolis secundum temporum ordinem dispositam?

Vel etiam quarto integram historiam Biblicam utriusque Testamenti a mundo condito ad constitutam usque ab Apostolis Ecclesiam Christianam perpetuo filio deducerem, & rerum gestarum exempla ad usum conscientiae & vitae institutionem, quoad res ferret, accommodarem?

An quinto ex textu aliquo scripturae breviter expposito, locum communem Theologicum, maxime de re aliqua fidei controversa proponerem methodice
ex-

explicandum : ut de Scriptura perfectione, de satisfactione Christi, de auctoritate Ecclesiae, de Peccato Originali, de Justificatione fidei, de Merito operum, de Purgatorio, Transubstantiatione, & id genus alius?

An sexto locum aliquem communem Theologiae practicae sive Moralis pari modo explicarem; & casus dubios conscientiae eo pertinentes ex certis agendi regulis & principiis illustrarem & dissolverem: ut, de Votis, de Juramentis, de scandalo, de Rebus Adiaphoris, de libertate Christiana, de obedientia & Subjectione, de civilibus Contractibus, de Divitiis, de Restitutionibus, aliisque ad Dei cultum aut ad fraternam dilectionis & iustitiae officia spectantibus?

An denique utramque Theologia partem (Scholasticam dico, & moralem) sic pariter excolerem, ut neutra se merito conqueri posset neglectam penitus aut exclusam; sed alternis terminis ac vicissim nunc in controver-

siis

siis fidei dirimendis, nunc in conscientia
casibus enucleandis, exercerer?

En vobis indicavi quotquot estis
Theologiae studiosi, quæ cum aliqua ve-
stra utilitate fieri posse videbantur, sin-
gula: vestrum erit statuere ex his quid
fieri velitis. Qua vestra inclinant stu-
dia, hac me comparabo: & quod plerisque
vestrum gratissimum esse sensero, id u-
niversis utile judicabo. Sed enim hoc u-
num interim non possum dissimulare, ad
practicam hanc Casuum Theologiam
sponte sua & quasi natali ingenio multo
propensiores esse animum meum, quam
ad illam rixosam Controversiarum. Cum
itaque mihi nunc aliquid esses necessario
& subito faciendum, nec qua spiraret
favoris vestri aura in hac tanta tempo-
ris angustia satis explorare possem: ob-
secutus ingenio meo, ad Moralem Theo-
logiam inflexi cursum. Cumque cogita-
rem quam sit grave Perjurii peccatum
Deo pariter & hominibus exosum; si-
mul

mulque animadverterem quot hominum
myriades his perturbatissimis tempori-
bus tam nefario crimine se implicuerint
dum aut vobis metu adaecti, aut inducti
dolo, juramentis se obstrinxerunt variis
& interdum, sic inter se adversis, ut al-
terutrum sine certa perjurii periculo
nec suscipi potuerit, nec praestari: ex-
istimavi non potuisse me utilius operam
collocare, quam si aliquid, quod ad Jura-
menti & Perjurii rationem pertineret,
discutiendum susciperem, atque ex tota
hac materia delegi potissimum eam par-
tem hoc termino explicandam, quae est
de Obligatione Juramenti, de Juramen-
ti, inquam, promissorii obligatione. Or-
diar autem hanc tractationem, Deo vo-
lente & auspice, comite patientia ve-
stra die Veneris proximo, hora consueta.
Unicum illud interea a me exorandi
estis, viri, patres & fratres per dilecti
in Christo, pro summa vestra humani-
tate & pietate, Deum Opt. Max. omnis
boni

boni fontem & largitorem mecum comprehen-
demi : ut in omnibus meis studiis & cona-
tibus sic me spiritu suo regat, verbo diri-
gat, benedictione prosequatur ; ut ea sola
sentiam, faciam, doceam, cum omni so-
brietate & prudentia, quæ ipsius gloriæ,
Ecclesiæ Christi ædificationi, matris Aca-
demie honori & ornatui, studiosorum in
vera fidei & conscientie puritate profectui,
mea denique ipsius & paci internæ & eter-
næ salutis aliqua ex parte inserviant ;
per & propter merita Domini nostri Jesu
Christi, cui cum Patre & spiritu sancto
Tri-uni Deo, sit omnis honos, laus & gloria
in secula seculorum. Amen.

De Juramenti Obligatione.

Praelectio Prima.

NUM. 30. 3.

Vir si voverit votum, aut si juraverit juramentum, ligando ligamen super animam suam: non polluet verbum suum, secundum omne quod egressum est ex ore suo, faciet.

SUMMARIUM.

1. *Propositio dicendorum.*
2. *Juramenti definitio.*
3. *Juramentum est actus religionis.*
4. *In juramento Deus testis invocatur.*
5. *Materia juramenti est Res dubia.*
6. *Finis juramenti fides.*
7. *Dati Juramenti definitio continet 4. causarum genera.*
8. *Juramentum Assertorium & Promissorium.*
9. *Juramentum Comminatorium.*
10. *Juramentum Execratorium.*

A

II. Obliga.

De Juramenti Obligatione.

11. *Obligationis definitio & distinctio.*
12. *Obligatio ad Culpam & Penam.*
13. *Juramentum est sua natura obligatorium.*
14. *Obligationis in Assertorio & Promissorio discrimen.*

SECT. I.

DE qua expeditius, & vestro majori cum fructu dicturum me arbitror, si in ipso statim vestibulo futurae tractationis generalem quasi typum & *σκιαγραφία* vobis ante oculos posuero. Sic enim & vobis melius constabit instituti mei ratio; & ego certas orationi meae metas figam: ut aut intra debitos fines usque se contineat; aut siquando forte extra oleas paululum procurrerit, non tamen ita laxè evagetur, quin ut possit mature & cito in ordinem cogi, & ad lineas revocari. Tribus itaque capitibus rem totam absolvam. Primum, ut qua de re agitur clarius intelligatur, ostendam quid sit *Juramentum* in genere, quid in specie *Promissorium* *juramentum*, quid item *Obligatio*. Deinde, quoniam de rebus incertis ex certis statuendum est, proponam Axiomata quaedam, sive *περλήψεις*, hoc est regulas generales è fonte juris naturalis haustas, & communi gentium consensu comprobatas; velut *hypotheses* & futurae disquisitionis *κεῖμενα*: è quibus (ut conclu-

conclusiones ex principiis, in quibus virtualiter continentur,) deducendæ; & ad quas, sicut ad Canonem & normam, exigendæ sunt particularium casuum decisiones. His duobus necessario premissis, quorum ex altero lumen accipiant quæ sunt post dicenda, ex altero robur & firmamentum: tertio demum loco ad dubia illa dissolvenda deveniam, quæ aut nodum aliquem vindice dignum in se continere, aut piorum hominum mentibus & conscientiis scrupulum injicere posse videbuntur. Quæ quum sit totius negotii præcipua pars, eaque longe diffusissima; conabor universam illam casuum varietatem in certas classes redigere; idque secundum quatuor Causarum genera, quod ad *Obligationis Vinculum* attinet: rejectis in calcem operis, tum quæ ad *vinculi* illius *ὑποκρίναντες* *solutionem* spectant, tum si quod aliud aut fuisse à me debito loco prætermisum deprehendero, aut alias ad vitæ conscientiaque institutionem posse utiliter at-
tendi judicavero.

II. Exhibito hunc in modum *ὡς ἐν τῷ πρώτῳ* totius futuræ tractationis diagrammate, rem ipsam nunc tandem aggredior. Ubi primo explicandum occurrit, *quid sit juramentum*. De voce nulli litem moveo, seu quis *ἵκισθαι* *malit* vocari, sive alia quacunque appellatione. Neque vero opus est, ut hac in

Cic. Lib. 3.
Offic.

re vocis alicujus Latinæ, Græcæ, aut Hebrææ vim & originem, vel etiam *ὑπομνηματισμὸν* *ὑπομνηματισμὸν* aut *παρρησιασμὸν* operosius exequar. Efficit enim jurandi passim cacoethes, & rei sanctissimæ his tam profanis moribus nimium familiaris abusus, ut *Quid sit Nominis* nemini, ne puerulis quidem, possit esse ignoratum. Rei ipsius definitionem varie (ut fit) authores expressere, pro suo quisque ingenio. Brevissima est illa Ciceronis: *Est*, inquit, *Jusjurandum affirmatio religiosa*. Quo magis, ut illud obiter dicam, præcoces hujus ævi adolescentulos, nescio quo præjudicii errore, sed magno suo cum damno, Ciceronem ut nimix prolixitatis scriptorem defugere, & miror & indignor. Sed redeo. Plenior Juramenti definitionem si quis desideret, hæc esto: Juramentum est *actus religiosus, in quo ad confirmandam rem dubiam Deus testis invocatur*. Hanc definitionem membratim per partes explico.

III. Dixi primo, quod sit *Actus religiosus*. Actus hic ponitur loco generis. Quamvis enim Juramentum sit proprie in Prædicamento *Relationis*: quia tamen respectus ille relativus qui in Juramento est, fundatur in *actione* jurantis, idcirco non incommode per talem actum definitur: siquidem in definiendis Relativis plerunque adhibetur Generis loco aut *Materia*, aut *fundamentum* illius

us Relationis. Quod autem sit actus *Religiosus*, constat primo ex autoritate Scripturæ, *Dent. 6. 13.* ubi Moyses ita populum alloquitur, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis.* Ex quo loco concludunt uno ore Scholastici Juramentum esse actum *a cultus* (ut illi vocant) *Latriæ*, i. e. cultus sacri soli Deo debiti. Constat secundo, ex consensu omnium populorum : apud quos, etsi unius naturæ lumine ducerentur, sanctissima semper est habita Juramenti religio; usque adeo ut ipsa *Sanctitatis, Religionis*, aliaque his cognata vocabula apud rerum Gentilium scriptores vix ulla alia in re frequentius usurpata occurrant, quam in hac materia Juramentorum : & quum plurima ipsis alia sacra haberentur, Juri-jurando tamen soli, non alia de causa quam quod inter tot sacra sacerrimum quodammodo esset, peculiari quodam jure *sacramenti* nomen remansit. Unde id nomen effluxit postea in Ecclesiam, nempe ob similitudinem aliquam cum *b* militari Romanorum sacramento, ad alia tamen quædam significanda. Quin & Gallis hodie ipsum etiam Juramentum, ex inclinato ad suæ linguæ formam Latino nomine, pro Sacramento *un serement* appellatur. Constat *tertio* ex evidentissima ratione : quia Juramentum tendit in honorem Dei ; per agnitionem

a V. Aquis.
2.2. qu. 89
4.

b *δρε* G-
σεπρωτ-
xos. Dion.
Halicar.
lib. 6.
Primum
Militia
vinculum
est religio.
Sen. Ep. 95

tionem Veritatis, Scientiæ, Justitiæ, & Potentiæ divinæ. Et si enim Juramentum falsum, vel leviter, temere, aliasve indebite susceptum, prodit quidem *ex parte jurantis* irreverentiam quandam vel potius contemptum Dei, & nimis sapit Atheismum : ipse tamen jurandi actus *ex natura sua* divini nominis reverentiam includit. Quum enim omne Juramentum adhibeatur ad id confirmandum quod à jurante dicitur, & fieri debeat omnis confirmatio per aliquod certius & majoris authoritatis, (*ἄνθρωποι μὴ γὰρ κατὰ μέζοντος ὁμύνουσιν*, Heb. 6. *Homines per majorem jurant :*) qui jurat, ipso facto agnoscit Deum se superiorem, summæ authoritatis testem, infallibilis veritatis, καρδιογνώστην, omnisque perjurii ac falsitatis justissimum & potentissimum vindicem. Est ergo Juramentum Actus Religiosus.

IV. Dixi secundo, *In quo Deus testis invocatur.* Ubi sunt tria, *Deum* adhiberi & ut *testem*, idque per modum *invocationis*. *c* Deus imprimis in omni Juramento advocatur. Quantumvis enim & Ethnicis, & Judæis, & Christianis solenne olim fuerit, aut per creaturas jurare, aut saltem inter jurandum tacito Dei nomine creaturas solum nominare, ut infinitis testimoniis è scriptura sacra & aliunde petitis, si id opus esset, probari posset ; (quorum utrumque, an & quatenus fieri

c τὸς θεὸς
ἐμμύσθω
Σὺ Νάζι-
αὐτὸς. in de-
fin. *Juramentum*
domini.
Exod. 22.
11.

fieri liceat, differere non est præsentis instituti:) in omni tamen Juramento, quod quidem est proprie & formaliter Juramentum, aut explicite, aut saltem implicite Dei testimonium adhibetur. Nam & qui per Idola jurat, quæ revera *d nihil sunt*, & *e non* ^{d 1 Cor. 8.} *Deus*, jurat per ea quæ putat esse Deos: & ^{4.} *Jerem. 5.* qui per aliquam creaturam jurat, id facit ^{9.} aliquo modo in ordine & relatione ad Deum; quia creaturam testem advocat tanquam aliquid Dei, in quo sc. refulget Dei veritas, bonitas & potentia, & quo se tum agnoscit per dei misericordiam frui, tum nolle per Dei justitiam privari. Verbi gratia: si quis juret *per vitam, per animam, per caput, per salutem suam, &c.* perinde est ac si diceret, *f* Per illum Deum cui vitam, animam, caput ^f *Qui per* debeo; à quo salutem expecto, &c. Et per ^{salutem} hanc particulam distinguitur Juramentum à ^{suam ju-} nuda assertione vel promissione; quæ ambæ ^{rat per} fiunt hominibus sine aliqua nominis divini ^{Deum ju-} aut expressa aut tacita interventione. Ad ^{rare vide-} hiberetur autem Deus *ut testis*: & per hoc ^{tur: respo-} distinguitur Juramentum à Voto. In Voto ^{tu enim} enim transigitur cum Deo ipso, ut cum Par- ^{divini no-} te; cui vota immediate nuncupantur: ^{minis ita} ^{jurat, ul-} ^{pian. l. 33.} ^{ff. de jure-} ^{jur.} in Juramento transigitur cum Homine; Deus autem adducitur, non ut *Pars*, sed ut *Testis*. Dixi autem in definitione Deum *Testem* *απλῶς* & præcise, non autem Judicem aut

Vindicem, quod tamen est à nonnullis additum : vere quidem, sed fortassis non necessario ; & abesse debet à definitione omne superfluum. Fateor utrumque facere eum qui jurat ; viz. Deum & *testem* adducere veritatis ejus quod dicitur, & *vindicem* falsitatis : sed illud primario & per se, hoc secundario & ex consequenti. Nam ut Deus attestetur veritati, pertinet per se ad naturam testimonii : sed ut puniat falsitatem, non tam ad naturam spectat testimonii, quam ad effectum. Sed nec satis est ad Juramenti rationem, ut Deus testis adducatur, nisi & *invocetur*. Potest enim Deus ut testis adhiberi, idque ad rei dubiæ confirmationem etiam sine Juramento. Ut si ad confirmandam hanc thesin, non esse imagines adorandas, adducere aliquot Scripturæ loca : proculdubio hoc esset adducere Dei testimonium ad confirmationem rei dubiæ ; & tamen proculdubio hoc non esset Juramentum. Est enim longe aliud *citare Deum testem*, respectu testimonii jam olim exhibiti, quod citra invocationem fieri potest : aliud *invocare Deum testem*, respectu testimonii jam nunc exhibendi, in quo Juramenti quasi formalis ratio consistit.

V. Dixi tertio, & est ultimum definitionis membrum, invocari Deum testem ad hoc ut confirmetur res dubia. Quibus in verbis

bis continetur Juramenti tum *Finis*, tum *Materia* sive *Objectum*. Juramenti Materia circa quam, sive Objectum est Res dubia : hoc est, cujus certitudo ita pendet ex fide dicentis, ut non possit ulla alia ratione commode investigari. μαρτυρία δὲ πρὸς πρᾶγμα ἄμφισβητημένη, inquit Philo. Unde primo Scibilia, qualia sunt *res Universales*, quæ certæ sunt semper sibi quæ similes, nec possunt aliter se habere ; secundo *res particulares* quæ nituntur sensuum testimonio, aut sunt ita indubie certa ex monumentis historiarum traditione universali, aut alio publico & ab omni falsi suspitione immuni testimonio, ut apud eos qui sunt sanæ mentis nullus possit esse dubitandi locus ; non sunt idonea Juramenti materia. Quam enim ridiculum foret, & à sobria ratione alienum, si quis juramento confirmare velit Triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, aut Virtutem esse propter se expetendam, aut Aristotelem fuisse Philosophum, vel Ciceronem oratorem ? Aut si adolescens disputans in scholis, cui propositio negata incumberet probanda, destitutus argumento, a jurarer eam esse veram ? a Derisibile esse si quis in disputatione alius cuius scit
Res ergo particulares, ut sunt facta singulorum hominum cum suis circumstantiis, quæ
quia, velles propositum per juramentum probari. Aquin. 2. 2. q. 89. l.

propter

ὅ φάσις
ἀναπό-
δείξις. *Q.*
Aristot. 2.
Rhet.

propter varios casus & contingentias quibus sunt obnoxia, ita sunt mutabiles & dubia, ut de his nulla possit haberi certitudo *b per demonstrationem*, aut alia nisi quæ pendet ex fide humana : sunt eæ, quibus confirmandis proprie inservit Juramentum. Quod innuit Apostolus *Heb. 6.* per illud *πάσης ἀντιδοσίας.* Quasi diceret, Ibi juri-jurando locus est, ubi *contradicendi* finis nullus est ; uno, puta Accusatore, affirmante ; altero, puta Reo, negante : nisi interposito juramento altera parte contradictionis confirmata, cessaret pars altera, & sic tota lis terminaretur.

VI. Et hæc *Confirmatio* (*βεβαιῶσις* vocat Apostolus *c* loco jam dicto,) est ipsissimus Juramenti Finis. Nam cum res particulares incertæ essent & dubia ob earum contingentiam, nec possent probari nisi per testes, esset autem humanum omne testimonium valde infirmum & fallibile, ex duplici maxime defectu ; *Scientiæ* sc. (multa enim nos latent,) & *Conscientiæ* (cum sit *d* *Omnis homo mendax* ;) & tamen expediret hominibus, ut de rebus inter ipsos controversis & mutuo agitatibus haberetur aliqua certitudo ; qua sine nulla esset inter homines fides aut justitia, quæ sunt firmissima vincula humanæ societatis : necesse fuit recurrere ad testimonium Dei, qui nec fallere potest nec falli. Sicque receptum est apud omnes gentes, ex instituto Dei vi juris naturalis,

c Heb. 6.
16.

d Rom. 3.
4.

naturalis, velut huic malo congruum *e reme-* *e Maxi-*
dium Juramentum. Omnium iudicio *μεγίστη* *rum re-*
παρ' ἀνθρώποις πίσις, inquit Diodorus Siculus; *medium*
 & Dionysius Halicarnasseus *τελευτήα πίσις*; *expedi-*
 & utroque elegantius major utroque Apo- *darum liti-*
 stolus *πάσης ἀντιλογίας πέρας*, Heb. 6. Huc ubi *um, l. i. ff.*
 ventum est, *Ne plus ultra*: sistat se oportet *de jurejur.*
 omnis humana disceptatio & contradictio. *Maximum*
 Non quod omne quod juramento confirma- *dirimenda-*
 tur sit simpliciter certum, (tum enim nulla *rum cau-*
 essent perjuria, quorum heu nimium plena *sarum re-*
 sunt omnia:) Sed quod in hac mortalium *medium*, l.
 conditione, (ubi per utile visum est divinæ *3. Sess. 8.*
 sapientiæ humanum genus in multa rerum *Cod. de ju-*
 caligine & incertitudine versari, quo magis *rejur.*
 supernis rebus quæ certiores sunt animum
 adjicerent,) nulla potest esse major fides
 humana, quam quæ Juramento, per invoca-
 tionem divini nominis, quasi de cœlo attesta-
 ta & confirmata est.

VII. In hac juramenti definitione ita ut
 audivistis evoluta, continentur aliquo modo
omnes Juramenti Cause. Primum illud mem-
 brum, quo dicitur esse *Actus Religiosus*, ejus
 nimirum qui jurat, necessario includit Agen-
 tis, hoc est Jurantis, Voluntatem (cum sit
 omnis homo agens liberum, & actus huma-
 nus omnis Voluntarius) ut causam *Efficien-*
tem primariam. Secundum Membrum ex-
 primit *Formale* Juramenti, quod est divini
 nominis

nominis attestatio, sive *Dei ut testis Invocatio*. Tertium membrum reliquam utramque causam complectitur: Materiam sc. & Finem. Est enim propria Juramenti *Materia circa quam* versatur *Res dubia*; cujus sc. ex nudo dicentis testimonio apud eum quicum agitur non est satis firma fides: & proprius Juramenti *Finis*, ut ex invocato Dei testimonio res dubia habeat eam *certitudinem*, qua circa res humanas contingentes nulla potest esse major. Hoc eo dixi, Auditores, quo excusatio apud vos esset hæc mea in explicanda Juramenti definitione prolixitas. Siquidem ubi ad casus dubios statuminandos Deo volente pervenero quod me facturum pollicitus sum per respectum ad *quatuor causarum genera*: tum demum vos omnes non dubito facile perspecturos, quam studiosis utile fuerit, quam instituto meo conducibile, ista quæ sunt à me de Juramenti natura paulo explicatius dicta, præcognita habuisse.

VIII. Sed de Juramento in genere hætenus: explicandum proxime, sed paucioribus, quid in specie sit *Juramentum Promissorum*. Variæ extant apud Theologos & Jureconsultos, pro diverso respectu, Juramentorum seu divisiones, seu distinctiones. Dividitur alias in Judiciale, & extrajudiciale: alias in Publicum, & privatum: in simplex, & Solenne:

Solenne: in Nudum, & Execratorium: in Absolutum, & conditionale; & alias aliter. Sed nobilissima omnium, nec ulli eorum qui de Juramentis scripsere (quod sciam) praetermissa, ea est qua distinguitur in *Affertorium* & *Promissorium*. Quum enim in omni Juramento, ut ante dictum est, assumatur à jurante nomen Dei per modum invocationis in testimonium rei alicujus dubiae: advertendum est id posse contingere tribus modis. Potest enim res aliqua in dubium vocari, vel *de praeterito*, Ita ne fuerit, vel non fuerit: ut vidistine heri Caium in foro, vel non vidisti? Vel *de praesenti*, Itane sit, vel non sit: ut, Habesne pecunias quas apud te deposui, vel non habes? Vel denique *de futuro*, Itane futurum sit, vel non: ut Dabisne mihi cras mutuo centum, vel non dabis? Quoties ergo adhibito Juramento Deus advocatur in testimonium rei praeteritae, vel praesentis, dici solet ejusmodi *Juramentum Affertorium*: quia jurans sine ulla in futurum sponsione, asserit tantum rem ita esse vel fuisse sicut ipse tunc jurat, Quod si Deus interposito juramento invocetur in testimonium rei futurae, dicitur id *Juramentum Promissorium*: quia jurans pollicetur se aliquid in posterum facturum vel non facturum. Affertorii usus praecipuus est in judiciis, ad lites terminandas maxime in

in Quæstione facti: Promissorii exiguus usus est in judiciis; sed in Promissis, pactionibus & contractibus plurimus. Extant hujus generis juramenti multa in historia sacra, & alibi passim, exempla. Jurat *f* *pie Abrahæ servus*, se Domini mandata in assumenda herili filio uxore fideliter observaturum. Jurant, sed incaute *g* *Josue* & viri Principes populi Israelitici fœdus cum Gabaonitis. Juravit *h* *Rex Herodes*, sed perquam temere, filiæ Herodiadis daturum se quicquid postulare.

IX. Advertendum est ulterius, sub Juramenti Promissorii appellatione comprehendendi & *Comminatorium*: quale fuit illud *i* Davidis de perdendo Nabale temerarium Juramentum; & impium illud quorundam *k* *Judeorum Zelotarum*, quo se devoverunt nihil gustaturos, donec occidissent Paulum. Hæc, & alia id genus, non sunt proprie *Promissiones*; quæ vox potius rem alteri gratam significare videtur: Sed per Synecdochen quandam cum Catachresi conjunctam, (cum alias familiare apud bonos authores, tum præsertim in his dictionibus quæ futurum aliquod spectant, ut *sperare* pro *timere*, & similibus) extendi potest Metaleptice *Promissionis* nomen & ad *Comminationes*. Ita Dei juramentum illud, quo *l* *juravit in ira sua*, Israelitæ qui ipsum variis provocationibus tenta-

tentaverant in eremo non ingressuros in requiem suam, non minus promissorium dici potest & solet, (etsi minus proprie, quam illud ejusdem quo *in juravit patribus eorum* ^{m Deut. 1.8.} se daturum eis terram Chananeorum in hæreditatem.

X. Neque vero, quod ad Juramenti Promissorii rationem aut effectum attinet, quicquam omnino interest *nude* proferatur Juramentum, an *cum adjecta execratione*. Etsi enim sint è Scholasticorum grege, quibus videtur Juramentum illud, quod fit per *simplicem contestationem*, specie differre ab eo quod fit per *adjunctam in super execrationem*; ea ratione adducti, quod in illo Deus advocetur solum *ut Testis*; in hoc etiam *ut Judex*: tamen si rem attentius consideremus, ex antedictis facile constat utrumvis fiat, perinde esse. Omne enim Juramentum, quocunque modo prolatum, sive *nude* sive *execratorie*, aut expresse, aut saltem implicite, Deum & *ut Testem* invocat, & *ut Judicem*: sed ut *testem*, primario & per se; ut *Judicem*, secundario & consequenter: & est ea forma Juramenti explicatissima, cum explicite & Deus adducitur testis, & execratio vel imprecatio attexitur: ut si quis sic juraret, *Deum testor qui me perdat ni fecero*, me hoc vel illud facturum. Sed plerunque fit, ut ommissa nunc hac, nunc illa parte, contractius juretur: ut

1 Ezek. 14. ex illis exemplis sacrae Scripturae, in quibus
 16. 18. &c. Deus pro more humano jurans inducitur,
 m Gen 22 satis manifestum est. Ubi Deum jurantem
 16. reperire est, modo per simplicem attestatio-
 n Plal. 86. nem sine ulla execratione; qualia sunt illa,
 35. ο μὰ τὸν. 1 Vivo ego dicit dominus, m Per memetipsum
 Aristoph. juravi, n per sanctitatem meam, &c. modo
 in Ran. 5.2 sine aliqua expressa attestazione per solam
 Obi scholi- execrationem, sed & illam (ob honorem
 affes ἐλ- & reverentiam tantæ majestatis, atque etiam
 λευπηκῶς pro more hominum verba ο mali ominis per
 ὁμνίαι, & aposiopesis fere reticentium,) elliptice &
 ἕως ἴθι & diminute enunciata, in particulis ον &
 ἐστὶ τοῖς ἐν τοῖς involutam & subauditam; ut in illo
 ἀρχαίοις, Psal. 1, ον p Juravi in ira mea, Si in-
 ἐνίοτε καὶ troibunt in requiem meam. Illud interim vi-
 οὐκ ἐστὶν detur esse certum, omne juramentum pro-
 ναὶ ᾧ δὲ δν missorium, quacunque forma concipiatur,
 εὐλαβείας explicatiore vel contractiore, modo sit Ju-
 χάριν εἰώ- ramentum & non mera *Assseveratio* vel *Obtesta-*
 θασὶ τοῖς tio, utramque virtualiter continere; Attesta-
 τοῖς τοῖς tionem sc. & Execrationem. Nam in Jura-
 ὁρκοῖς χεῖ- mento & *Execratio* supponit attestacionem
 δας ἐπὶ πρ- ut quid sibi natura prius: & *Attestatio* subin-
 φημιζόμε- fert Execrationem, ut suum necessarium con-
 νοι. Et male sequens. Scitum est illud, Plutarchi, q παῖ ὁρ-
 ominatis q Plutarc. de Juramenti promissorii natura sufficiant.
 parcite in Roman. XI. Reliquum est, ut de *Obligationis* etiam
 verbis. quai. 44. natura & vi aliquid ultimo demum loco
 Horat. 3. attexam.
 carm. 14.
 Hinc for-
 mule, Ἐν-
 ἐν μείτε, *Bona ver-*
 ba, &c.
 p Plal. 95. *Et hæc*
 ult. *de Juramenti promissorii natura sufficiant.*
 q Plutarc. XI. Reliquum est, ut de *Obligationis* etiam
 in Roman. quai. 44. natura & vi aliquid ultimo demum loco
 attexam.

attexam. De Obligationibus multa & satis prolixè Jurisconsulti : Definiunt autem illi Obligationem, quod sit *vinculum juris, quo quis astringitur ad solvendum id quod debet.* Quæ definitio non minus commoda erit iis rebus explicandis quæ pertinent ad forum internum Conscientiæ, quam illis quæ versantur in foro externo Ecclesiæ aut Reipublicæ : si Juris vocabulum non contrahatur ad *Jus humanum* positivum, sed ita extendatur, ut universum etiam *Jus divinum* & naturale complectatur. Quum autem, ut ex ipsa illa definitione colligitur, *vinculum* omne obligatorium ex aliquo jure originem ducat : quemadmodum duplex est *Jus*, alterum divinum & naturale, civile & humanum alterum ; ita duplex est *vinculum* sive obligatio inde confurgens. *Vinculum* sc. *Naturale*, quod obligat naturaliter & in foro externo, ex vi legis diviniæ : & *Vinculum Civile*, quod obligat civiliter & in foro interno, ex vi legis humanæ. Illud nonnulli *Æquitatis obligationem* vocant ; hoc *obligationem Justitiæ*. Sive id illi commode loquantur, sive incommode, non disputo : nam ubi convenit de re, quid opus est de verbis contendere ? Sed quod iidem illi tertium addunt Obligationis genus, quod sit ex utroque priore mixtum : id certe aut parum commode faciunt, aut saltem minus necessario. Nam si quis

ad idem officium præstandum, (ut exempli gratia ad alendum parentes in senectute) & lege naturali, & lege civili teneretur : non hoc esset nova Obligationis species ex utraque mista, sed potius *duæ obligationes* ; conjunctæ quidem *Subjeto* simul & *Objecto*, (*Subjeto*, in quantum obligant eandem personam ; & *Objecto*, in quantum obligant ad idem officium) natura tamen & origine distincta. Ratio manifesta. Plures enim res non possunt producere ex mixtione sui novam speciem, nisi cum aliqua sui immutatione reali. Unde *r* Aristoteles *mixtionem* definit *miscibilium alteratorum unionem*. Oportet enim esse in omni mixtione alterationem ; & omnis alteratio est mutatio realis : ut patet in generatione mixti ex quatuor elementis, non integris, sed refractis & alteratis. At ubi accedit priori obligationi obligatio nova, ut in præsentī negotio civilis naturali, nulla fit realis mutatio utriusve : sed prior illa obligatio manet in eodem omnino statu in quo fuit ante accessionem novæ posterioris. Sed nolo his subtilitatibus diutius immorari. *Obligationem* in hac juramenti materia *Naturalem* sive *Moralem* vel solum vel præcipue intelligimus : Jurisconsultis illam alteram *Civilem* relinquimus.

XII. Præter illam Obligationis distinctionem ex *Origine* natam, per respectum ad

r De Gen.
& corr. I.
tex. ult.

Jus unde oritur obligatio: est & alia ab *Objecto* sumpta, per respectum sc. ad *Debitum* solvendum, quo tendit & in quod fertur Obligatio. Duplex autem est Debitum. *Debitum Officii*, quod quis ex præcepto juris tenetur facere: & *Debitum Supplicii*, quod quis ex sanctione juris tenetur pati, si officium suum neglexerit. Priori sensu dicimus mutua charitatis officia esse debita, quia lex Dei illa præcipit, juxta illud Rom. 13. *Ni-^{f Rom. 13.}hil cuiquam debete, nisi ut diligatis invicem.^{8.}* Posteriori sensu dicimus Peccata esse debita, ut in oratione Dominica, *t Dimitte nobis^{Mat. 6. 12} debita nostra*: & mortem æternam esse debitam, juxta illud Rom. 6. *u Stipendium pec-^{u Rom. 6.}cati mors.* Observandum tamen debitum ^{23.} posterius contrahi ex insoluto priori: ita ut si quis *debitum officii* plenarie dissolveret, faciendo id quod lex imperat, non teneretur aliquo *debito supplicii* ad patiens- dum id quod lex minatur. Respondet duplici huic *Debito* duplex item *Obligatio*, ejusdem plane denominationis: Obligatio sc. *ad officium* faciendum, & Obligatio *ad supplicium* perferendum; vel quod communiter dicitur & eodem recidit, Obligatio *ad Culpam*, & Obligatio *ad Pœnam*. Ita tamen ut illa sit prior & potior, sicut natura sua, sic & intentione Juris. Tyrannidis enim est, non juris, pœnam intendere aliter quam in ordine ad culpam: & verum est illud Apostoli dictum

2^a 1^a Tim.
1. 9.

7 Rom. 13.
5.

dictum etiam in hoc sensu, etsi fortassis alio rectius intelligendum, & *Lex Justo non est posita*. Intendit ergo Lex primario, directe, per se, & ἀπλῶς, obligare ad officium & obedientiam: ad supplicium autem & poenam non obligat nisi secundo, indirecte, consequenter, & ex hypothese; supposito sc. officii aut contemptu aut neglectu. Utramque hanc obligationem conjunxisse videtur Apostolus, Rom. 13. ubi agit de subjectione Supremæ potestati debita: *7 Necessè est, inquit, subjici, non solum propter iram, sed & propter conscientiam*. E quibus verbis tria colligo ad præsens institutum pertinentia. Primum, duplici vinculo posse nos obligari ad idem præstandum; vinculo officii, & vinculo supplicii: hoc enim volunt illa, διὰ τὴν συνείδησιν, & διὰ τὴν ὀργάν. Alterum, priorem & potiore apud omnes pios esse debere officii conscientiam, quam supplicii metum. Tertium, ex debito officii præcise exurgere obligationem conscientiae. Unde etiam manifestum est, nos, cum de *Juramenti obligatione* loquimur, quatenus conscientiae res est, Obligationem illam intelligere primario & potissimum, qua tenemur officium præstare; non eam, qua tenemur poenam perjurio debitam sustinere.

XIII. Positis duabus his Obligationum distinctionibus, illud porro sciendum est, Juramentum omne ex sua natura esse obligatorium.

rium. Ita ut si quis juret, non intendens se obligare, imo etiam si juraret intendens se non obligare, nihilominus tamen suscipiendo juramentum ipso facto obligetur: ut posthac suo loco (si Deo volente eo pervenero) plenius ostendam. Recte Cicero, *Nullum vinculum ad astringendam fidem majores nostri jurejurando arctius esse voluerunt*. Sed quid dilucidius hanc in rem dici potuit, quam quod est à Mose dictum in ipso textu? *Cum vir voverit votum, vel juraverit juramentum, וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁבַּע וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁבַּע*, ligando ligamen super animam suam. Ubi geminatio illa ex Hebræorum idiotismo plurimam habet emphasin, & auget significationem vocis. Ut *multiplicans multiplicabo, & benedicens benedicam*, id est, valde multiplicabo, valde benedicam, &c. sic *ligando ligamen*, id est valde ligando. Quasi diceret, Etsi promissio vel nuda obliget conscientiam, addita etiam asseveratione aut obtestatione, fortius adhuc obliget: omnium tamen fortissime obligat *votum*, quod ipsi Deo nuncupatur, & *Juramentum* quod homini, sed Deo tamen teste, præstatur. Obligat ergo omne Juramentum conscientiam; tam *Affertorium* quam *Promissorium*. De Promissorio, quandoquidem tempus futurum respicit, nulli potest esse dubium: sed de Affertorio fortassis non sine ratione dubitari posset ex eo, quod omnis Obligatio est ad aliquod futurum; dictum

Cic. 3. Off.

Gen. 22.
16.

autem sit prius Assertorii juramenti à Promissorio discrimen in hoc consistere, quod illud rem præsentem vel præteritam respiceret, hoc futuram. Sed facilis est solutio. Nimirum juramenti qua tale Obligatio non cadit primario *super Objectum*, sive Materiam juramenti; sic enim Assertorium juramentum, cujus objectum est res præterita aut præsens, non posset obligationem de futuro inducere: sed obligatio cadit immediate & directe *super Subjectum*, hoc est conscientiam jurantis, qui in utraque Juramenti specie tenetur ad aliquod officium de futuro præstandum.

XIV. Quod ut manifestius fiat, simulque liquido constet, (quod explicandum suscepi) quæ sit juramenti promissorii obligatio: ostendam ut potero utrique Juramenti speciei quid sit commune, quantum ad obligationis effectum; & quid sit Promissorio juramento peculiare. Concedendum autem est imprimis, quod est ex se ita evidens, ut ejus contradictorium manifestam implicet contradictionem, Obligationem omnem ad officium respicere officium *de futuro* præstandum; hoc est, aliquanto saltem tempore, etsi fortassis minutissimo, post contractam obligationem. Neque est observatu difficile, rem attentius paulo consideranti, hoc in omni Juramento tam Assertorio quam Promissorio

missorio contingere. Obligat enim se quisquis jurat ipso facto *περὶ τὸ ἀληθεύειν*, hoc est ad manifestandam veritatem in eo quod dicturus est, sive illud sit de re præterita aut præsentī in Assertorio, sive de re futura in Promissorio Juramento. Et est ista obligatio hætenus utrique speciei pariter communis: ita ut in utravīs si jurantis verba animo non congruant, violati officii *culpæ* reus sit, & inde per necessariam consequentiam etiam & prænx. Sed in juramento Promissorio, præter hanc obligationem quæ cadit *super conscientiam jurantis*, & est ipsi cum Assertorio communis, quatenus est *Juramentum*; est & alia ulterior obligatio, ipsi propria & peculiaris quatenus *Promissorium* est, quæ cadit *super Materiam Juramenti*; Cujus virtute tenetur promissorie jurans, non solum *intendere* de præsentī id facere quod juravit, quod est *τὸ ἀληθεύειν*, ut sc. *verba animo congruant*: sed etiam *conari* de futuro (quantum in ipso est) id implere quod juravit, ut *facta verbis congruant*. Hoc est, non modo obligat se *ad id solum promittendum* quod revera intendit: sed etiam ultra obligat se *ad id omne faciendum* quod jurando promisit. Quod vel ipsa verba Moſis in hoc versu clare ostendunt: *Vir, inquit, qui juraverit juramentum ligando ligamen super animam suam, secundum omne quod egressum est ex ore suo faciet*. Atque ita quam

debui plene, & quam potui dilucide, exposui vobis sensum meum de primo capite hujus tractationis; Quid Juramentum, Quid promissorium, & Quid Obligatio. Pergam reliqua, quo ordine proposui, proxima prælectione (Deo volente) persequi.

Prælectio Secunda.

SUMMARIUM.

1. *Præmonitio de Stylo.*
2. *Hypoth. 1. Juramentum decet ante omnia simplicitas.*
3. *Repugnat Simplicitati dolus malus, sive simulatio.*
4. 5. 6. 7. *Simulatione non vitatur perjurium.*
8. *Hypoth. 2. Juramentum est stricti juris.*
9. *Juramentum non nimis laxè interpretandum.*
10. *In juramento conditiones communiter subintelligendæ.*
11. *Hypoth. 3. Juramentum non tollit Obligationem priorem.*
12. *Hypoth. 4. Rei impossibilis nulla obligatio.*
13. *Hypoth.*

13. Hypoth. 5. *Rei illicita nulla Obligatio.*
 14. *Juramenti illiciti, & Juramenti de re illicita discrimen.*

S E C T. I.

EXposito superiore lectione quid *Juramentum* in genere, quid in specie *promissorium Juramentum*, & quid *Obligatio*: pergendum nunc porro ad proponendum, quod proxime pollicitus sum, quasdam *προλήψεις* sive *Hypotheses* instituto nostro accommodas, velut fundamenta, aut (si malitis) Canones & *κεντήρια* totius futurae disquisitionis: è quibus sc. petendæ sunt, & ad quas exigendæ, plerorumque dubiorum determinationes. Sed unum vos interim, antequam id faciam, non jam exoratum eo, (quod facerem si aut suspecta mihi esset vestra humanitas, aut res ipsa non esset multo justissima:) sed præmonitos tantum velim; mihi constitutum esse, dum reperiam quod rei de qua agitur utcunque significandæ sufficiat, de verbis non ultra laborare, multo minus de sermonis puritate, nedum elegantia sollicitum esse. Curent ista scilicet, quibus vacat, & cordi est, negotium facessere sibi non necessarium. Repetere soleo cum amicis non sine aliquo *risuque jocoque*, quantum sudarit, ut tandem ineptiret magis, vir alias sane non ineruditus.

Paulus

Paulus Cortesius : Qui dum, post Thomam & Scotum & complures alios meditatur in quatuor libros Sententiarum commentarios, pertæsus, sc. voces in Scholis receptas ut minus Ciceronianas, pro Ecclesia (delicias hominis!) maluit ubique *Senatum* dicere, pro Legibus Ecclesiasticis *Senatus-Consulta*, pro Prædestinatione *Præsignationem*, pro Sacerdotum Ordinatione *Initiationem*, pro Angelis, *Genios*, pro Episcopis *Flamines*, & alia passim ad eundem modum plurima. Quo eodem morbo laborasse invenio & alios quosdam, ut *Petrum Embum* Cardinalem, & *Sebastianum Castalionem* : sed eos & paucos admodum, & aliquanto temperatius. At nobis non libet, nobis non licet esse tam disertis. *Oratori* condonabitur, imo laudi erit, si sit verborum paulo diligentior : cujus inter virtutes est, non apte modo & dilucide, sed etiam pure & ornate dicere ; quemque non dedecebit floridius quandoque & picturatus incedere. Ast *Philosophum*, aut *Theologum*, præsertim in Scholasticis meditationibus & nodis Controversiarum, tam decet compta & ornata oratio, quam bovem aratorem bullatæ phaleræ. Materia in qua operam sumimus, doceri contenta, non postulat ornatum ; sed nec patitur. Nimirum non est idem *in Rostris* & *in Scholis* versari : & aliud longe est liberiore campo frui, in quo

cum

cum copia quadam & ubertate exultare possit oratio; aliud spinas inter & vepreta impeditum teneri, unde se quovismodo expedire sine sanguine & vulnere optimus est triumphus. Sed quid ego ista tam operose? Si vocibus & locutionibus in hoc tractandi genere receptis passim utar, quod est omnino faciendum: quin sit ea res veniam apud vos habitura nullus dubito; verendum magis ut si habitura hæc tam proluxa defensio. Desino itaque orare; & ad *Hypothesen* festino.

II. Quarum esto Prima, *Juramentum ante omnia decet simplicitas*. Hoc est, Ea est Juramenti natura & obligatio, ut quisquis se ad aliquid faciendum tam sacro vinculo obstrinxerit, juramenti religione omnino teneatur, & ex animo serio intendere, & quantum in ipso est sedulo conari, id omne facere bona fide quod se facturum promisit, sine omni astu, fraude, dolo vel malo aut simulatione. Recte, ut pleraque omnia in hoc genere Cicero, *Quod affirmate quasi Deo teste promiseris, id tenendum est*. Secus qui fecerit, nec curaverit id re ipsa præstare ad quod se jurejurando obligavit, eum hic Moses censet *polluisse verbum suum*: hoc est, rem sacram nec temere prophanandam fæde & indigne conspurcasse, & perjurii reum esse, aut aperti aut palliati. Cum enim tradantur fere tria
Perjuriorum

Lib. 3. effc.

Perjuratorum genera, quorum primum est
 Assertorio Juramentorum generi pene pec-
 culiare, viz. cum quis jurat aliquid esse ve-
 rum, quod aut falsum esse putat, aut saltem
 sit necne verum dubitat; reliqua duo ad pro-
 missorium hoc genus pertinent; *Secundum*
 nimirum, cum quis jurando promittit quod
 nec intendit implere; & *Tertium*, cum non
 studet implere quod promiserat & intende-
 rat: non sane multum refert, quod quidem
 ad Perjurii rationem attinet, maxime in fo-
 ro conscientiae, apertene; aliquod trium fiat
 & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, an simulate & ἐν ὑποχείρσει.

Scilicet est illud prophani cordis indicium;
 hoc dolosi: quorum utrumque, nisi sit *a fraus*
 odio digna *maiore*, pariter *b* abominatur
 sanctissimus ille Deus, qui amat *simplices*
 corde, & diligit *c* veritatem in intimis;
 d declinantes autem in perversitates suas,
 id est, hypocritas & dolosos facit *am-*
 bulare cum operantibus iniquitatem, id est,
 pariter habet cum palam impiis & facino-
 rosis.

III. Pugnat cum hac Juramenti simplici-
 tate duplex *simulationis* genus: alterum
a parte ante, quod ad actum jurandi aut
 antecedenter se habet aut concomitan-
 ter; *a parte post* alteram, quod conse-
 quenter: quorum illud etsi deterius sit,
 neutrum tamen perjuriis vacat. *Utrum-*
que

a Cic. l.
 Offic.

b Ψδ' s

μηδεις μη-

δεν, μηδ'

απατην,

μηδ' επι-

βουλον,

γιν' επι-

καλ' αμενος

δεν, μητε

λογον, μη

τε εγγον

δεν, μητε

ο μη θεο-

μισος αλ'

εστιν αλ'

μελλον.

Plat. de le-

gib. 11.

c Plat. 51.6

d Plat.

125. ult.

que complexus videtur David, locis diversis, sed propemodum parallelis; Psalmis viz. decimo quinto & vicesimo quarto. Quorum in altero, illi quaestioni *Quis ascendet in montem Domini?* inter alia respondetur, *Qui non juravit in dolo*, (לֹא־יִמָּר) id est, qui non juravit cum animo fallendi: ubi excluditur omnis simulatio, à parte ante, ipso, sc. tempore, & inter ipsum factum jurandi. In altero, consimili quaestioni, *Quis habitabit in tabernaculo Domini, &c.* inter alia respondetur non multum dissimiliter, *Qui juravit in malum*, (וְלֹא־יִמָּר) & non mutavit; id est, qui postquam se juramento obligavit, maluit vel cum magno suo damno praestare quod incommode juravit, quam alicujus temporalis commodi intuitu datam fidem violare: ubi excluditur omnis simulatio à parte post. Ista mihi aut non cogitare videntur, aut non serio, eorum qui nunc sunt hominum plerumque pars: qui in omne illud quodcumque demum fuerit, quod est ab his quibus nocendi potestas est propositum, sine ulla ambage prolixè & conceptis verbis jurare non verenter: quin sibi potius soli sapere videntur, ridentque non sine aliquo fastu eorum simplicitatem & inanem metum, qui ne conscientiam laedant, nodum in seipso quaerunt scilicet & perscriptas ab

his qui proscribere possunt formulas sollicitant. Securi interim se ab omni perjurii crimine metuque liberant, sibi que & conscientiae suae egregie consultum existimant, si vel inter jurandum, Jesuitarum more tacitae alicujus æquivocationis, aut mentalis reservationis, aut subtilis coactive & à verbis prorsus alieni interpretamenti adminiculo se quoquo modo tueri utcunque possint; vel etiam postquam juraverint, rimam qua elaborantur, artificiosam aliquam evasionem reperire queant, velut σοφὸν φάρμακον, quo juramento sic fraus fiat, ut salvis verbis sententia tamen sophismate aliquo eludatur, & vis ejus omnis penitus enervetur. Non agnoverunt hanc *Theologiam* veteres Christiani: non hanc *morum Philosophiam* saniores Ethnici. Multo aliter ex illis Augustinus, g *Perjuri sunt, qui servatis verbis, expectationem eorum quibus juratum est deceperunt.* Aliter & ex his Cicero, h *Quod ita juratum est, ut mens deferentis conciperet fieri oportere, id servandum est.*

h Lib. 3. de
Offic.

IV. Sed ne aut declamare videar, aut auctoritate sola pugnare: confirmabo aliquot rationibus, neutra simulatione tolli Perjurium. *Ratio prima.* Ex permultis illis Scripturae locis, in quibus *cordis simplicitas*, cum in omni cultu Dei & officiis vitae communis, tum vel maxime in contractibus, promissis, votis,

votis, & juramentis exigitur. Ut alia mittam, in textu proposito disertis verbis requiritur ab homine jurante, ut omnino faciat secundum id quod egressum est ex ore suo. *Ut omnino faciat*, id est, ut & tunc temporis bona fide intendat facere, & postea bona fide quantum in ipso est conetur facere; *secundum id quod egressum est ex ore suo*, id est, secundum eum sensum quem verba ab ipso prolata juxta communem & receptum morem loquendi apta sunt ingenerare in mente audientium, & non secundum eum sensum, quem ipse fortassis inter jurandum intra semetipsum tacita mentis cogitatione reservatum dolose intendit. Quo facit illud quod ex Isidoro solet afferri, *i Quacunque arte verborum quis juret, Deus tamen qui conscientiae testis est, ita hoc accipit sicut ille cui juratur intelligit.* Neque etiam secundum eum sensum, quem juratus, postquam capit eum facti pœnitere, de novo tandem comminiscitur ἀποσιώσις; ἡ δὲ ἐν, seu *dicis causa* ut loquuntur; non ut integre & sincere exolvat sicut debet Sacramenti fidem, sed ut sibi aliisque videatur quoquo modo officio functum esse, & perjurii crimen isthoc artificio caute & provide admodum declinasse.

*i Lib. 2.
sent. & habetur 22.
qu. 5. c.
quacunque.*

V. *Ratio secunda.* Ab exemplo ipsius Dei: quem scribit Apostolus *Heb. 6.* ea ipsa

& Heb. 6.
17, 18.

ipsa de causa promissiones suas fidelibus factas jurejurando confirmatas esse voluisse, ut & περισσότερον *abundantius*, id est, quam fieri potest cumulatissime, & ita ut nullus posset esse ultra dubitandi locus, testatum ipsis faceret τὸ ἀμετάκλητον τῆς βουλῆς αὐτῆς, quam *immutabile esset consilium ipsius* in eo præstando quod se juravisset præstiturum: atque hoc omne eo fine, ut haberent credituri in ipsum ἰσχυρὰν παράκλησιν, *validam consolationem*, spem firmam. Quam tamen non haberent, si in his quæ jurando promisit possibile esset ψεύσασθαι θεόν, id est. (ut l docti vim ejus vocis exprimunt) si *fallere* posset Deus eos quibus juravit, frustrando ipsorum expectationem. Falleret autem, & frustraret credentium spem, & ex spe consolationem, si, aut cum juraret non intenderet facere quod promisit, aut mutato postmodum consilio id ipsum debito tempore non præstaret, idque eo ipso sensu quo ab eis promissiones illas par erat juxta verborum tenorem intelligi. *Juravit in Deus, & non pœnitebit eum. Juravit Dominus n Davidi veritatem, nec discedet ab ea.*

m Psalm.
110. 4.
n Psalm.
132. 11.

Jer. 4. 2.

IV. *Ratio tertia*, Ex natura Veritatis: quæ prima est & potissima è tribus illis decantatissimis Juramenti conditionibus, quæ extant apud Jeremiam o prophetam, & ab omnibus inculcantur, & à Scholasticis *Tres juramenti*

juramenti comites appellantur; *Veritas* sc. *Judicium*, & *Justitia*. Cui *Veritati* repugnat, non modo quod falsum est, sed & quod *factum* est: nec mendacium solum apertum & nudum, sed opertum quoque & qualitercunque palliatum. Polluit certe verbum suum mendacio, quicumque falsum dixerit proximo suo, & falsum is dixisse putandus est proximo suo, per quem stetit ut falsus esset proximus suus ea spe, quam ex dictis ipsius rationabiliter conceperat. Quum ergo per istiusmodi utriusve generis simulationem non evitatur *Mendacium*, dummodo id nostra culpa fiat ut decipiatur proximus adhibendo fidem dictis nostris: certe nec *Perjurium* evitatur, si nostra culpa decipiatur adhibendo fidem Juramento nostro: Siquidem nihil aliud est *Perjurium*, quam *Mendacium juramento firmatum*. Ita ut omnino idem sit accedente juramento *Perjurium*, quod est in nuda pollicitatione *Mendacium*.

VII. *Ratio Quarta*. A fine Juramenti proprio: qui, ut ex antedictis cum explicarem *Juramenti* definitionem satis patuit, est * *rei dubiae confirmatio*; nem-
* V. pra.
lib. 1.
num. 6.
pe ut habeatur, de rebus alias incertis & ex humana fide pendentibus, certitudo quantum expedit rebus humanis. Est enim Juramentum à Deo institutum vi

C

lu-

q̄ Heb. 6.
16.

r̄ Erasmi.
in Chil. ex
Simochati
epist.

luminis naturalis, in remedium defectuum humanorum circa veritatem: ut esset tuendæ veritatis ultimum inter mortales præsidium, quoties omnia alia probationum genera deficiunt. Everteretur autem omnino hic finis, nec posset ulla esse apud homines certa fides, si liberum esset juranti pro suo arbitrio, quod verbis enunciat ad fidem faciendam; id aut tacita aliqua ambiguitate inter jurandum, aut postquam juraverit exquisito aliquo novo & quasi posthumo commento ita subnervare, ut vim suam omnem amittat, & effectu penitus careat. Horum alterum si liceret, non esset juramentum *q̄ ἀντιλογίας πείρα*, sed ἀρχή; & ansam novis contradictionibus & litibus præberet potius quam sedaret veteres. Hac aperta semel fenestra, quid cogitari possit tam falsum, pro quo tuendo non possit excogitari aliquod saltem effugium aut diverticulum, quo à mendacio liberaretur? Interim quantæ perversitatis est, ut quod est à sapientissimo Deo in *subsidium fidei* institutum, id ab improbis hominibus verteretur in *instrumentum fallendi*. *ἡ περὶ ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον φιλίας ἔστιν ἀξιοχρεως*. Profecto nisi quis sacro Dei instituto aliorum uti maluerit, quam in eum in quem institutum est finem, (quod non facile commiserit vir pius) qui juramenti finis est, idem debet esse & jurantis:

is autem est, ita audienti fidem facere, ut de rei prius dubiae veritate certior fiat & securior. At qui simulat, falsam fidem audientibus ingenerare studet: atque ita non solum alterum falli permittit, (quod tamen est *contra charitatem*, cum potest & debet impedire) sed etiam fallere intendit, quod praeterquam quod est *contra omnem justitiam & honestatem*, est etiam cum summa Dei injuria & nominis divini contemptu conjunctum. Et mihi sane vix aliud Perjurii genus *Tertii Decalogi pracepti* aut *scopo*; aut ipsis etiam verbis (de *non assumendo in vanum Dei nomine*) magis ex diametro adversari videtur, quam quod ex ista simulatione exurgit. *Vanitatis* enim vox ut proprie & adaequate omne id quod quovismodo falsum est complectitur: si peculiari quodam modo & propiissime id significat, quod ita falsum est, ut tamen veri speciem aliquam praese ferat. Adeo ut si quis Vanitatis (cum sit Ens rationis tantum nec habeat veram essentiam, per analogiam tamen quandam ad Ens reale) naturam & essentiam definiendo exprimere conaretur, non posset id commodius facere, quam si mentis imaginatione ideam quandam sibi fingat rei compositae ex *Nihilo* velut *Materia*, & *mendacio* velut *Forma*. Nimirum *spes*, quae se alit interim *Mendacio*, & tan-

Perjurium est nequiter decipere credentem 22. qu. 2. c. in dolo.

dem frustra est, nec invenit quicquam, ea *Vana spes* est. Et in præsenti negotio, qui promittit aliquid quasi revera futurum, assumpto in veritatis confirmationem Dei nomine, quod tamen totum abit in nihil, aut non intento aut non præstito, quod promissum est; is directe & ad literam *assumit Dei nomen in vanum*, violat præceptum Dei, & gravissimi criminis (perjurii) reus est. Atque ita sat confirmatam habetis *primam Hypothesin*, de Juramenti Simplicitate.

VIII. *Secunda* sequitur, huic cognata: quæ ad Juramenti justam interpretationem pertinet; estque breviter hæc, *Juramenti obligatio est stricti juris*. *Jus strictum* hic intelligo, non ea significatione qua sæpissime occurrit apud Jurisconsultos, pro illo *rigore juris* quod ἀρεσκότως καὶ ὁρίως vocant, & apponitur τῷ δίκαιῳ sive

f Amos 6.
12.

Æquitati: quo sc. convertitur f *judicium in absinthium*, quodque est ita cum injuria fere conjunctum, ut pene in proverbium abierit illud, *summum jus summa injuria*. Sed mitius aliquanto, pro interpretatione juris ita justa & suis cancellis circumscripta, ut non trahantur verba juris ultra quam par est in alicujus partis gratiam & favorem, aut cujusquam facto vel commodo inservire cogantur.

Ut

Ut verbo dicam, *Strictum jus* hic ita accipitur, non ut excludat juris interpretationem æquitate temperatam, sed ut excludat juris interpretationem gratia corruptam. Quum autem sit *Interpretari* nihil aliud, quam rem cui subest aliquid aut obscuri aut ambigui, exponere: sciendum est dari posse ejusdem rei *triplicem* expositionem sive interpretationem: *Rigidam, Favorabilem, Justam*. Extremæ sunt *Rigida & Favorabilis*: & est utraque, ut pleræque res extremæ, in vitio. Et ut est plerunque *Extremorum coincidentia* quædam, sed adeo infelix dum utrinque à Medio recessum est, ut semper conveniant in eo quod malum est, & ut plurimum in eo quod pessimum: ita *rigida nimis & nimium favorabilis* interpretatio Juris in eo conveniunt, quod utraque per iniquam *προποληΐαν* vim quodammodo faciat legi, torquendo eam nimium subtili expositione, in compendium unius partis, & gravamen alterius; Sed cum hoc discrimine, ut rigidior premat interpretationem qui agitur odio partium, favorabilior sectetur qui studio ducitur. *Justa* autem & inter utramque media interpretatio ea est, quæ citra respectum omnem ad personas, ex naturali æquitate & justitia, & ex verbis ipsis quatenus congrua sunt æquitati &

justitiæ, verum & genuinum sensum legis venatur. Et hæc, si possit aperte satis ex verbis constare, est in omni re simpliciter retinenda. Verum quoniam fieri potest, & sæpenumero fit, ut de Legum aliorumque quæ indigent interpretatione proprio & naturali sensu oriatur controversia: ubi *justa interpretatio* ob rei dubietatem haberi non potest, concedenda est ex necessitate huic mediocritati sua quædam (ut ita dicam) *et latitudo prudentialis*. Quemadmodum Ethici negant virtutis Mediocritatem in puncto indivisibili positam esse, aut constare proportionem Arithmetica, sed Geometrica, In jure ergo dubio supplet vicem *justæ interpretationis*, pro rei natura de qua agitur, nunc strictior, nunc benignior Interpretatio: quarum *stricta*, à favorabili remotior, vergit magis ad Rigidam; *Benigna* vero favorabili propior à rigida magis declinat. Perinde atque in Moralibus, Virtusea, quæ *Avaritiam* inter & *Prodigalitatem* media est, prout remotior est ab alterutra extremarum, aut liberalitatis nomine censetur, aut *Frugalitatis*. Sunt ergo res aliquæ ita naturæ comparatæ, ut benignam sibi interpretationem suo quodam jure concedi postulent; quæ sc. non sit interclusa verborum angustis, sed cum quodam (ut Ciceronis verbo utar) *laxamento* liberi-

τὸς ὁ ὅτι
viva ὁ ἀν
ὁρίσθαι.
Aristot. 2.
Ethic. 6.

Cic. pro
Cicent.

or

or : qualis habetur exempli gratia in jure nostrati *Res Testamentaria*. Sic ex lege charitatis aliena dicta & facta, præsertim Principum, parentum, aliorumque Rectorum; scripta item hominum priorum & eruditorum, (nisi ubi justa admodum subest suspicionis causa in contrarium) leniendæ sunt *benigna interpretatione*: juxta id quod dici solet, Dubia esse interpretanda in meliorem partem. At sunt aliæ res permultæ ut, *Privilegia*, Contractuum ex debito *syngraphæ*, & pleraque eorum quæ inducunt obligationem juris, inque his *Juramentum* : in quibus ubi de justo sensu ambigitur, longe satius est & naturæ rei accommodatius, strictiore quam benigniore uti interpretatione.

IX. Cum ergo dico *Juramentum esse stricti juris*, id ita intelligendum est, Juramenti sententiam ubi ea ex verbis satis manifesta est, omnino tenendam esse : at ubi sententia dubia est, unicuique sedulo cavendum, ne nobis nostrisque affectibus nimium indulgeamus, aut nimis liberam laxamque interpretandi licentiam nobismetipsis concedamus, quo facilius nos vinculo juramenti quo obligati sumus eximamus; neve sensum aliquem juramento à nobis præstito aut ejus alicui parti affingamus, proprii commodi aut utilitatis causa quem non quivis vir alii :

pius & prudens (qui est liberioris iudicii, utpote cuja nihil interest) ex ipsis verbis facile eliceret. Ratio duplex. Altera *respectu aliorum*, ob metum sc. *scandali* : ne quis alius infirmior nostro exemplo adductus quod à nobis factum videt id sibi quoque licere putet, etsi ignaro illarum subtilitatum, quibus tamen solis nosmetipsos à perjurii crimine tueri solemus. Altera *respectu nostræ ipsorum*, ob metum sc. Perjurii : quod gravissimum crimen sine dubio in nos admittimus, si nos forte fallat benignior illa interpretatio, quæ nobis jurandi fecit audaciam. Nititur autem hæc ratio generali illa & utilissima regula, quæ jubet *in dubiis partem sequi tutiorem*. Tutius autem est non jurare, ubi verba juramenti propositi secundum communem & obvium sensum verborum videntur aliquid illiciti in se continere, quam laxa interpretatione ita ea lenire in rem nostram, ut securius possimus in ea jurare : Quatenus istiusmodi juramentum sine perjurii periculo constat recusari posse ; non constat sine aliquo aut periculo aut metu posse suscipi.

X. Sed tamen est & ex altera parte cavendum, ne *stricta hæc* de qua loquimur interpretatio abeat in *rigidam*. Quod enim de *Privilegiis* dicunt Jurisconsulti, id & in aliis universim obtinent, quæ sunt ejusdem rationis,

&

& speciatim in *Juramentis*: neque ea nimis stricte, neque nimis large esse interpretanda. Quum ergo dicimus Juramentum esse stricti juris, non est id ita intelligendum, quin ut in omni juramento utcunque simpliciter enunciato & sine exceptione, subintelligi tamen possint & debeant omnes illæ five *Exceptiones*, five *Conditiones*, quæ de jure communi subintelligi solent ad hoc ut Juramentum obliget. Quarum sunt præcipuæ, & ad quas fortassis reliquarum pleræque reduci possunt, istæ quæ sequuntur. Subintelligendum primo, Si *Deus permiserit*: secundum illud Jacobi, *x Si Dominus voluerit & vixerimus, faciemus hoc vel illud.* Unde ^{x Jac. 4.} si Cajus Titio juret se ad kal. Januarias *Londini* affuturum, & pecunias quas ei debet allaturum; si ad id tempus gravi morbo correptus decubuerit; aut in itinere à latronibus expoliatus nummos amiserit: in hoc casu non tenetur perjuri. Ratio est: quia cum omnia divina providentiæ & voluntati subsint, nec sit in cujusvis hominis potestate omnes futuros casus præstare: qui fecit quod in se fuit ut adimpleret quod promiserat, juramenti fidem exolvit. Nam cum *rei impossibilis nulla sit obligatio*, ut mox audietis: omne juramentum ex lege communi debet intelligi cum clausula *y Nisi Deo aliter visum fuerit*, ^{y In omni voto vel sacramento intelliguntur hujusmodi generales conditiones, si Deus voluerit, Si vixero, Si potero} ^{Gloss. ad 22. qu. 2. c. B. Paulus.} aut

z In iuramento semper ius superioris intelligitur exceptum.
2. Decret. 24. 19.

aut alia simili. Subintelligendum secundo, *Quoad licet* : quia *nec rei illicita ulla obligatio est*. Ut si quis juret indefinite observare omnia statuta & consuetudines alicujus communitatis; non obligatur ad observandum nisi ea tantum quæ sunt licita & honesta. Subintelligendum tertio, z *salva potestate superioris*. Unde si filius familias juret se facturum aliquid in se licitum, pater autem rei ignarus aliud ei faciendum imperet quod impediatur id fieri quod juratum est, filius non tenetur juramento : quia lege divina naturali tenetur parere imperio patris. Et qui juravit non exire domo, citatus à legitimo iudice ad comparandum, non obstante juramento tenetur exire. Ratio est, quia actus unius non debet præjudicare juri alterius. Subintelligendum quarto, *Rebus sic stantibus* : id est, si res in eodem statu permanferint quo nunc sunt. Unde qui juravit reddere gladium, non tenetur reddere furioso. Et qui juravit ducere aliquam uxorem, non tenetur ducere si deprehendat eam esse ex alio viro gravidam. Has & istiusmodi condiciones, quarum est perspicua ratio, in omni Juramento subintelligi fas est, etsi non exprimantur : & rigidus nimis esset juramenti interpret, qui istarum aliquam exclusum iret. Sed si quis exceptiones admiserit magis dubias, & non à verbis jura-

juramenti solum sed & ab omni recta ratione alienas, nec jure communi & consensu populorum approbatas : nã is ausu temerario fines Juramenti à Deo præstitutos : loco moverit, & omni perjuriorum generi latam portam aperuerit. Maneat ergo secunda hæc nostra hypothesis, de *stricta Juramenti interpretatione.*

XI. Cujus, ut & superioris de *Juramenti simplicitate*, propterea fusiozem instituti tractationem, (etsi plurima alia meditandi mihi in mentem venerint, scitu non indigna, quæ tamen brevitatis causa prætermittenda judicavi :) tum quod rerum istarum clarior explicatio visa est mihi his dissolutissimis maxime temporibus admodum necessaria, in quibus viri passim ludunt juramentis, ut
 * *pueri astragalis* ; tum quod utriusque
 hypotheseos permagnus erit usus, in his quæ
 Deo volente futuris prælectionibus à me
 dicenda sunt. Reliquas absolvam brevius.
 Hypothesis tertia. *Juramentum non tollit obligationem precrem.* Habet quidem Juramentum ex natura suam vim obligatoriam : sed *constructivam* tantum, non item *destructivam*. Hoc est, potest inducere novam obligationem ubi nulla fuit, vel etiam confirmare eam quæ præfuit : sed non potest tollere eam quam invenit, aut aliam ei repugnantem superinducere. Cujus ratio est ;
 quia

* *Lysandri dictum; apud Plat. in apoth. Idem tamen lib. de fort. Alexan. id tribuit Dionysio tyranno.*

quia per omnem obligationem jus alteri accrescit; quisquis enim obligatur, alteri obligatur: & iniquissimum videtur, ut per merum actum unius lædatur jus alterius sine ipsius consensu. Neq; vero intererit quicquam hac in re, fueritne prior illa quam supponimus obligatio, *Naturalis* an *Adquisita*. *Obligatio Naturalis* & necessaria est, qua astringimur ad aliquod officium alteri præstandum, quod ei debemus ratione personæ nostræ vi legis Naturæ: ut dicitur quibusdam (ut superiore lectione monui) *Obligatio Æquitatis*; quia ex lege naturali, qua & æquissima est & omnis æquitatis norma, originem ducit. Talis est mutua obligatio, quæ est inter virum & uxorem, inter patrem & filium, inter dominum & famulum, inter principem & subditos. *Obligatio Acquisita* & *Voluntaria*, quæ & *Civilis* (per synecdochen speciei dicitur) & *Justitiæ*, quia justum est ut quod quis voluntate sua fecit eo teneatur; est qua astringimur ad aliquod officium alteri præstandum, quod ei debemus ex condicto, virtute alicujus voluntarii actus proprii. Talis est illa obligatio, quæ ex promissis, votis, juramentis, fœderibus, aliisque humanis contractibus & conventionibus oritur. Si cui ergo Juramentum suscipiendum deferatur continens aliquod quod *obligationi* priori, sive naturali sive acquisitæ adversatur, ut

ut si adverteretur officio quod parenti debetur aut principi ; vel si repugnet ei quod ante licite juratum fuit, vel promissum, ejusmodi juramentum non potest à quoquam salva conscientia vel præstari, vel præstitum adimpleri. Qui utrumvis fecerit, pejeraverit.

XII. Sequitur *Hypothesis quarta*, quæ est ita ex se evidens, ut sit *Regula juris*, nec probatione indigeat. *b Rei impossibilis nulla est obligatio.* Extenditur autem ad omne genus impossibilitatis, quæ in materia Juramenti potest contingere. Contingit autem rem aliquam esse *impossibilem* ; aut per se, aut ex accidente. *Per se* autem tripliciter. Primo *c impossibilitate Naturæ* : quomodo impossibile est hominem volare, piscem loqui. Secundo, *impossibilitate Facti* : quomodo impossibile est Caium hodie Londini commorantem cras convenire Titium Venetiis. Tertio, *d impossibilitate Juris*, quomodo illud dicitur impossibile alicui, ad quod non habet potestatem legitimam ; de quo etiam illud intelligendum est, quod dici solet, *Id tantum possumus, quod jure possumus.* Sic impossibile est Praetorem istius Urbis conferre alicui gradum Doctoratus. Si quis aliquod in aliquo istorum trium generum impossibile se facturum juraret ; vanum esset Juramentum, & ab initio nullum ; & per consequens non cum omnino obligat.

b L. 185. F. de divers.

reg. c Si stipulor ut id fiat, quod natura fieri non concedit, obligatio non consistit l. 35. F. de verb. oblig.

d Ubi condicio jure impleri non potest, nullius momenti est stipulatio. l. 137. l. 6. F. de verb. obligat.

genera- liter quoties pactum à jure communi remotionem est, servari hoc non oportet. l. 7. l. 16. F. de pactis.

obligaret, non modo ad faciendum quod juravit, sed ne ad conandum quidem. Sed *Rei Impossibilis ex accidente tantum*, aliquantum diversa est ratio. Ut si quis juratus solvere centum infra mensem, quod non est per se impossibile, casu aliquo inopino interim impediatur, ut non possit tantam pecuniæ summam tempore præfinito conficere; etsi non obligetur in foro Conscientiæ ad faciendum id quod promisit, sc. ad solvendum totum debitum debito tempore, quod jam redditum est ei impossibile; obligatur tamen ad faciendum quod in se est, viz. ad solvendum quantum potest, & quam cito potest. Ratio utriusque est, quia cum in hoc casu sola impossibilitas impediatur obligationem; obligatio e tollitur quoad id solum quod est factu impossibile; f quoad reliquum vero manet. Et qui non potest omne quod debet, debet tamen omne quod potest.

XIII. Hypothesis Quinta. *Rei illicitæ nulla est Obligatio.* Est autem *Illicitum*, quicquid est contra aliquod Dei præceptum in decalogo, aut contra bonos mores; quicquid repugnat pietati erga Deum, aut charitati erga proximum; quicquid bono publico adversatur, aut paci Ecclesiasticæ, Politicæ, Domesticæ: ut semel dicam, quicquid in se continet aliquam rationem peccati. Huc illa pertinent vulgatissima, g *Juramenta non est*

e Tum liber eris a juramento. Gen. 24. 8. f Videl. 97. & l. 126. f. 3. F. de verb. Obligat.

g Vide Cassianus 22. q. 4.

est vinculum iniquitatis. In malis promissis rescinde fidem, &c. Ratio est: quia omne illicitum est contra officium. Obligatio autem omnis est ad officium. Præterea, quicquid est illicitum, est aliquo modo à Deo prohibitum, (aut immediate, aut per consequentiam ;) prohibitio autem Dei obligat ad non faciendum id quod prohibitum est, quam obligationem ex tertia hypothefi subsequens Juramentum tollere non potest. Imo qui juravit facere id quod sine peccato fieri nequit, tantum abest ut obligetur ad id faciendum, ut potius obligetur omnino ad non faciendum. At juratum non adimplere perjurium est, inquires. Imo vero si res sit illicita inquam juratum est, tunc pejerasti cum jurasti, non pejeras, cum contra facis. Et rem illicitam ideo adimplere quia juravisti, nihil aliud est, quam perjurio flagitium adjicere velut *Pelion Offæ & siti ebrietatem* ; quam juramenti vice perjurii potius mensuram implere ; quam in perjurio obdurate & sine pœnitentia perseverare.

*considera-
tus iurati
na iuras-
tione.
Philo.*

XIV. Est tamen advertendum circa hanc hypothefin; multum distare quæstionem hanc *An hoc vel illud juramentum sit licitum?* ab ista, *An hoc vel illud juramentum obliget?* Et si enim certum est, quod constat præstari non debere: ne jurari quidem debere, potest tamen fieri, & sit sæpissime, ut quod jurari non debuit debet

debet tamen præstari. Exemplum clarissimum, foedus à Josue cum Gabionitis pactum. Discriminis autem ratio hæc est. Ubi Juramentum ideo est illicitum, quia id in quod juratur est res illicita ; ibi utrobique peccatur, & jurando & adimplendo : ut si quis juraret occidere innocentem, & id ipsum faceret, & perjurii reus esset, & homicidii. Et revera tale juramentum nullatenus obligat : quæ ultimæ istius hypotheseos ipsissima mens est. Verum ubi juramentum de re non illicita fit aliunde illicitum, ex aliquo externo defectu, & propter aliquam indebitam circumstantiam : obligare potest jurantem ad implendum quod promisit, nisi appareat aliud impedimentum. In quo casu locum habet quod vulgo dicitur, *Fieri non debet, factum valet*. Possumus ergo distinguere, Juramentum dici posse illicitum duobus modis ; vel respectu *rei juratæ*, vel respectu *actus jurandi*. Juramentum illicitum respectu rei juratæ nullatenus obligat : juramentum illicitum respectu actus jurandi obligat, nisi aliunde impediatur. Sed de his hæcenus. Istæ sunt illæ προληψεις sive hypotheseos quas præponendas duxi insecuturæ tractationi : quibus velut pedamentis & tibi cinibus suffulcianur quæ posthac de juramenti vinculo, & ejus vinculi solutione dicturus sum: Quæ quamvis sit materia valde diffusæ

fusa : ex his tamen duabus præmissis partibus confido tertiæ parti tantum & luminis & roboris accessurum, ut non desperem posse hoc Termino universam de re proposita dissertationem absolvi. Conabor certe (si Deus permiseret) omnem illam *Casuum* varietatem ita compingere & in arctum cogere, ut Quinq; Prælectionibus, (quatuor sc. de *Vinculo* juxta totidem *Causarum* genera, & quinta de ejus *vinculi Solutione*) totam quæ superest partem, si potero, complectar.

Prælectio Tertia.

Continens Casus Sedecim.

SUMMARIUM.

- 1, 2. *Methodi ratio, & Ordo dicendorum de Juramenti materia.*
3. *Juramentum de re simpliciter Impossibili.*
4. *Juramentum de re impossibili, & ab initio improbabili.*
5. *Juramentum de re impossibili sed ab initio probabili.*
6. *Juramentum de re Necessaria.*
7. *Juramentum de re Illicita.*
8. *Juramentum de re simpliciter illicita.*
9. *Juramentum de re illicita ex circumstantia.*
10. *Juramentum de re quæ juranti videtur illicita.*
11. *Juramentum repugnans priori obligationi.*
12. *Juramentum impeditivum alicujus boni.*
13. *Juramentum cedens in incommodum ipsius jurantis.*
14. *Ju-*

- 14 *Juramentum alteri scandalum præbens.*
- 15 *Juramentum de re Adiaphora.*
- 16 *Juramentum de faciendo quod alius voluerit.*
- 17, 18. *Juramentum de conservandis juribus, & de observandis statutis.*
- 19. *Supradicta omnia caute esse intelligenda, submonitio.*

SECT I.

Immensum jam tandem pelagus ingredi-
 or : de *dubiis Conscientiæ casibus*, quod
 ad Juramenti vinculum attinet, idque quo-
 ad quatuor Causarum genera, prout pol-
 licitus sum dicturus. Sed antequam è por-
 tu solvam, illud vos adhuc præmoneo, non
 me fore de *Methodo* eorum quæ sunt dicen-
 da nimis sollicitum. Est quidem *Ordinis*
 in omni genere studii & tractationis pluri-
 mus & necessarius usus : quo sine, poterit
 fortasse quis vasta & assidua lectione com-
 parare sibi variæ eruditionis molem; sed
 eam confusam & indigestam, nec multum
 utilem. Ast illam ex altera parte *διχότομια*
νία, & nimiam Methodi accuratationem,
 (quam video nonnullos nimis anxie sectari),
 ut molestam quandam superstitionem, &
 non levem studiorum remoram, vitandam
 semper judicavi. Mihi sat erit, omnia di-
 cenda ad certas classes ita revocare, ut ali-

qua

qua saltem cognitionis vel analogiae ratio appareat cur id factum sit : parum sollicito, nequis excipiat Juramenti sensum & interpretationem ad *Formalem*, aut effectum aliquem ad *Finalem Causam* non satis concinne reduci. Cum autem, ubi omnes causae concurrunt ad effectum producendum, *Materia* imprimis requiratur, ut primum Subjectum generationis ; proxime *Efficiens* causa, quae agendo formam producat ; tertio *Forma*, quae in materiam per actionem efficientis introducatur ; *Finis* denique cuius gratia efficiens operatur : nos hunc quasi naturae ordinem sequuti, à *Materia* ordiemur ; hinc ad reliquas suo ordine progrediemur.

II. *Materiam Juramenti* intelligo rem illam circa quam versatur, & in cujus confirmationem adhibetur Juramentum : sive ea res spectetur ut *Juranda*, sive ut *Jurata*. Ad rem Jurandam pertinet illa quaestio, *Liceatne* hoc vel illo modo jurare ? ad rem Juratam ista, Posito quod juratum sit, juramentum illud sive licitum sive illicitum, *An & quatenus obliget* in conscientia ? cum ex facto etiam illicito possit oriri obligatio. Et est haec quaestio sola instituti nostri propria : Exponam tamen plerumque obiter & ὡς ἐν τῷ παρόντι, saltem ubi eadem fideliter utrumq; parietem dealbari posse arbitrabor,

quid de illa etiam quaestione sentiam : maxime cum id & à quibusdam expectari, & plerisque vestrum gratum fore, ab amicis admonitus nuper intellexerim. Est ergo Juramenti Materia, ut tandem rem ipsam aggrediar, aut *Definita* aut *Indefinita*. Quæ certa & definita est, considerari potest, vel quoad suum *Esse Naturale* sive ratione *Existentiæ* ; utrum scilicet res factu possibilis sit an Impossibilis : vel quoad *esse Morale* sive ratione *Qualitatis* ; utrum scilicet res sit factu Necessaria, Illicita, an Libera ?

Casus I.

III. *Primum* ergo *Dubium* est, qualis sit obligatio juramenti de re impossibili : Hoc est Siquis juraverit id se facturum quod adimplere non poterit, an & quatenus obligetur ? Ubi tres potissimum occurrunt *Casus*. Primus, ubi res juranda fuit ab initio & in ipso tempore jurandi palam & simpliciter impossibilis. Sive *Impossibilitate Naturæ* : cum res ipsa in se & nude considerata, citra respectum ad circumstantias, implicat apertam contradictionem, aut repugnat naturæ aliqujus speciei entium ; ut si quis promitteret se asinum docturum literas. Sive *impossibilitate facti* : cum res est in potentia (ut loquuntur) remota ad fieri, hoc est cum nulla est repugnantia ex parte naturæ rei ipsius quin ut possit fieri, tamen propter defectum in aliqua circumstantia

stantia, ut (verbi gratia) ob nimiam loci distantiam, aut præ angustia temporis, aut à quavis alia causa, illa potentia ita impeditur ut non possit exire in actum : ut si Caius hodie Oxonii existens promitteret se cras cum Titio una canaturum Parisiis. Sive denique *impossibilitate Juris* : cum quis aliquid se recipit facturum quod est ei à Jure prohibitum, & ad quod non habet legitimam potestatem ; ut si Caius non hæres promitteret de Titii defuncti bonis daturum se Julio trientem. Pro responsione ad Dubium in hoc primo Casu, dico breviter ; Juramentum de re simpliciter impossibili, nec licitum esse, nec obligare. *Non est licitum*, quia & iudicio destituitur, & veritate. Quis enim homo, aut sani iudicii sperare, aut bonæ fidei intendere posset id facere, quod ipse sciret fieri non posse ? *Nec etiam obligat* ; non modo ad faciendum, sed ne ad conandum quidem. Rei enim impossibilis, in quantum impossibilis, nullam esse obligationem, ante dictum est : Et stultum est conari, quod nequeas efficere.

IV. *Casus secundus* est, Cum res in se Casus 2. non impossibilis, sed tamen ipso tempore Juramenti præstiti ita improbabilis visa, ut eam multo verisimilius esset non posse quam posse postea præstari, ex aliquo objecto impedimento evadit tandem impossibilis. Ubi enim ad efficiendum

aliquid intentum ita necessario requiritur complurium rerum concursus, ut si ex multis unum defuerit, reliquas necesse sit frustra esse universas; veluti si subtraheretur horologæ machinæ rotula aut clavicula quantumvis exigua, inutilis esset reliqua compages: fieri vix potest quin ut inanis futura sit omnis in eam rem opera collocata. Ut si Caius Titium hominem novum & obscurum sua opera futuris Comitiis consulem creandum reciperet, adversus competitores natalibus, gloria, virtute, autoritate totius urbis præstantissimos. Respondeo, tale juramentum *non esse licitum*, nisi disertim additur istiusmodi clausula, *Si potero, Quantum in me est*, aut alia similis. Sidicas, non opus esse addi clausulam, quæ de lege communi subintelligi debet. Respondeo, subintelligi licere ejusmodi clausulas ex interpretatione juris, ubi præsumitur jurans non potuisse prævidere aliquid quod impediret adimpletionem promissi: verum ubi id præsumi non potest, sed contrarium magis, nempe eum ignorare non potuisse multa contingere posse quæ impedirent, non concedi de lege communi tam benignam interpretationem. *Obligat* tamen hoc genus juramenti: non *ad effectum* quem supponimus esse impossibilem; sed *ad conatum*, quamdiu superat spes

spes ulla, quantumvis debilis, rem fieri posse. Imo, quo plures & majores obijciuntur difficultates, eo obnixius conandum, & fortioribus animis obnitendum. At postquam palam desperata est, & constat fieri non posse; cessat obligatio: ex jam dicto fundamento, quod nemo teneatur ad impossibile.

V. *Casus tertius* est, Cum jurans ex animi sententia, rem probabilem ratus, & bona fide intendens facere, nec dubitat (Deo volente) quin possit efficere, quod promissit; postea tamen emergente aliquo insperato casu, qui nullis rationibus humanis aut prævideri potuit aut præcaveri, sentit tandem rem factam esse impossibilem. Ut si Callias Thebis habitans, juratus solvere Socrati Athenis quinque talenta die condicto, pecunias diligenter comparatas, furto, rapina, aut aliquo dolo malo amiserit, aut in via captivus alio abducatur, ita ut æs alienum debito tempore dissolvere non poterit. Tale juramentum est *licitum*: etiam si non addatur illa clausula; *si potero, &c.* quæ tamen ex communi juris interpretatione intelligi censenda est. Qua ex parte, discriminis inter hunc Casum & eum qui præcessit, hæc mihi videtur idonea ratio. Cum juramenti finis sit, ut fiat ei cui juratur *promissi fides*: expedit, ut id omne inter ju-

Casus 3.

σύμβολον
πιστεως.
Philo.

randum diserte exprimatur, quod videtur conducere ad hoc, ut firmitior sit apud alterum fides nostra; illud vero è contra reticeatur, quod fidem nostram reddere posset suspectiorem. In re utique parum probabili juranti non facile crederetur, ut homini præcipiti, temerario, & nimium præfidenti, si nulla adjecta exceptione, aut difficultatis significatione, rem plenam aleæ simpliciter se facturum sponderet. E contra, addita exceptio, ubi nullus appareret periculi metus, suspectum redderet jurantem, quasi nihil aliud tam importuna diligentia quæreretur, quam fidei violandæ *πρόφασις* quædam & *περικάλυμμα*. Obligat autem jurantem hoc juramenti genus ad faciendum * *quantum potest*, siquidem non poterit totum: &, si grave damnum alteri ex non præstito juramento acciderit, ad sarcinendum illud aliqua saltem ex parte aliquo alio beneficio pro oblata sibi opportunitate, præsertim si impedimentum illud aliqua sua negligentia, imprudentia, aliave lata culpa contigerit. Et hæc de Dubio primo.

* Videtur
excusatus
esse à faci-
endo quod
juravit,
licet reve-
atur facere
quod in se
est. Aquin.
2.2. qu. 89.
7.

Casus 4.

VI. *Secundum* sequitur, de juramento rei Necessariæ. Rem necessariam intelligo, quæ nobis ex officio incumbit vi præcepti divini etiam citra juramentum; ita ut si eam debitis loco & tempore etiam injurati non faceremus, omnino peccaremus: ut alere

pa-

parentes egenos, depositum reddere & familia. Quo pertinent illa Juramenta, quæ à subditis exigi solent de fidelitate Regi servanda, & de suprematu regio agnoscendo tuendoque, quæque conceptis verbis ab iis præstantur, qui ad Magistratum aut munus aliquod publicum admittuntur, ut quæ sui sunt muneris fideliter faciant. De obligatione hoc genus Juramentorum nulla potest esse controversia. Ad quæ enim præstanda vel injurati tenemur, jurari certe b multo tenemur magis: accedente sc. ei quæ præfuit ex præcepto, nova obligatione ex Jurejurando. Non ergo isti Dubio ulterius immorabimur.

b ὅρα δ
ωρεδίν.
τὸ ἐμ-
μελεσιε
ἵνα κα-
τέσθ. Συ-
φιο. in
Hippo-
dam.

VII. *Dubium Tertium*, de Juramento rei Illicitæ: *Rem illicitam* dico, quæ sine peccato fieri non potest, in quantum obviat (ut loquuntur) alicui præcepto divino: quum sit peccatum omne ἀνομία, & legi Dei adversetur. Est autem hoc genus Juramenti adeo *illicitum*, ut non solum is peccet qui sic jurat, sed & is quoque qui alium ad sic jurandum auctoritate, consilio, aut alio quocunque modo impellit inducitve. Sed de impellente fortassis alias. Peccat interim qui sic jurat, sive intendat facere quod juravit, sive non intendat. Si intendat; peccat volendo rem illicitam, & sic non jurat in Justitia: Si non intendat, peccat

cat mentiendo, & sic non jurat in veritate. Sed five intendat, five non; certum est nullatenus obligari. Fit quidem sæpiissime (qui est apud homines divinæ majestatis contemptus) ut aut iræ impatientia, aut metu periculi, aut spe commodi, aut amicorum impulsu, aut verecundia quadam & obsequio, aut alia quavis causa inducti plurimi (dum affectibus suis nimium indulgent) ea se facturos Deo adhibito teste confirment; quæ ipsi aut jam tum certo sciunt esse illicita, aut saltem postea cum sunt à pravis affectibus liberiores facile intelligunt, non posse à se sine peccato præstari. Et tamen, quæ est humani judicii perversitas, peritissimi istiusmodi technarum artificis Satanæ officiiis & præstigiis effascinati; plurimos videas quos nullà officii conscientia ad recte agendum compuleris, juramenti tamen re-

c Sæpe plerique constringunt se jurisjurandi sacramento, ut cum ipsi

cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemplatione faciunt quod sponderunt. Amb. 1. de offic. 12.

d — Et juravit illicite, & perseveravit injuste. Verum tamen non voluntate, sed verecundiâ. Nam probro ducitur apud Francigenas juramentum solvere, quamlibet male publice juratum sit. Eccl. ep. 219.

At-

Atqui dictum est jam ante in quinta nostra hypothefi, & apertis rationibus confirmatum; nec rei illicitæ quatenus illicita est ullam esse obligationem, nec rem malam ullam vim accipere à Jureamento.

VIII. Quod ut rectius intelligatur, & accommodatius ad Casus particulares, cum non sint omnes res illicitæ ejusdem generis & gradus: distinctius mihi paulo hac in re agendum esse sentio. Quicquid ergo illicitum est, aut *ex se* illicitum est, aut *ex accidente*: Ex se rursus dupliciter; *Primario* & *Secundario*. Illud dicitur *illicitum ex se primario*, & ut ita dicam in summo gradu, quod est ita illicitum ex natura ipsius rei, ut sit universo humano generi à Deo prohibitum. Sic illicitum est, quicquid est contra sacram Dei legem duabus Decalogi tabulis comprehensam: quicquid aut pietati in cultu dei, aut charitati fraternæ in operibus justitiæ & misericordiæ adversatur.

Et de re hoc primo modo illicita, sit *primus Casus*. Ut si quis juraret se sacrificaturum Idolis, aut B. Virginis imaginem adoraturum; quæ sunt *peccata Admissionis*: vel si juraret nunquam se divinis officiis interfuturum, aut sacras con-

conciones auditurum, aut Coenæ dominicæ participaturum, aut sanctificaturum Diem dominicum; quæ sunt *peccata Omissionis* adversus præcepta *Primæ Tabulæ*. Aut si quis juraret occidere patrem, natum infantem exponere, adulteram dictis loco & hora convenire, aut cum aliis conjuraret in societatem furti, latrocinii, fraudis, aut alterius cujusvis criminis; quæ sunt *peccata Admissionis*: vel si juraret patrem senem & egenum non alere, pauperibus elemosynam non erogare, depositum non reddere, &c. quæ sunt *peccata Omissionis* adversus præcepta *Secundæ Tabulæ*. In his & istiusmodi rebus simpliciter & universim illicitis, ex omnium consensu etiam simpliciter & universim obtinet Hypothesis antedicta, nullam esse posse ex Voto, Promisso, Juramento vel aliunde Obligationem. *d Pacta quæ turpem causam continent, non sunt observanda*: inquit Jesu Christi. Imo etsi graviter peccatum fuerit vovendi, paciscendo, jurando, aliasve promittendo rem in genere illicitam: multo tamen gravius peccatur *e* adimplendo promissum. Quod qui facit, duplicis peccati se reum constituit: unius, ejus speciei cujus est factum in se consideratum, puta homicidii aut furti; alterius, violatæ religionis ex irreverentia &

d Si unus
ff. de p. etis.

c Impia est
promissio
quæ scilicet
adimple-
tur. 22.
qu. 4. c. in
malis.

& abusu Nominis divini, quatenus res mala ejus autoritate quantum in ipso est confirmatur.

IX. *Secundus Casus* est de re *ex se illicita* *Casus 6.*
Secundario: id est, non ex natura ipsius rei omnibus illicita, sed quibusdam tantum pro conditione suarum personarum, prout sunt membra alicujus communitatis, aut in certo aliquo vitae genere versantur. Illicitum enim est (idque ex se, non ex accidente tantum) his qui sunt membra alicujus communitatis, quicquid *f legibus illius communitatis* repugnat: quod tamen illicitum est ut à Deo prohibitum, non primario, immediate, & in specie; sed secundario, mediate, & in genere, vi illius generalis mandati divini quod præcipit obedientiam rectoribus in omnibus licitis & honestis. Illicitum item est eodem fere gradu, & ex eodem fundamento, his qui aliquo munere aut officio funguntur, aut in certo aliquo vitae statu aut conditione constituti sunt, (quam nostrates vocabulo minus proprio fortassis, sed tamen usu recepto, *particularem Vocationem* appellant) quicquid naturæ aut rationi illius muneris sive *Vocationis* non est consentaneum. Potest enim id licere Magistratui politico, quod non licet verbi Ministro, aut è contra: itemque mercatori, quod non agricolæ; domino, quod non

f Jusjurandum contra vim legum & auctoritatem juris nullius est momenti. l. si quis ff. de legat. & fidei c.

non servo: coniugi, quod non cælibi;
 & sic de cæteris. Quibus omnibus Deus
 in genere legem hanc fixit, ut quisque
 quod suæ vocationis est fideliter faciat,
 intraque fines ejus modeste se contineat.
 Siquis ergo *mercator Anglus* juraret la-
 nas, aut alias merces extra regnum An-
 gliaë lege deportari prohibitas Hambur-
 gum mittere; aut si *Magistratus* aliquis
 juraret se non puniturum furtum aut
 adulterium; aut *Episcopus vel Presbyter*
 se nunquam concionaturum, aut *Sacra-
 menta ministraturum*; Aut servus rusti-
 cus se domino iubenti boves jungere vel
 fruges demetere non pariturum: quo-
 rum primum illud *legibus Regni*, reliqua
conditionibus propriæ vocationis adversan-
 tur. Essent ista omnia Juramenti rei eo
 quo jam dixi gradu illicitæ; & ipsa
 etiam propterea Juramenta *illicita* &
ordinarie non obligarent. Dico *Ordina-
 rie*: Quia fortassis possunt dari casus:
 in quibus Juramentum quod videtur ali-
 cui legi *communitatis* aut *vocationis* ad-
 versari, etsi non debuerit suscipi, suscep-
 tum tamen potest obligare. Ut exempli
 causa, in lege pœnali disjuncta. Sit lex
 civitatis; *Nemo civis Prætoris munus, ad
 id electus, detrectato: qui faxit, centum
 aureorum multa esto*. Caius civis, quod
 se

se imparem putet muneri, aut ut caveat sibi ab aliquo quod inde metuit incommodo, jurat se nunquam urbana Prætura functurum. Eligitur à civibus : jurejurando se tuetur : ab illis poscitur tamen ad gerendam præturam, posthabito jurejurando. In hac specie facti quæritur, In foro conscientiae quid juris? Respondeo, debuit non jurasse ; nulla præsertim cogente necessitate : potuit enim vel injuratus recusasse. Juratus tamen videtur obligari, nec posse sine perjurio poscentibus civibus morem gerere : tenetur itaque multam solvere, Præturam recusare. Intelligi velim præcise quantum spectat ad id de quo nunc agitur, materiam sc. juramenti, atque etiam præcise in quantum adversatur legi civitatis. Nam respectu finis, aut alterius causæ, imo respectu ipsius etiam materiæ quatenus est impeditiva majoris boni publici, aut aliunde, potest justa subesse ratio quæ obligationem tollat. *Ordinarie* tamen ut dixi, Juramentum præstitum contra leges *totius Communitatis* aut *proprie vocationis* non obligat. Atque hæc de rebus ex se illicitis dicta sunt.

X. Sequuntur quæ ex se non illicitæ, sunt tamen illicitæ ex accidente. Accidit autem rei licitæ, ut fiat illicita ; aut ex errore personæ jurantis, aut ex effectu malo

rei

Casus 7.

rei juratæ. *Tertius* ergo *Casus* est, cum quis juramento pollicetur se facturum aliquid in se fortassis licitum, quod tamen ipse putat esse illicitum, aut certe veretur ne non sit licitum. Ut si quis ante hæc tempora admittendus ad beneficium (ut vocant) Ecclesiasticum, promississet in publicis sacris observare omnes ritus legibus Ecclesiasticis imperatos ; vestem sc. lineam, crucis signum ad sacrum fontem, ingenuationem in percipiendis symbolis in sacra cæna, & id genus alios ; quos ipse tamen ex aliquo levi præjudicio putaret esse superstitiosos & Papisticos. Quæritur in hoc casu quæ sit Obligatio ? Pro responsione dico *tria*. Dico *primo*, non posse tale juramentum, duranti tali errore, sine gravi peccato suscipi. Peccat enim graviter, qui contra conscientiam peccat, etsi erroneam. Judicium enim intellectus cum sit unicuique proxima agendi regula ; voluntas, si judicium illud non sequatur, deficiens à regula sua necesse est ut in obliquum feratur. Tritum est illud. *Qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam*. Sane qui jurat in id quod putat esse illicitum, nihilo minus juraturus esset, si esset revera illicitum : atque ita res illa, ut alii licita, est tamen ipsi illicita ; sententiam ferente Apostolo, *Rom. 14. 14*. Ubi distin-

guit

cum
ali-
n ip-
ar ne
tem-
t vo-
ubli-
s Ec-
eam,
nicu-
sacra
amen
le su-
n hoc
sione
e ju-
gravi
qui
eam.
icui-
as, si
ns a
fera-
ontra
Sane
tum,
eve-
t alii
tiam
stin-
guit

guit inter κοινὸν δι' ἑαυτῷ, & ἐκείνῳ κοινὸν, &
aperte docet, posse id quod non est κοινὸν
δι' ἑαυτῷ, impurum & illicitum in se, esse ta-
men ἐκείνῳ κοινὸν impurum & illicitum ho-
mini, τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, nempe
illi homini qui aestimat aliquid esse impurum
aut illicitum. Dico *secundo*, tale jura-
mentum *non obligare*. Ratio manifesta,
ex tertia hypothesis: quia juramentum
non potest tollere obligationem prio-
rem, nec inducere obligationem aliam ei
contrariam. Ast illi juramento quod
suscipitur contra dictamen Conscientiæ,
præfuit alia prior ex illo dictamine orta.
Conscientiæ enim dictamen sive rectæ
sive erronæ semper obligat, saltem ad
non faciendum contra eam. Istam au-
tē obligationem Juramentum subse-
quens remove non potest: quin ipsum po-
tius invalidum fit, & vim obligandi amittit.
Dico *tertio*, Si jurans postea melius edoctus
errorem suum agnoscat & corrigat; Jura-
mentum quod prius non obligabat, exinde
incipere de novo obligare. Juramento
enim inest obligandi potentia quasi natura-
lis & inseparabilis; sicut lapidi naturaliter
& inseparabiliter inest potentia movendi de-
orsum: quæ potentia semper nata est exe-
cere vires suas, & prodire in actum, nisi ab
aliquo impediēte prohibeatur: Quemad-
modum

modum ergo lapis, ut moveatur postquam aliquandiu quievit, non indiget nova aliqua potentia sibi aliunde indita, sed remoto prohibente statim suapte vi deorsum fertur: sic Juramentum, remota illa errantis conscientiae obligatione quæ ipsius vim prius impediabat, sine omni mora aut alterius rei ope, ex vi sua obligat.

XI. Alii sunt Casus de *re illicita ex accidente*, ratione mali effectus ipsius rei: quatenus sc. potest esse *impeditiva boni*, aut *causativa* vel saltem (sic enim loquendum est) *occasionativa mali*: Impediri autem bonum supponitur aut Antecedens, aut Futurum. *Quartus* ergo *Casus* 8. est, ubi res jurata videtur illicita, eo quod impediat effectum alicujus boni antecedentis; puta Voti, aut Promissi prius facti: ut si is qui voto se prius obstrinxerat ad aliquod opus pietatis aut charitatis, postea juramentum susciperet, quod impediret adimpletionem prioris voti. Veluti si Voto obstrictus dimidiam lucri partem hebdomadatim pauperibus; dare juraret postea totum lucrum in usus belli conferre: vel si Caius pollicitus Titio fundum vendere certo pretio, Julio postea se venditurum juret majori pretio. Hic casus nihil habet diffi-

difficultatis. Clare enim respondetur, & fundatur responsio in tertia hypothefi; ejusmodi juramentum nec *licitum* esse, nec *obligatorium*. Quia obligatio illa prior, undecunque contracta, five ex pacto, five ex voto, five ex nuda promissione, five ex officio mero, valida manet, & ponit obicem omni actui contrario subsequenti.

XII. *Quintus Casus* est, cum id quod ju-^{Casus 9.} ratur videtur esse *impeditivum alicujus boni* futuri. Ut si quis juraret se nunquam futurum fide jussorem alieni debiti; aut verbi ministrum, cum sit tamen ad illud munus valde idoneus; aut artem utilem quem solus novit nemini communicaturum; & similia. Ratio dubii est, quia minus bonum respectu majoris boni habet quodammodo rationem mali: ergo juramentum etsi alias honestum, si sit impeditivum majoris boni videtur esse malum. Solutio dubii in hoc casu non potest aliqua afferri generalis & certa, quæ factis singularibus universis conveniat: quia versatur in comparatione magis & minus boni, quæ plurimum pendent ex circumstantiarum collatione; quæ cum sint infinitæ varietatis, non possunt omnes certis & definitis regulis ita comprehendi; quin ut viri

prudentis arbitrio res plurima ex parte sit permittenda, ut id demum faciat; quod expensis qua licet fide & diligentia utrinque rationibus sibi videbitur tandem pro hic & nunc magis expedire. Interim tamen, quum non sit simpliciter verum (nisi caute intelligatur) unumquemque semper obligari ad id faciendum quod est melius: pro solutione dubii in hoc casu dici potest, Juramentum non esse illicitum, aut obligandi vim amittere, præcise ob hoc quod videatur esse im-peditivum majoris boni; nisi concurrant aliæ etiam circumstantiæ (ut quidem fere fit,) quæ illud evincant aut non licere, aut non obligare. Exemplo res erit illustrior. Caius pharmacum eximiae virtutis, aut aliud artificium insigne à Titio inventore edoctus, sed ea conditione, ut cum nemine alio, ipso superflite & inconsulto, juret se communicaturum. Non-communicatio tanti arcani videtur esse contra bonum publicum: & tamen ratio dictat Caium obligari, & teneri bona fide observare quod promisit. Alias Titio fieret injuria, cujus interest arcanum non communicari: quod nec ipsi Caio ab initio, nisi tali interposito juramento communicatum fuisset.

XIII. Restat proxime ut de re agamus *per accidens illicita* ex eo quod videatur esse *causativa*, vel saltem *occasionativa* *alienus mali*, idque vel ipsi juranti, vel alteri. *Sextus* ergo *Casus* est, ubi quod *Casus* 10.
juratur incommodum est ipsi juranti: vel inferendo ei certum *damnum temporale*, vel exponendo eum periculo *tentationis*. Ut si Caius juraret se Titio decoctori mutuo daturum centum aureos, nunquam fortassis recepturus; quod ei cederet in damnum. Aut si Fabius petente id uxore jam morti vicina, ex qua liberos aliquot sustulisset; ne induceretur eis noverca, juraret ad secundas nuptias se non transiturum; unde se fortassis periculo exponeret *ustionis*. Pro responsione dico *primum*, istiusmodi promissionem non esse temere aut sine magna deliberatione faciendam, nec nisi gravis causa subsit: non tamen simpliciter esse illicitam. Et si enim omnis *mali occasio* sit diligenter vitanda: tamen cum nihil quod non est ex se & alia ratione illicitum, sit necessario & universaliter *mali occasio*; nec sit aliquid simpliciter & de sua specie illicitum ob hoc solum quod possit esse *ocasio mali*: non videtur simpliciter damnanda omnis istiusmodi promissio; praesertim si juranti quo

tempore juravit, debita adhibita diligentia, non appareret alicujus magni incommodi periculum probabile. Dico *secundo*, si cedat juramentum in damnum temporale ipsius jurantis solum, citra injuriam tertiæ personæ, jurantem obligari etsi cum gravi suo damno, nisi is cui juratum est velit remittere. Verba diserta sunt, *Psalms. 15. גשכע להרע*. *Juravit in malum, & non mutabit.* Ubi in Hebræo prius verbum præteriti temporis est (*juravit in malum*) posterius futuri (*& non mutabit*) quasi diceret, Viri pii officium est, postquam juravit proximo suo, quod sine magno suo malo præstari nequit, constare tamen sibi, & quod promissit ratum esse jubere, & (ut est in hoc textu) secundum omne quod egressum est ex ore suo facere. Dico *tertio*, Juramentum obligare; etiam si videatur exponere periculo tentationis, nisi sit aliunde vitiosum. Quia si id sufficeret tollendæ obligationi, vix remaneret quidquam quod posset obligare: quum ex astu Satanae & corruptione cordis humani nihil sit à mali periculo tam immune, quin ut inde nequi possit in perniciem nostram (nisi nos Dei gratia præstaret incolumes) laqueus tentationis. Quin potius ex adjutorio divi-

divinæ gratiæ poterit ista obligatio, velut clypeus repellendæ tentationi idoneus, ex adversum objici: nempe tentationi non cedendum, sed animosius obnitendum; quia juramenti religione teneris, ne id facias ad quod tentaris.

XIV. Casus Septimus est, ubi id quod *Casus II.* juratur videtur ex eo illicitum, quod alteri possit inde creari *periculum Scandali*; præbendo sc. ei ex facto nostro occasionem ruinæ, Plurima exstant eaque gravissima in Epistolis Paulinis de vitando scandalo monita: præsertim *Rom. 14. & 1 Cor. 8. & 10.* Et sane viro vere Christiano summopere cavendum est, ut in omni conversatione sua non propriæ tantum conscientiæ consulat, sed & ædificationi alienæ; nec quærat quod sibi utile est, sed quod multis; videatque tamquid illis expediat, quam quid sibi liceat: ne libertate sua abutatur in perniciem fratris. Sed quatenus à rebus licitis abstinendum sit ob scandalum vitandum; nec paucis expediri potest, neque est præsentis instituti despicere. Dicendum videtur, quod ad præsens negotium attinet, unius *scandali periculum*, si nulla adsit alia ratio cur res illicita censeatur, non sufficere ad impediendam juramenti præstiti obligationem: sicut

in præcedente casu de periculo tentationis jam dictum est : quum utriusque periculi videatur esse eadem per omnia ratio.

XV. Emenſus jam tandem de Materia
Casus 12. *Impoſſibili, Neceſſaria, & Illicita* præcipuos Casus : ad reliqua Dubia pergo. *Dubium Quartum* est, de Juramento *rei Libera* ; hoc est rei neque Neceſſariae neque Illicitae, sed Mediae & Indifferentis. Quæ *ἀδιαφορέα* cum ex duplici causa oriatur ; sc. *ex voluntate Legislatoris* nec præcipientis nec prohibentis, & *ex levitate Rei* : occurrunt proinde in hac materia duo Casus. *Casus prior* est, cum res nullo aut præcepto aut interdicto divino vel humano legitimo ita determinata est, quin ut possit quisque pro hic & nunc secundum exigentiam circumstantiarum pro suo arbitrio facere vel non facere, prout ipsi visum fuerit expedire. *Ὁ θεὸς ποιεῖτω* --- quod vult faciat, non peccat, 1-Cor. 7. 36. Ut si Caius juret se Titio fundum venditurum, aut daturum mutuo centum. Respondendum breviter, Juramentum in hoc casu, & licitum esse, & obligare. *Casus posterior* est, cum res aut ob sui levitatem indigna est viri prudentis deliberatione, nec cassa nuce inter est fecerisne an non feceris ; ut levare festu-

festucam de terra, fricare barbam, &c. aut obparvitatem materiae non est multum aestimabilis; ut dare pomum puero; aciculam commodare, &c. Juramentum de re isto sensu adiaphora omnino est *illicitum*. Arguit enim sancti nominis Dei aut nimiam irreverentiam, si (ut fere sit) ex quodam habitu jurandi longo usu contracto, imprudenti forte exciderit; aut apertum contemptum, si quis id sciens prudensque admiserit. Scilicet non est Deus advocandus testis, nisi ubi dignus vindice nodus inciderit; ubi causa exigit, non iusta modo sed & gravis. Et in hoc omnes consentiunt. Caterum *de obligatione* quid statuendum? Video quidem plerosque Casuistas Pontificios in ea esse sententia, juramentum de re exigua & parvi momenti esse sua natura nullum, & non obligare, quia scilicet res levis non est idonea materia Juramenti, & lex non curat de minimis. Sed miror potuisse eos, qui alias videri volunt esse tam Lyncei, in re tam aperta caecutire: nisi quod putidae illi distinctioni *Peccati mortalis & Venialis*, quo velut fermento totam Theologiae Moralis massam foede corruperunt, locum relictum cupiant. Sed obligare Juramentum in re vel levissimi

mo-

momenti constat; *Primo*, quia in re gravi & levi eadem est veritatis & falsitatis ratio. *Secundo*, quia in Assertorio Juramento qui aliter dicit quam res est, etsi in re levissima pejerat: ergo à simili & in Promissorio, qui aliter facit quam juravit. *Tertio*, quia aliter, quantum in se esset, Deum falsæ rei testem faceret. *Quarto*, quia omnis jurans tenetur facere totum quod promissit, quatenus potest & licet: sed dare puero pomum & possibile est & licitum; ergo tenetur præstare. Non debuit ergo sic jurari: sed ubi juratum est, debet impleri.

Casus 14.

XVI. Reliquum est *Dubium Quintum*, ubi juratur in Materiam *Indefinitam & incertam*: & continet tres potissimum Casus. *Primus Casus* est, cum quis se tradit quodammodo in alienam potestatem, promittendo se facturum quicquid ille alter voluerit, Ut si princeps juraret se daturum aulico amico ob præstitum sibi fidele officium quicquid is petierit: aut si servus cujusquam vel amicus juraret se omnia heri jussa vel amici mandata facturum. In isto casu dico *primum*, Juramentum istiusmodi si simpliciter intelligatur ut verba sonant, esse *illicitum*. Injuriam facit Deo,

Deo, cujus unius servus est omnis ho-
 mo, quisquis se facit g *servum homi-* g 1 Cor. 7.
 nis, & alienæ temeritatis mancipium. 13.
 Dico *secundo*, ut licitum esse possit, a-
 ud aliquid necessario subintelligi. Ut
 exempli gratia, Juro me facturum
 quod voles : subintellige, si rem vo-
 es honestam, possibilem, æquam. At-
 que eatenus, & in eo sensu obligat.
 Videntur hac quasi solenni formula ju-
 rasse soliti olim Reges Persarum & Ju-
 æorum, idque indefinite ad amplio-
 rem magnificentiæ suæ & gratiæ osten-
 tionem; *Pete quod vis, & dabitur*
tibi usque ad dimidium regni. Hac for-
 ma Rex Persarum h *Assuerus* Reginæ h Est. 5.3.
 conjugii juravit : & cum hæc rem æ- 6. & 7.2.
 quam & necessariam peteret, ille pro 13 Reg. 2.
 de data rem fieri jussit. Eadem pene 20. & c.
 forma cum *salomon* Reginæ matri pro-
 misisset, daturum se ei quicquid pe-
 teret ; & ipsa Adoniæ nomine rem pe-
 teret quæ Solomoni, cui comperta e-
 rat jamdiu hominis ambitio, visa est
 iniquior, *salomon* non obstante Jura-
 mento postulatam matris non fecit.
 Quo facto satis indicavit, non se alia
 mente promississe, quam si res justa po-
 tularetur : suoque exemplo nos docuit,
 ubi indefinite in alienam voluntatem
 Ju-

ἀλλ' ὅσοι ἐπ'
ἀδελφοῖς
ὄρκους ὡς
τείνετε.
Chrysoſt. in
Matth.
Hom. 48.

Juratur, subintelligi semper oportere hanc conditionem, Si is id voluerit, quod ex æqui boni jure ab illo modeste expectari, à nobis honeste concedi fas est. Suppetit & tertium exemplum ejus formæ juramenti, quod narratur, Math. 14. *Herodis sc. Tetrarchæ*, qui saltatriculæ ex fratre nepti gratiam facturus, juravit se ei daturum, quicquid peteret. Petiit illa rem iniquissimam; hominis innocentis & indemnati amputatum in patina caput. Rex fieri jussit διὰ τὴν ὄρκον καὶ τὴν συναναγκασμένην. Religiosum scilicet & verecundum hominem puduit præsentibus tot convivis non adimplere id nefario licet facinore, ad quod se juramenti sacramento obstrinxerat. Esto hoc nobis exemplum in cautelam; ast illud Salomohis in imitationem. Et meminerimus Juramentum sic indefinite prolatum k cum sua justa exceptione tantum esse semper intelligendum; & extendendum ad ea solum quæ non sunt verisimiliter cogitata cum juraretur; non ad ea, quæ si tunc cogitata fuissent, non fuisset juratum.

k Conditio
intelligi-
tur. Si æ-
quum sit.
I. jus pub-
licum. ff.
de pact.

Casus 15.

XVII. *Casus secundus* est, cum à subdito exigitur Juramentum conservandi & tuendi jura, privilegia, prærogativas & præ-

præminentias superioris alicujus pote-
 statis; ut Regis, Civitatis, aut domi-
 nialicujus feudi: qualia sunt apud nos
 juramenta homagii, Juramentum Su-
 prematus Regii, & similia. *Licita*
 esse hoc genus Juramenta nemo non ag-
 noscit, atque etiam *obligare*: sed ob
 illorum jurium plerumque incertitudi-
 nem, merito dubitari potest, *quate-*
nus obligent. Dicendum est, obligari
 subditum indubie ad conservandum
 quantum in ipso est omnia jura quæ
 νόμος aut δέσποφος, legibus aut moribus
 constat esse legitima; id est quæ aut
 jure scripto definita sunt aut longo
 temporis usu & diuturna (ut vocant)
 præscriptione invaluerunt: quatenus sc.
 sibi nota sunt, vel etiam posthac moraliter
 innotescere poterint. Non tamen pariter
 obligari ad omnia ea observanda quæ
 sunt dubii aut controversi juris: præser-
 tim cum soleant fere qui potestate præ-
 titi sunt funiculos agrorum extendere,
 & ultra lapides clientium salire, nec ju-
 rum suorum finibus contenti esse. De-
 bet tamen subditus animo esse semper pa-
 to, & illa quæ sunt dubia, ubi justa
 esse constiterit, agnoscere & tueri.

XVIII. *Ultimus Casus* est, ubi exigitur *Casus 16.*
 Juramentum à membro alicujus commu-

ni-

nitatis, puta Civitatis. Academia, Collegii, aut societatis Mercatorum vel Artificum, ad *observanda statuta*, privilegia, consuetudines, & libertates illius communitalis. Quæritur, Qualis est obligatio? Respondeo, *Imprimis* Juratus obligatur ad omnia *statuta fundamentalia*, quantum in ipso est, simpliciter observanda. *Fundamentalia* autem dico, quæ necessario & proxime tendunt ad conservandum publicum statum, ordinem, & honorem totius corporis sive communitalis. Sed id *secundo* non semper & necessario ad rigorem literæ; sed prout in more posita sunt, & usu communi recepta, & prout approbata consuetudine ab aliis observantur. *Tertio*, ad minorum gentium statuta quod attinet, quæ pertinent ad externam tantum formam & decus: vel quæ aut ex conditione materiæ, aut ex forma sanctionis, aut alio probabili indicio vir prudens judicaret non fuisse condita cum intentione *rigidæ obligationis*; obligatur ea ordinarie observare: sic tamen ut liceat ei quandoque iusta de causa sine scrupulo conscientiæ id prætermittere quod statuto aliquo faciendum præscribitur; modo id fiat citra scandalum aut contemptum. *Quarto*, Ob-

1 *Juramentum non debet plus obligare quam voluerit aut rationabiliter velle debuerit obligator talis juramenti.*
Gerson, de ult. spi. cit. lect. 4.

Obligatio extenditur & ad statuta de futuro facienda, modo sint possibilis, iusta & honesta. *Quinto*, si aliquod statutum post iuramentum præstitum abrogatur, vel in defuetudinem abeat; obligatio Juramenti quoad illud statutum cessat, ita ut non teneatur illud ultra observare: nisi juratum fuerit verbis specialibus in ipsam rem statuto decretam; in eo enim casu sublato statuto manet tamen obligatio. *Sexto*, cum statuta Communitatum fere plurima sint, & multa multis ignota; & difficilimum sit, imo vix possibile omnia & singula exacte & examussim observare: qui bona fide ita se comparaverit, ut nihil quod est officii sui lubens præterierit, debitamque adhibuerit moralem diligentiam: ut ea omnia sciret quæ ad ipsius officium pertinent; statueritque statui, honori, paci suæ Communitatis, quantum humana patitur infirmitas, fideliter & sine scandalo inservire; hunc ego non dubitarim fidem de statutis observandis à se datam bona conscientia hactenus liberasse, & debitum ad quod se obligavit æqui boni lege exsolvisse. Quod item & de publicis *Regni legibus* intelligendum est.

XIX. Atque hæc de prima casuum classe dicta sufficiant. Ne quis autem me existimet nimiam propterea jurandi licentiam voluisse permittere, quod toties dixerim hoc vel illud Juramenti genus *non esse illicitum*: illud necessarium duxi me vos mature submonere, non id ea mente aut hodie dictum, aut posthac dicendum, quasi cuivis licere putarem pro suo arbitrio cum voluerit sic jurare; quum sciam juramentum rem esse sacram, nec nisi magna cogente necessitate, idque rarissime, & summa cum reverentia adhibendum. Sed id ita ubique intelligendum, non esse juramentum ex illa vel illa causa simpliciter & de toto genere illicitum. Exempli gratia, cum dixi Juramentum *impeditivum majoris boni* non esse illicitum, vel *Juramentum de re adiaphora* non esse illicitum: sensus fuit, non debere concludi Juramentum aliquod esse simpliciter & de toto genere illicitum, (modo habeat alias omnes debitas conditiones,) ex eo solum quod sit *impeditivum majoris boni*, aut ex eo solum quod sit *de re adiaphora*: sive quod eodem recidit, non esse ex hac parte aliquod impedimentum quin ut possit esse licitum

tum, si sit alias necessarium & omni
alia ex parte debite conditiona-
tum.

Praelectio Quarta.

Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

1. *Juramenti Causa Efficiens, & Propo-
sitio dicendorum.*
2. *Juramentum puerorum.*
3. *Juramentum amentium, & Morio-
num.*
4. *Juramentum hominis Ebrii, aut Ira-
ti.*
- 5, 6. *Juramentum ejus qui est sub alterius
potestate.*
7. *Authoritas deserentis Juramentum.*
8. *Fides hosti, haeretico, perjuro, servan-
da.*
9. *Juramentum an & quatenus obliget ju-
rantis heredes.*

F

10. *Fides*

10. Fides data, hæredi & successori præstanda.
11. Juramentum spontaneum.
- 12, 13. Juramentum dolo elicitum.
14. Juramentum ex metu levi susceptum.
15. Juramentum vi & metu extortum.
Latroni pacta pecunia solvenda.
16. Solvuntur objecta.
17. Pactus cum Latrone silentium an teneatur.

 SECT. I.

Absolutis superiore Lectione præcipuis difficultatibus, quæ ad Juramenti *Materiam* propius pertinebant: pergendum nunc porro ad ea dubia solvenda quæ ad *Causam* ejus *efficientem* quoque modo reduci posse videbuntur. Est autem Juramenti *Causa Efficiens*, quod ad nostrum institutum attinet, duplex. Altera quam *Agentem* dicimus, cujus proprie est effectio: altera, quæ agentem ad operandum impellit, quam *περκαταρξιν* seu *Impulsivam* causam solemus appellare. Agens rursus aut est proxima & princi-

principalis, aut minus principalis & ab effectu remotior. Cum enim ad Juramenti obligationem duas minimum personas concurrere necesse sit, velut terminos istius relationis; personam scilicet *Jurantis*, qui fidem suam alteri jurejurando confirmat, & personam ejus cui juratur, qui fidem alterius sibi juramento interposito firmari postulat, quem plerique Ciceronem secuti *Deferentem* vocant: utriusque personae suae sunt quasi partes in hoc negotio; sed Jurantis primae & potiores, secundae Deferentis. Possunt autem spectari in utroque Agente, imprimis *conditio* (sive ut ita dicam idoneitas) *personae*, deinde & *extensio Obligationis*. Sunt ergo in hoc genere Causae Efficientis illa dubia primo loco consideranda, quae oriuntur ex defectu alicujus conditionis requisitae ex parte *Agentis principalis* ad hoc, ut sit idoneus ad suscipiendum juramentum. Duo autem potissimum requiruntur, ut quis ad jurandum idoneus sit: *judicium* scilicet rationis, & legitima *potestas*. Oportet enim ad jurandum accedere animo, & deliberato, & ad implendum promissum

parato. At neque deliberare potest, qui non est præditus iudicio rationis : nec fidenter aliquid polliceri & cum effectu, qui sub aliena potestate est, & non sui juris.

casus 17.

II. *Dubium* itaque *Primum* est, Quatenus obligat iuramentum ejus, cui deest judicandi facultas? Qui defectus cum possit à variis causis oriri, varii propterea in hoc capite occurrunt casus. *Primus* est de *Pueris*, quoad pervenerint ad usum rationis : quod quæmum ætate fiat, nec à quoquam definitum est, nec definiri posse puto : quum alii celerius maturescant, alii tardius. Jura quidem cum civilia Romanorum, tum plerarumque gentium municipalia certos annos constituerunt, ad quos antequam perventum sit, pueri nec ad iuramentum assertorium præstandum sunt admittendi, nec cogendi ad promissorium. Qualis est apud nos annus ætatis decimus sextus, quo minor qui sic nec admittitur testis in iudiciis, nec exigitur ab eo Iuramentum aliquod fidelitatis : imo omne Juramentum ab eo præstitum est in jure nullum. Obtenent hæc in foro externo :

cæ-

ceterum in foro conscientiae interno non eadem est ratio. Instituendi quidem sunt à prima pueritia liberi & pupilli à parentibus & tutoribus, ut *juramenti* vim & religionem, *perjuriique* gravitatem & debitas ei poenas mature intelligant, & serio expendant: quo diligentius sibi caveant ne se temere tam fædo crimine polluant, sed à prava jurandi consuetudine discant ab initio abstinere linguam suam. Vix enim cogitari potest, quis possit esse *puerilis* *juramenti* necessarius & legitimus usus, tum ob judicandi imperitiam, tum ob illud quoque quod sub potestate aliena sunt: nisi forte à parentibus in quorum potestate sunt pro jure suo ad aliquod mandatum suum fideliter exequendum exigatur. Quemadmodum *Annibalem* fama est novem ferme annorum puerum v. liv. l. 21. à patre Amilcare inter sacrificandum aris admotum, & jurejurando adactum, ut Romani nominis perpetuus hostis esset. Sed heu, prohi pudor! ex collapsa dudum ubique apud homines Christianos disciplina domestica, audias passim in vicis & in triviis pariter pueros atque puellas, ubi vix dum articulate loqui didicerint, sacrum & verendum Dei nomen

ore prophano & intrepide & impune temerantes : cujus vitii teterrimum factorem, quo pueruli velut recentes testæ penitus imbuti sunt, vix tandem senes facti deponunt. Sed nolo me aliorum rapiat doloris & indignationis æstus : redeo protenus ad rem. Dico ergo *juramentum puerorum*, antequam pervenerint ad annos (ut nostri loquuntur) discretionis, vel sint doli capaces, ob defectum judicii, *nec licitum esse, nec obligare*. At quamprimum sunt doli capaces, ut possint quæ sit juramenti natura & vis, etsi tenuiter, aliquatenus tamen intelligere ; quod ordinarie & ut plurimum contingit completo jam fere primo ætatis septennio, in multis etiam maturius, aut qui sunt præcocioris ingenii, aut in quibus malitia supplet ætatem : *juramentum puerile*, etsi sit (nisi fortasse excipi debeat is unicus casus, si à parente exigatur) alias penitus illicitum ; præstitum tamen obligat, nisi aliunde impediatur. Ratio est, quia actus ex sua natura obligatorius, qualis est ille jurandi actus, processit, ab animo judicandi facultate aliquatenus prædito.

III. *Secundus Casus* est de amentibus & ^{Casus 18.} futiosis: & *Tertius* itidem de stultis & ^{Et 19.} morionibus. Quorum utrique generi hominum familiare vitium est, ex ore impuro etiam incogitantes juramenta importune eructare. Quod etsi est illis à nobis condonandum; & fortassis à Deo qui summe misericors est, nec messem expectat ubi sementem non fecit, non imputabitur eis in peccatum, quia ex invincibili mentis errore promanat: certum tamen est, quod de omni juramento pronunciavit Servator, *ἐκ τῆς νομιμῆς εἶναι*, Mat. 5. 37. ex instigatione Diaboli & communi pravitae cordis humani provenire, qua sumus omnes Adæ filii inflexiles ad bonum, ad omne mali genus cerei. De ejusmodi juramentis, vana questio est, & nulli usui, Sint ne licita an illicita? quia expensio rei licitæ & illicitæ ad eos tantum pertinet, qui possunt aliquatenus judicare de rebus actis aut agendis, utrum sint suæ Regulæ (id est legi Dei & rectæ rationi) conformes vel non. Qua facultate cum destituantur qui sunt impotes mentis, frustra illis legem dixeris. Næ is cum ratione sua vel magis insanit, qui ab infano rationem factorum exposcit. Interim constat ejusmodi juramenta, in quantum sunt

actus amentium, nullatenus obligare. Quod si quis alias furiosus & amens, lucidis tamen animi intervallis per certa tempora ita fruatur, ut sit per illa intervalla mentis suæ compos: juramenta ab illo tunc præstita non minus obligant ad sui impletionem, quandiu contigerit eum recto rationis usu frui, quam si ab homine sanæ & sedatæ mentis præstita fuissent.

Casus 20.
C. 21.

IV. *Casus Quartus & quintus* sunt de obligatione Juramenti, quo quis aut *ebrius pollicetur* aut *iratus minatur* se aliquid facturum, quod sobrius & pacatus fieri nolle. Ratio dubitandi est, quod cum ad hoc ut juramentum aliquod obliget, requiratur aliquod saltem animi deliberatum iudicium: *ebrietas* & *iracondia*, quarum utraque est amentia quædam brevis, sed iudicium perturbant, & rationis usum tollunt pro tempore, ut quoad alter crapulam edormierit, alteri nonnihil deferbuerit æstuantis animi dolor, neuter sane à furioso multum distare videatur. Ceterum de istiusmodi Juramenti illud imprimis certum est, neutrum genus excusari posse à peccato: sed utrum ebrietas aut iræ impetus peccatum quod est in illo jurandi

jurandi actu aggravet an extenuet potius non satis inter omnes convenit ; neque profecto videtur isti problemati una affirmatione simpliciter & sufficienter responderi posse, cum judicium hac in parte pendeat plurimum ex circumstantiis. Sed utcumque, est ea quæstio non hujus instituti. Evincit ratio dubitationis expedire, ne quis aut ebrius aut iratus quidquam omnino juret : quia in illa mentis intemperie non potest jurare *in judicio* ; sed necesse est ut id temere effutiat quicquid demum id sit, quod suaserint (quæ *nil moderabile suadent*) vinum & dolor, quodque sanus & siccus indictum injuratumque magno redemptum cuperet. Sed tamen de Obligatione distinguendum est. Nam primo, aut res illicita est in quam juravit, aut licita & honesta. Si *illicita* fuerit (ut plerumque fit in his præsertim juramentis quæ iratis nimia vindictæ cupiditate obcæcatis ex animo quodam impetu excidunt) manifestum est non obligare : rei enim illicitæ nullam esse obligationem ante demonstratum est satis. Idcirco & prudenter ab Abigaile admonitus est, & moventi pie obsequutus est *David*, postquam indigna hominis ingrati contumelia paulo

1 Sam. 25.

lo commotior, in internecionem Nabalis & universæ domus ejus jurasset: cum posthabito jurejurando manum abstinuit a sanguine. Quod si res jurata sit *licita*, ut sæpe sunt ea quæ ebrii magnifice pollicentur; tum dispiciendum est *secundo*, qualis quantusque fuerit ebrietatis excessus: num in eo gradu ut impediret tantum aut perturbaret usum rationis, an in eo ut ipsam mentem penitus auferret, hominemque summotam ratione quasi in bestiam aut feram converteret. Rationis usu penitus sublato, qui juravit tenetur ubi ad sanam mentem redierit, & ebrietatis & temerarii etiam juramenti scribam agere poenitentiam: non tamen obligatur ad faciendum quod se facturum juravit; quia quo tempore juravit, non habuit eum usum rationis qui necessarius esset ad judicandum de rebus agendis cum aliqua animi deliberatione. At rationis usu præpedito tantum, non autem ita sublato, quin ut posset quantumvis ebrius de rebus agendis aliquo modo judicare & statuere, videtur etiam aliquo modo obligari ad juramentum aliqua saltem ex parte adimplendum, si fieri possit sine suo admodum gravi incommodo; tum ratione antecedentis deliberationis

berationis ad obligandum sufficientis, tum in aliquam temeritatis suæ poenam, ut discat in posterum sapere, & sobriam vitam agere, ne id in se temere admit- tat ebrius, quod eum sobrium ringat. Sed si adimpletio promissi cedat juranti in grave damnum aut incommodum; ut si quis ebrius juraret fundum unde fami- liam alit venditurum vili pretio; videtur non obligari. Ob eam sc. rationem, quod vix ullum potest esse certius indicium e- motæ sede sua mentis, quam cum quis vino saucius id se facturum magnifice pollicetur, quod est cum suo magno malo conjunctum. Quum ergo animus inter jurandum non fuit plene liber; propte- rea nec erit obligatio plena: Is itaque fortassis in hoc casu erit rei non bonæ ex- itus non pessimus, si utraq; pars, ju- rans sc. & is cui juratur, viri boni & prudentis arbitrio rem totam permittat: qui statuât scilicet ex circumstantiis, quo- tam partem par sit jurantem ejus quod promissit, in ebrietatis & ex ebrietate te- meritatis poenam persolvere.

V. Dubium secundum est, de Juramento *Casus 22.*
ejus qui non est sui juris, sed sub pote-
state alterius: ut si filius-familias aut pu-
pillus

pillus qui sunt sub potestate parentum
 & tutorum, vel servus qui est in domini
 potestate, vel uxor sub mariti potestate,
 vel subditus alicujus principis, vel miles
 sub imperio ducis, vel alius quivis qui al-
 terius potestati ita subjicitur ut non sit
 plenarie sui juris, juramentum aliquod
 præstet sine permissu superiorum: qua-
 ritur an & quatenus valeat ejusmodi ju-
 ramentum? Respondeo. Non licet ei
 qui alterius potestati subest, de his rebus
 in quibus subest, aliquod jurando statuere,
 sine consensu sui superioris: vel expresso,
 si commode haberi potest; vel saltem
 tacito; id est, ubi jurans potest veri-
 similiter præsumere superiorem, si con-
 suleretur, non contradicendum. Si secus
 fecerit, peccat jurando: nec obligatur
 ad faciendum quod juravit; imo obli-
 gatur ad non faciendum, nisi accedat
 superioris, ubi rem rescierit, licentia.
 Id quod fuscè explicatum est à Mose toto
 hoc capite, in casu *voti* vel *juramenti*,
 (nam quantum ad vim obligandi ex hoc
 ipso versu videtur esse eadem utriusque
 ratio) à *virgine* præstiti dum est in domo
 patris sui, vel à *muliere* in domo mariti
 sui. Summa est, Votum virginis, si pater
 resciverit nec contradixerit, ratum esse;
 quia

quia tacendo consensisse videtur: fin
contradixerit, irritum. Quod idem per
analogiam de aliis omnibus statuendum
est, qui alienæ potestati subsunt, quate-
nus subsunt; Ut ex antedictis manifestum
est, his duabus rationibus. *Primo*,
quia injuriam alteri facit, qui quasi ju-
re suo statuit de iis quæ sunt juris ali-
eni: nemo autem tenetur alteri inju-
riam facere, ex quinta nostra hypo-
thesi, cum nulla sit rei illicitæ obliga-
tio. *Secundo*, tenetur quisque ex of-
ficio superiori in his quibus superior est
subjici, atque ipsius voluntati parere:
quam obligationem ex tertia nostra hy-
pothesi subsequens juramentum tollere
non potest. Proinde omnino dicendum
est, Juramentum ejus qui sub alterius
potestate est, absque ipsius consensu nec
licitum esse, nec obligatorium.

VI. Quod tamen non est ita absolute
intelligendum, quin ut *duplicem* ad-
mittat *exceptionem*: quarum altera
personam respicit *jurantis*, altera *con-*
sensum superioris. Quod ad jurantem
attinet, sciendum est vix quenquam qui
gaudet usu rationis, ita plene sub alte-
rius esse potestate, quin ut sit quantum
ad

ad aliqua saltem sui juris. Et de his ita licet unicuique statuere pro suo arbitrio, etiam inconsulto superiore, ut possit aliquo actu suo sine ejus licentia inducere sibi obligationem. Non debet Caii servus Titio operam suam locare aut herilium bonorum partem aliquam ei donare vel commodare, sine consensu ipsius Caii: quia in his quæ ad obsequium præstandum, ad disponendum de bonis, vel ad quamcunque familiæ administrationem spectant, habet pater-familias merum imperium. Potest tamen Caii servus de *a peculio* suo, vel Caii filius de *peculio* (quod vocant) *castrensi* vel *quasi castrensi*, aliquid Titio donare vel promittere, Cajo inconsulto; & si promissionem juramento firmaverint, tenentur vel eo invito promissis stare: quia habet uterque peculii sui liberam potestatem & dispositionem, estque quoad hoc sui juris. *Secundo*, quod ad *consensum superioris* attinet, sciendum ad ratihabitionem juramenti à subdito præstiti, non necessario requiri consensum præcedaneum expressum, sed sufficere *consensum tacitum*, sive antecedentem sive subsequentem. *Consensum tacitum antecedentem*

a Servus quod juravit servetur, si peculii administratione habuit. l. 20. ff. de Jurejur.

procedentem intelligo, cum ex rei aequitate vel levitate, vel alia probabili causa verisimiliter praesumi potest, superiorem facto consensurum, vel saltem non contradicturum si consulere-
tur. Ut si Caio absente, vel inconsulto, uxor ejus pauperem nudum trita veste donaret, aut stipem mendico erogaret: aut filius ejus vel servus Titio vicino petenti bovem, aut plaustrum, aut aliud quid rusticæ domesticæ suppellectilis utendum commodaret; aut ad aedes extruendas, fruges comportandas, aut aliud opus necessarium perficiendum operam ei suam collocaret. *Consensum tacitum subsequenter* intelligo, cum superior cujus in potestate est quamlibet promissionem à subdito temere factam, si sibi commodum visum fuerit, rescindere; postquam promissum rescivit, non statim & palam contradicit, nec ullo certo indicio prodit quod hactenus factum est ita sibi improbari, ut impleri porro nolit. Juxta id quod à Moyse perscriptum est hujus capituli versibus sexto, octavo, aliisque: ubi ad irritandum à patre vel marito filiae conjugisve votum, requiritur dissensus sui

sui & *aperta* & *matura* significatio. Nec enim satis est patri ad irritandum (sic in scholis loquuntur) filiae votum dixisse id sibi displicere: sed oportet ut aperte contradicat, *ἐὰν ἀνανεύων ἀνανεύσῃ*, v. 6. & 9. *ἐὰν περιαιρῶ περιέλῃ*, v. 13. & 16. *si renuendo renuat, & tollendo tollat.* Quasi diceret, oportet ut facto constanter abnuat, & interposita omni auctoritate sua prohibeat quod promissum est fieri. Requiritur etiam ut id statim fiat, *ὃ ἂν ἡμέρα ἀκούσῃ*, v. 6, 8, 9, 13, 15. *quo primum die aliquid ea de re inaudiuerit.* Quasi diceret, si dissensum suum vel uno die dissimulet, votum in perpetuum stabilivit: qui enim sero se nolle significat, putandus est aliquandiu voluisse.

VII. Post considerationem personæ *Jurantis*, ut Agentis principalis; consideranda proxime venit persona *Deserentis juramentum*, sive ejus cui juratur, cujus post ipsum jurantem sunt hac in re partes secundæ. De qua est *dubium Tertium*: ubi duo occurrunt Casus: prout ejus spectari potest vel *Authoritas*, vel *Fides*. Casus ergo *primus* est; ubi de ejus auctoritate ambigitur

Nec bigitur qui exigit à nobis Juramen-
 (sic tum. Si enim sit *legitimus superi-* Causa 23.
 dix- or, atque ita à nobis agnoscatur,
 t ut neque aliud à nobis Juramentum
 exigit quam quod est lege sancitum,
 13. aut diuturna & approbata consue-
 lendo tudine stabilitum: nemini potest esse
 facto dubium ejusmodi juramentum &
 omni licite præstari posse, & debere fide-
 pro- liter adimpleri. Ast ubi videtur is
 n ut qui juramentum exigit, id nullo suo
 6, 8, jure facere, sed jus & potestatem
 de re sibi indebitam usurpare: dubitari
 sum potest non immerito, liceatne jusju-
 n in randum ab eo sic delatum suscipere;
 ro se & si susceperimus, an & quatenus
 adiu obligemur. Dicendum *primo*, de-
 bere hominem pium & fortem ju-
 ramenta omnia ab eo qui non ha-
 bet legitimam potestatem imposita,
 quantum in ipso est omnino decli-
 nare. Non modo quia solenne est
 τῷ τῷ ἐξουσίᾳ τῷ ad iniqua promit-
 tenda eos in quos tyrannidem ex-
 ercent compellere: sed etiam quia
 tenetur quisque jus suum liberta-
 temque pro virili tueri; nec se fa-
 cile alienæ tyrannidi in servitutem
 tradere. At *secundo*, si præter im-
 perium vis insuper adhibeatur, cui
 G resi-

resistere non poterit, ita ut nullus jam sit sine summo discrimine recusandi locus: dicendum posse virum pium tale juramentum ob vitandum grave incommodum in se admittere, sed ægre tamen & gravate & cum aliqua reluctantis animi significatione; dummodo tamen ipsa juramenti verba (quod in hoc genere rarissimum est) nihil contineant aut ex se illicitum, aut legibus publicis contrarium, aut juri alicujus tertiæ personæ derogatorium: Alias recusare debere, etiam cum vitæ discrimine, & ultima quæque potius quam inhonesto vinculo obligare caput. Dicendum *tertio* qui juramentum susceperit à persona justam authoritatem non habente delatam, sed nulla alia ex parte vitiosam, omnino teneri ad implendum quod juravit.

Casus 24. VIII. *Casus secundus* est, si sit is cui jurandum est Infidelis, vel Hæreticus, vel qui nobiscum antea egit non bona fide; Dico *primo*, illicitum esse homini infideli aut hæretico aut perjuro fidem dare. Factum id ab *Isaaco* & *Jacobo* Patriarchis itemque *a* à *Josue* & primoribus

^a Gen. 26.
28. & 31.
44. &c.
Jof. 9. 19.
19.

bus populi Israelitici : qui fœdera
 cum Allophylis & Infidelibus pepi-
 gerunt fidemque mutuam datis ultro
 citroque solennibus juramentis con-
 firmarunt. Dico *secundo* ; fidem his
 datam esse omnino servandam. So-
 lent nostri Pontificiis objectare,
 quod doceant *fidem cum hereticis*
non esse servandam : in quo fieri sibi
 clamant summam injuriam nostri se-
 culi *b. Jesuitæ*. Pudet sc. eos in tam
 clara luce dogma tam alienum ab
 omni sana ratione, tam humanæ so-
 cietati perniciosum, palam profi-
 teri. Sed enim evicerunt nostri,
 idque *c. prolatis tabulis*, defendi-
 illam conclusionem à nonnullis ejus
 Ecclesiæ doctoribus, sine ulla libro-
 rum aut prohibitione, aut expur-
 gatione. Sed ut omnes verbo tenus
 negarent, illud Saltem constat, si
 de eorum hac in re sententia aut ex
 doctrinæ suæ principiis, aut ex fa-
 ctis factorumque ratione, prout à
 suarum partium nec suspectæ fidei
 historicis narrantur, judicare licet
 non esse cur sibi calumniam à ho-
 stris fieri tam fidenter clamitent.
 Interim sententiam illam dum no-
 lunt videri suam, aut falsam aut
 G 2 impi-

b. Becan. 5.
Manual. 15

c. Nullo,
nullomodo
fides ser-
vanda ha-
reticis, ni-
am jura-
mento fir-
mana. Si-
manca.

v. 1. 2.
g. 1. 2.

impiam tacito agnoscunt. Incre-
pant aliquoties Prophetæ Reges
Judæ, & præ ceteris *Ezekiel* toto
fere capite decimo septimo, quod
fidem Babyloniarum regibus juratam
non servassent. Locus est insignis,
& quem memini alicubi *Chryso-
stomum* & fusc & pulchre admodum
explicare. Quin & Gentilium hi-
storiis nobilitata est *Reguli*, alio-
rumque hac in parte fides: qui &
hostibus & *Pænis* (perfidissime gen-
ti) quod jurejurando interceden-
te promiserant, vel cum certo capitis
periculo censuerint oportere præstari.
Regulum hoc elogio ornat *Silius*,
compellans eum quasi per apostro-
phen.

*Qui longum semper fama gliscente per
ævum,
Infidis servasse fidem memorabere Pæ-
nis.*

Objicies fortasse vulgaria illa,
Fallere fallentem pro fraude non
habendum, & cum *Cretenfibus Cre-
tizandum*. Quibus addi possunt
quæ adducuntur à *Grotio* duo illa;
alterum *Bruti* dictum est *Apiano*

ἰδὲν πῶς οὐδὲν ἔστι Πωμαίων πρὸς τυραννὸς ὁδὸν
 ἔσθ' οὐκ, cum tyranno nulla Romanis
 fides est aut juramenti religio: alte-
 rum è veteri Tragico, Fregisti
 fidem, inquit ille quidam; respon-
 det alter, Quam neque dedi neque
 do infideli cuiquam. Respondeo,
 state communi vita sumpta osten-
 dere magis quid facere soleat vul-
 gus hominum, quam quid fieri de-
 beat. Vel si sint pro veris admit-
 tenda, ibi solum probari, ubi ju-
 ratum est sub conditione: vel ex-
 pressa, ut si dicam, Juro me da-
 turum tibi centum, si tu mihi fun-
 dum pignori datum intra mensem
 redemeris; vel saltem tacita, ut
 cum duo homines mutuis juramen-
 tis se obligant ad mutua promissa
 præstanda per respectum mutuum.
 Exempli gratia, Si Chremes herus
 juraret Sofiæ servo se daturum ei
 annuatim decem aureos, Sofia vi-
 eissim Chremeti juraret se ei ser-
 vitorum octo annis: qui horum
 utervis promissam fidem prior vio-
 laret, alterum fidei religione pro-
 tensus liberaret. At si duo homines
 mutuo se obligent promissis diversi
 generis, aut non eodem tempore,

*Frustra
 quis fidem
 postulat si
 bi servari
 ab eo, cui
 fidem à se
 præstitam
 servare re-
 cusat. Rex
 juris inlex-
 to.*

aut alias *citra mutuum respectum* : violata ab uno fides non liberat alterum obligatione ; sed uterque tenetur id servare quod ipse juravit, etiamsi alter quod suarum erat partium non effecerit. Exempli gratia : Rex aliquis simpliciter & *citra respectum* ad fidelitatem subditorum jurat se regnum administraturum juste & secundum leges : Subditi alio tempore simpliciter & *citra respectum* ad Principis officium jurant se ei debitam fidelitatem & obedientiam præstyturos. Utrique obligantur quod sui est officii fideliter facere, etsi defecerit altera pars à suo officio : ita ut neque Rex solutus sit suo juramento, si subditi debitum obsequium non præstiterint ; nec Subditi suo, si Rex à justitiæ tramite deflexerit.

IX. *Hactenus de conditione* utriusque *personæ Agentis* : Jurantis scilicet ut principalis, & Juramentum deferentis, ut minus principalis. *Dubium quartum* sequitur, *de Extensione obligationis respectu* utriusque personæ ; ubi duo occurrunt Casus.

Casus. Prior *Casus* respicit personam Jurantis: An & quatenus Juramentum obliget Jurantis haeredes & successores? Exempli gratia, Caius empto Titii fundo jurat simpliciter se soluturum ei intra sex menses centum libras: Interea temporis moritur Caius: queritur an vi juramenti à Caio praestiti teneatur Caii haeres solvere promissas pecunias? Respondetur, teneri quidem Caii haeredem ad solvendum, *ratione rei* quæ causam dedit juramento, in quantum fruitur commodò illius fundi pro quo promissæ sunt pecuniæ: haeres enim de jure tenetur solvere justa debita defuncti in cujus bona succedit, & æquissimum est ut hæreditas transeat cum onere suo. Non tamen tenetur haeres *vi juramenti* à defuncto praestiti: ita ut si non solverit, injustus tantum sit, non item perjurus. Cujus ratio est: quia juramentum est *vinculum personale*, & inducit obligationem spirituales tantum in conscientiae foro interiori, non autem civilem sive temporalem in foro externo. At in personalibus nemo ligatur sine

G 4

pro-

proprio consensu. Si dicatur Caium per actum suum personalem obligare posse se & heredes suos ad aliquid faciendum, ut quotidie fieri videmus in syngraphis obligatoriis: ergo videri à pari posse eum & sacramento obligare heredes, præsertim si expressis verbis dicat se jurare pro se & hereditibus suis. Respondeo non esse parum utrobique rationem. Quia *obligationem spiritualem* quæ est in conscientia necesse est esse personalem; sicut est sua cuique conscientia propria, & quæ non possit transire in aliam personam: ast *obligatio temporalis* sequitur rem temporalem; quæ, cum possit transire ad aliam personam, potest consequenter alteri personæ obligationem inducere. Tenetur ergo hæres ex equitate rei, non vi juramenti.

Casus 26.

X. *Casus posterior* respicit personam ejus cui juratur: An qui juravit aliquid alicui facturum, eo defuncto obligetur id facere heredi ejus vel successori? Respondeo, ordinariè obligari. Certum est jurantem

rantem obligari, si expreſſerit id ſe facturum ipſi aut hæredi. Obligari etiam cenſendus eſt, etſi non ſit expreſſum, ubi juramentum ſuſcipitur ratione alicujus *dignitatis*: quia dignitas non variatur ex varietate perſonarum. Unde ſiquis ſubditus aut Miles juret fidelitatem Regi, vel Imperatori exercitus; cenſebitur juramentum factum etiam quoad ſucceſſores in eadem dignitate. Idem dicendum eſt in materia *debiti*, & plerique aliis rebus, in quibus ratio aliqua *officii* aut *contractus* cauſam præbuit juramento. Si quæras unde fiat ut Juramenti vinculum, cum ſit perſonale ex parte jurantis, non ſit etiam perſonale ex parte ejus cui juratur, ſed tranſeat ad hæredes & ſucceſſores: ſive quod idem eſt, quare poteſt quis ſe obligare *alicui* & *ſucceſſoribus ejus*, etſi ſucceſſores in juramento non exprimantur; non poteſt autem obligare ſe & *ſucceſſores ſuos*, etſi diſerte exprimantur: Reſpondeo, discriminis rationem in hoc poſitam eſſe, quod in altero caſu agatur de obligatione *propria*, in altero de obligatione *aliena*.

aliena. Obligare potest quivis seipsum spiritualiter prout ipse voluerit & intenderit; & proinde potest per actum proprium obligare se tam successoribus alterius, quam personæ ipsius: at non potest quis alteri inducere obligationem, nisi ipse quoque voluerit; & proinde non potest actu suo obligare spiritualiter nisi seipsum tantum. Quod autem dixi in responsione ad dubium in hoc casu jurantem *ordinarie* obligari: id propterea dixi, quia fieri potest ut interdum non obligetur. Nam cum de jurantis intentione, ex natura rei & materiæ subiectæ præcipue judicari debeat: ubi ex natura rei promissæ & aliis circumstantiis veri similiter præsumi potest jurantem intendisse promissionem tantum personalem ei cui juravit, & non successoribus ejus; obligatio juramenti non transit ad successores.

Casus 2.

XI. Sed de *Causis Agentibus* hæc dicta sufficiant: ad *Impulsivas* transeo. Quæ partim internæ sunt, partim externæ. *Internas* dico, cum quis ex mero motu propriæ voluntatis

tatis sine alterius impulsu, sponte se ad jurandum offert: vel ex impetu quodam iræ, amoris, alteriusve perturbati animi passionis; vel etiam ex sola peccandi libidine & impia quadam jurandi consuetudine inter loquendum temere & sine iudicio iuramenta subinde spargit. Quod vitium, ob peccati cum gravitatem tum frequentiam, optarim ut in sacris concionibus & sapius & vehementius reprehenderetur; quod video suis temporibus à sanctissimo viro Johanne Chrysostomo diligenter & acerrime factum: ne iustissimo Dei iudicio c *propter iuramenta terra lugeat*, & Dominus juret in ira sua, *Jos. 9-45. &c.* non se habiturum innoxios, qui verendum ipsius nomen ita contemptui habent, ut non vereantur sine necessitate sacrosanctam Dei majestatem testem & arbitrum adducere. Sed de toto isto juramentorum genere non est quod multa dicam. Omnino prohibitum est omne juramentum spontaneum, nisi causa subsit gravis & necessaria. Audire est operæ pretium, quid de se Augustinus, *Juro*, inquit, *sed quantum mihi videtur magna*

magna necessitate compulsus, cum videro non mihi credi nisi faciam, & ei qui mihi non credit non expedire quod non credit. Quasi diceret, tunc solum jurandum est, cum expedit ut nobis credatur, & injuratis non crederetur. Et in hoc casu (in quo solo licitum est) juramentum ultro præstitum vel maxime obligat: cum nullum vinculum arctius obliget, quam quod sponte susceptum est.

XII. His itaque missis pergo ad causas impulsivas externas: quæ duæ sunt potissimum, *Dolus & Vis.* Dubium ergo Quintum est, de obligatione Juramenti, quod dolo & astu elicited est: id est, cum quis alieno verbo vel facto in errorem inductus, jurat se aliquid facturum, quod nisi ab alio deceptus non fuisset juraturus. Cujus rei illustre habemus exemplum de *Josue & Principibus* populi Israelitici: qui à Gibeonitis simulantibus se peregrinos esse, qui è longinqua regione venissent ut fœderis conjunctionem cum populo Dei quærerent, decepti admisserunt eos in fœdus, pacemque illis interposito jurejurando dederunt.

*d Jos. 9. 15.
&c.*

runt. Qui tamen postquam se deceptos senserunt, non ausi sunt rescindere juramentum, cujus religione se obstrictos sciebant, sed vitam ipsis & pacem prout pacti essent concesserunt: rationem tantum inierunt (imposita eis conditione, ut ad vilissima quaque ministeria adhiberentur,) qua Gibeonitæ & præsentis doli pœnas aliquas darent, & in officio continerentur, nequa Israelitis in posterum nocere possent. De quo factò sic e Am-^{lib. 1. de offic. 12.} brosius, *Josue pacem quam dederat revocandam non censuit, quia firmata erat sacramenti religione, ne dnm alienam perfidiam arguit, suam fidem solveret.* Quo uno exemplo satis constat juramentum dolo elicitum habere vim obligandi. Et ne quis existimet Josue cum suis fuisse hac in re plus æquo superstitiosos: non ipsi solum populo qui Gibeonitas putabat jurejurando non obstante occidendos esse, restiterunt, hac reddita consilii sui ratione, *f Juravimus iis in nomine Dei Israel & ideo non possumus eos contingere: sed & Deus ipse duplici postea signo rem comprobavit.* Altero, dum depugnanti Josue pro Gibeo-

f Jol. 9. 19

g Jos. 10.
8, 13.

h 2 Sam.
21. 1.

Gibeonitis adversus conjuratos in eorum
perniciem Reges g *vicloriam* insignem,
edito etiam illustri miraculo, concessit.
Altero, cum post centum superque an-
nos h *saul regis* injusta pacti cum Gibe-
onitis faderis violatio triennii fame pub-
lica vindicata, septemque è liberis ejus
publico suspendio ex Dei ipsius mandato
tandem expiata est.

XIII. Est tamen in hoc casu aliqua
distinctio admittenda. Nam error ille,
in quem inductus est alterius dolo cui
juravit, si sit circa aliquam *circumstanti-*
am tantum, aut circa *causam* rei aliquo
modo *extrinsecam* & quasi accidenta-
riam; non tollit obligationem: ut ex
errore Israelitarum circa Gibeonitas
jam patuit. Quod idem dicendum
est, Si Caius Titii viduam juraret
se ducturum uxorem, putans eam
esse divitem cum esset pauper; te-
neretur eam ducere, nec iste error
tolleret obligationem: & sic de a-
liis juramenti ejusdem rationis. At
si error sit circa *substantiam* ipsius
rei, aut *propriam* ejus *causam*; ut
si Caius juraret matrimonium con-
trahere cum hac femina particulari
sub

sub nomine Titiae ; putans eam esse Titiam quæ non est, & postea errorem suum deprehenderet : non teneretur juramento. Error enim circa substantiam rei, quæ fuit propria jurandi causa, irritam facit promissionem, & obligationem tollit.

XIV. *Dubium Sextum* & ultimum est, *de Vi* : sive de Juramento per metum extorto contra voluntatem jurantis, ita ut metus ille si abesset, nollet jurare. Et est quæstiosane difficilis & intricata : conabor tamen summam rei expedire, qua potero & brevitate & perspicuitate. *Casus* ergo *primus* est, ubi *metus* est *le-* *Casus 2.*
vis, & qui non facile cadit in constantem virum : ut si quis metu iniquæ censuræ, vel irrisuionis, vel iræ & offensionis alicujus viri potentis, juramento se promitteret facturum aliquid quod sibi esset inconueniens, quodque ni metus ille esset, nec facere vellet nec promittere. Pro responsione illud imprimis repetendum est, quod in tota hac materia juramentaria est sanctissime observandum, siquid proponatur jurandum, quod est contra legem Dei, contra officium hominis Christiani,

stiani, contra bonos mores, contra leges Reip. contra antecedentem obligationem, aut alio quocunque respectu illicitum; non debere ullo aut commodi intuitu, aut periculi metu, ejusmodi juramentum aut præstari, aut præstitum adimpleri. Hoc supposito dico, viro forti (id est pio; pius enim esse nequit qui non est fortis) simpliciter contemnendum esse inanem & levem metum, & omne ejusmodi juramentum constanter & intrepide recusandum. Nimirum est i *Vir justus fortis ut leo*; qua fortitudine qui destitutus est, vix fieri potest ut faciat insigne aliquid viro bono dignum.

k *Qui enim observat ventum non seminabit, & qui speculatur nubes non metet*, inquit Solomon. Imo vix fieri potest quin ut multa sane faciat viro bono indigna: l *Timor enim hominis*, eodem Solomone teste, *adducit laqueum*. At si quis forte præ animi angustia incautior laqueo se implicari passus fuerit, *ligavit ligamen super animam suam*; & tenetur id quod promisit adimplere.

i Prov. 28.

1.

k Eccl. 11.

4.

l Prov. 29.

25.

S E C T X V.

Casus secundus est, ubi gravis & iustus est *Casus 30.*
 metus, & qui cadere potest in constantem
 virum: qualis est metus captivitatis, amissio-
 nis omnium bonorum, infamiae, cruciatus, &
 quod est $\tau\eta\varsigma$ $\phi\omicron\lambda\epsilon\rho\omega\nu$ $\phi\omicron\lambda\epsilon\rho\omega\tau\alpha\lambda\omicron\nu$ ipsius
 mortis. Dico *primum* ut supra, si juramen-
 tum contineat in se quid illiciti, ne vel
 mortis vitandae causâ à viro honesto suscipi
 debere; nec susceptum posse sine peccato
 fervari. Audito Christiani auream hominis
 Ethnici hac de re sententiam: *in Iustum &* *m Horat.*
tenacem propositi virum, Non civium ardor pra- *3. od. 2.*
va jubentium, Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solidâ. Dico *secundò*, si res
 exigatur intentatâ vi aliqua aut gravi metu,
 quæ nec illicita est, nec cuiquam injuria, sed
 ipsi tantum juranti plus minùsve incommo-
 da; ut si quis iter faciens incideret in latro-
 nes, qui mortem ei strictis gladiis minarentur,
 nisi promissâ sub juramento certa pecuniae
 summâ vitam redimat: *licitum esse* in hoc
 casu pecuniam promittere, & promissionem
 jurejurando firmare. Ratio est, quia è duo-
 bus propositis malis licet, & prudentem de-
 cet, minus eligere: & minus malum est
 pecuniae jactura quàm vitæ. Dico *tertio*, Ju-
 ramentum istiusmodi *obligare*, & pactum

cum prædonibus precium omnino esse persolvendum. Quod etsi videatur ex antedictis esse satis manifestum; tamen cum habeat hæc assertio magni nominis adversarios, inque his *Ciceronem* (singularis judicii virum, & de jurisjurandi religione, quoad licuit homini Gentili, hoc uno dempto cætera ferè rectissimè sentientem:) non abs re erit assertionem hanc aliquot rationibus confirmare. *Primò* ergo, qui jurat rem licitam & possibilem, tenetur id præstare: atqui pactam prædoni pecuniam solvere nec illicitum est, nec impossibile: ergo tenetur. *Secundò*, elegit id quod tunc visum est ipsi melius, quòdque si è duobus alterum ipsi esset jam nunc necessario eligendum, denuo eligeret: & videtur non posse honestè recusari, quod fuit prudenter electum. *Tertiò*; quod ob certum finem promissum est, à promittente debet præstari, postquam consecutus est suum finem; quia omne sub conditione pactum, conditione illâ præstitâ debet & ipsum præstari: quo maximè fundamento nititur Voti conditionalis obligatio. Sed pactus cum latrone precium, eo fine id fecit, ut vitam suam redimeret: ergo postquam vitam redemit, assecutus finem quem intendebat, debet exolvere quod promisit. *Quartò*, suspecta debet esse semper prudentia carnis, ut inimica cordis puritati, & tranquillitati conscientia

tia

riæ infidiosa : Prudentia autem carnis, quæ demum est, si hæc non sit, ubi videtur honestas cum utilitate certare, honesto postposito, id quod utile est amplecti? Vix poterit de pecunia pacta solvenda multum deliberare, cui potiores sunt divitiis religio & fides, & qui posthabendum statuit tranquillitati mentis commodum temporale. Quinto, demum laudantur Ethnicis *Regulus*, aliqui (ut dictum est superius) qui fidem hostibus servarunt, etsi iniquissimis conditionibus pactam : Laudatur & ipsi Ciceroni *Pomponius tribunus*, qui servavit quod terrore coactus juraverat, idque hoc adjecto epiphonemate, tantum temporibus illis jusjurandum valeat.

SECT. XVI.

Ast excipiunt qui contra sentiunt; *Imprimis*, Non esse hostis, & latronis vel piratæ eandem rationem : cum hoste, perinde ac cum litis adversario, jure agendum (Gentium hic, ut illic civili :) & proinde fidem ei servandam ; at cum prædone, velut humani generis communi hoste, nullam esse juris, ergo nec & fidei societatem. Respondeo : primo, peritos juris interpretes affirmare, esse aliquam vel cum latrone juris societatem ; ut cui ex jure gentium depositum

fit reddendum; ergo à pari & promissum solvendum. *Secundo*, et si latroni nihil deberetur, ut personæ indignæ; qua ratione nudæ promissionis exsolutio posset fortassis excusatiùs evitari: at Deo saltem præstandam esse fidem. Objiciunt *secundo*, in isto pacto honestum civem à sceleratis hominibus spoliari, quod cedit in malum publicum. Respondeo, imò verò honesti civis vitam servari, quod cedit in bonum publicum. At latrocinia, inquiunt *tertiò*, & rapinæ hac ratione stabiliuntur, si latronibus non modò impunè erit, sed & laute. Respondeo, id si fiat, per accidens fieri: ipsorum vitio, non illius; qui nec juvit ullo modo latrones, nec vel probavit promittendo vel probat promissum servando ipsorum factum; quin potius dum consuluit sibi, ipsorum quoque scelera ita impedivit, ut latrones essent solum, non item homicidæ. Objiciunt *quartò* Obligationem juramenti oriri ex actu judicii & voluntatis deliberato: ergo ubi voluntas non est libera, ita ut non tam actio dicenda sit quàm coactio, nullam videri sequi (n) obligationem. Respondeo, Voluntatem cogi non posse, & hoc ab omnibus agnoscitur. Potest quidem esse coactio ex parte principii actionis externi & remoti; sed ex parte principii proximi, quæ est in omnibus actibus humanis voluntas, nulla potest esse

nemo
jurejurando
tenetur,
quod per
necessita-
tem ada-
tus est.
Sen. 1. con-
trov. 6.

esse coactio. Juramentum ergo qui facit latroni, ut vitam servet volens facit, *ἐκ τῆς ἀνάγκης* γε θυμῷ. Non est ergo ejusmodi juramentum *ἀπλῶς ἀκέραιον* simpliciter involuntarium, sed mixtum; quod Aristoteli *μὴ ἐκέραιον* dicitur: actio sc. partim invita, quia fit non libenter; partim voluntaria, quia fit cum electione, etsi non liberrimâ, liberâ tamen satis ad hoc ut dici mereatur potius voluntaria quàm involuntaria; quia agens datâ sibi duorum optione potestatem habet eligendi utrum ex his malit. *Et vult, qui mavult.* Non ergo rectè dicitur eum coactum jurasse, qui cum poterat non jurasse maluit jurare. Morte enim interminatâ ni juraret, permissum est ipsius arbitrio, mallétne damnus interminatum pati, an juramenti obligatione ab illo damnò liberari. Deliberavit, elegit obligari: ergo obligari voluit: & qui se voluisse obligari fatetur, absurdè dixerit (a) *se coactum esse*, & propterea non obligari. Objiciunt *quintò*, Latroni nihil deberi, & proinde viatorem non obligari; cùm omnibus obligatio dicat relationem ad debitum ut ante dictum est: Latroni autem nil deberi probatur, quia nullum jus fundatur in injuria, & iniquissimum videtur ut quis ex facto suo injurioso jus aliquod sibi adquirat: ergo latroni, qui metum viatori incussit, & contra bonos mores extorsit ab eo jura-

a ὅτι μὴ ἔ-
στι τὸ δε-
βεῖν
ἐκείνου ἰ-
κανὸν εἰς
παραίτησιν
Nazian.
epist. 219.

mentum iniquum, jus nullum accrescit, proinde nec qui juravit obligatur. Respondeo, exurgere posse à Juramento *duplicem obligationem* : unam *homini* cui juratur, ut partis *Deo* per quem juratur alteram, ut testi & vindici. Multa possunt impedire priorem illam obligationem, ita ut jus nullum consequatur is cui juratur, nec ei quidquam in foro conscientiae ex æquo bono à jurante debeatur : & de istoc obligationis & debiti genere procedit objectio. Verùm cessante obligatione respectu hominis injuriam aut vim inferentis, manet tamen Deo facta obligatio : cui & *irreverentia* fit, si quis juramentum admittat non intendens implere ; & *injuria*, si admissum insuper habeatur.

SECT. XVII.

Casus 31. Restat unus adhuc *Casus*, huic loco peculiaris : si quis incidens in latrones cogatur, ne ab eis occidatur, juramento silentium promittere ; sc. nunquam se ipsorum latrocinia cuiquam revelaturum, aut nomina magistratui proditurum. *Difficile est hoc in genere aliquid statuere*, inquit Fredericus Baldwinus, professor non ita pridem Wittenbergensis : sed addit *tutius sibi videri si silentium non præstet*, sed magistratui indicet, etsi juraverit se non indicaturum. Censet itaque

que istiusmodi iuramentum non obligare; & affert suæ sententiæ tres rationes: quarum nulla mihi satisfacit, ut sunt ab eo propositæ, breviter & nudè sine ulteriore confirmatione. *Primò* ait, Iuramentum hoc esse de re illicitâ. Si id constaret, confecta res esset, nec opus esset aliis argumentis. Sed hoc ab eo sumitur, non probatur. Si eo putetur esse illicitum, quia officium est boni civis homines facinorosos ad magistratum deferre, ut supplicio quod commeriti sunt afficiantur: conceditur id quidem, sed non propterea sequitur semper peccatum esse non deferre; cùm præcepta officiorum affirmativa obligent ad ea præstanda non simpliciter, sed cùm possumus & expedit pro exigentiâ circumstantiarum. Dicit *secundò*, tale iuramentum *videri habere speciem quandam collusionis cum latronibus*. Quod est ab eo ita timidè pronunciatum, ut non debeat putari multum fiduciæ posuisse in hoc argumento, [*speciem collusionis, speciem quandam, & videtur habere.*] Quod sive sit verum, sive non: quis interim probaverit non licere homini viatori, si inciderit in latrones, in aperto vitæ periculo, aliquid facere quod *videtur habere cum eis speciem quandam collusionis*? Quod *tertio* loco affert, hoc silentio iustitiam impediri, improbos in impietate sua confirmari, alios hac occa-

sione induci posse in discrimen vitæ : vale-
ret quidem, si ex eorum manibus salvus &
injuratus evasisset. Atqui supponimus, ni ju-
rasset, occidendum. Quæro ergo, licuitne ei
in tam certo vitæ discrimine jurare silentium,
vel non licuit : Si non licuit, (& sanè duo pri-
ora argumenta aut id efficiunt, aut nihili
sunt) certò pereundum ei fuit ; & quis tum
supereffet qui magistratui latrones indicaret ?
Quæ ex ipsius silentio incommoda sequi ob-
jiciuntur, ex ipsius morte (cum mortuis indi-
citur sit perpetuum silentium) non essent ea-
dem insecutura ? At si licuit jurare, licebit &
juramentum observare : nisi fortè (quod fieri
potest) casus aliquis insperatò emergens rem
quo tempore jurabatur licitam reddiderit po-
stea ex accidente illicitam. Stet ergo, donec
contrarium firmioribus rationibus probetur,
& in hoc casu & in cæteris ubi vigent dolus,
metus, tyrannis & similia ; virum bonum aut
non debuisse jurare (quod durum videtur
summo in vitæ discrimine, si res ipsa non sit
illicita) aut debere quod juravit religiosè ob-
servare. Atque hæcenus de Juramenti causâ
Efficiente. In quâ pertractandâ volueram
esse brevior, sed res non tulit. Excrevit stylus
dum ista meditor longiùs quàm expectabam ;
& tamen non pauca quæ possent utiliter dici,
cum brevitati consulo, prudens prætermisi.

Praelectio Quinta.

De Juramenti Forma Externa
Continens Casus Decem.

SUMMARIUM.

1. *Juramentum per sola signa sine verbis.*
2. *Juramentum per Creaturam.*
3. *Juramentum per Idola.*
4. *Utrum juratum sit necne, ut dignoscatur.*
5. — *κατ'ἑαυτὸν* Primum ; *forma verborum.*
6. — *Secundum ; vis verborum.*
7. *Obiter de Josephi illa formula, Per vitam Pharaonis.*
8. — *Tertium κατ'ἑαυτὸν, Mos gentis.*
9. — *Quartum, intentio jurantis.*
10. *Dictorum Criteriorum usus.*
11. *Solennis juramenti Ritus.*
12. *Solennitas an augeat obligationem.*
13. *Juramenti solennitas omissa.*

SECT.

S E C T. I.

DE Juramenti Causis *Materiali* & *Efficiente*, in superioribus actum est: de *Causâ Formali* nunc agendum. Cum autem duplex sit rei alicujus *Forma*; *Externa*, & *Interna*: quæ hujus sunt classis, ut duo capita ita revocanda sunt, ut quæ ad Juramenti verba aut signa pertinent, eoque sensibus exterioribus percipiantur, *Externæ Formæ* nomine veniant; quæ verò ad ejusdem sensum & interpretationem, quod interioris mentis est opus, *Formæ Internæ*. Respectu *Externæ Formæ*, Juramentum aut signis solum constat, aut verbis solum, aut utrisque.

Causus 32. Dubium itaque primum est de eo juramento, quod signo solum fit sine verbis. Fuerunt qui existimarent, nisi expressè adhibito aut verbo *Juro*, aut Dei nomine, dicendo *Juro* me facturum, vel *per Deum* faciam, *Deum testor*, *Ita me Deus adjuvet*, vel quid simile; nudam esse promissionem, non item Juramentum: & proinde obligare quidem sub pœna mendacii, sed non sub pœna perjurii; ita ut qui non fecerit quod pollicitus est, reus sit violatæ fidei, quæ & in promissionibus est servanda, non autem ejus religionis quæ in juramento est. Dicitur & *Bartolus* à *Casuistis* in ea fuisse sententia, ut putaret verba

verba saltem aliqua ad juramenti rationem
 sic esse necessaria, ut nisi verbis prolatis fiat
 testificatio, non sit formaliter juramentum,
 nec eo nomine obliget. Sed meritò ab omni-
 bus rejicitur utraque sententia. Cum enim
 verborum præcipuus usus sit, *εἰς τὴν ἐρμηνεί-
 αν*, ut sc. interpretes sint *τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἰσχυά-
 των*, eorum conceptuum quæ in mente sunt, &
 quorum sunt signa : si fieri posset ut illi men-
 tis conceptus (et si minùs fortassis commodè,
 sufficienter tamen) aliqua alia ratione, ut
 scripto, nutibus, aliisve indiciis ita signifi-
 centur, ut ab aliis intelligantur : nulla cogit
 necessitas ut verbis prolatis opus fiet. Sic
 muti, & quibus exsecta est lingua, & qui ex
 gravi morbo, vel jam morituri sermonis u-
 sum amiserunt, si debeant aut matrimoni-
 um contrahere, aut testamentum condere,
 aut aliud quodvis præstare, quod sine clarâ &
 indubitâ assensus sui significatione fieri non
 potest ; cum vivâ voce non possunt, solent
 nutu, manu sublevatâ, aut alio id genus in-
 dicio mentem suam interrogantibus signifi-
 care. Quæ significatio non minùs valida
 est ad omnem juris effectum, quàm ea quæ
 vivâ voce fit. Eadem prorsus & juramenti
 ratio est : in quo modò Deus quoquo
 modo testis invocetur, sive id ab aliquo
 expressè fiat verbis prolatis, sive tacitè
 signis quibuscunque sufficientibus ad hoc,
 ut

ut hi quorum interest manifestè intelligant velle eum interposito Deo teste fidem suam obligare; ejusmodi actus & formaliter juramentum est, & omninò sufficit ad inducendam obligationem in conscientia. Quò facit quem adducit è veteri Comico senarium Johannes Stobæus, (a) "Ορκ. βίβαι. β. εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ νενύσω μόνον, *Firmum est juramentum, si vel annuero solùm.* Frustra ergo est, & egregius sui (b) impostor, si quis se juramenti vinculo aut penitus solutum, aut saltem laxiùs obligatum eo putent, quòd verbum nullum juratorium emiserit. Si alteri quasi Deo teste & arbitrio (c) *interroganti:* ita se gesserit omninò assensisse videretur; vel si ubi utile ei esset (respectu alicujus temporalis commodi) videri *in aliena verba* jurasse, amici alicujus operâ sciens lubens usus fuerit, quì falsò licet testaretur, tamen ipsum ita jurasse: ligavit eo factò ligamen super animam suam, & secundùm omne quòd egressum est ex interrogantis vel exigentis ore facere tenetur non minùs, quàm si egressum esset ex ore suo, si res sit licita & præstari debeat: sin illicitam sciverit, non poterit isthoc artificio perjurii crimen devitare.

a Ser. 27.
b παίζουσιν
οἱ πολλοὶ
ἐαυτοὺς, ὥς
ἐγείρεται
δὴ τῶν
ῥημάτων
(sic corrigente Mon-
tacio qd.
ante δε-
ματόν λε-
gebatur)
ἀφασίωσιν,
ἀλλ' ἔκ
ὅρκου ὑπο-
λαμβάνου-
ντες.
Nazian.
epist. 219.
c ὅρκῳ
ἡμῖν ὅτι
ἢ τῷ ἐπι-
ρωτήσαν-
τος καὶ
πειθεῖντος
πληροφo-
ρία, Ibid.

SECT. II.

Porro ut signo solo potest sine verbis, ita
 solis verbis potest & sapissimè solet sine
 signis jurari: cum in aliis, tum vel maxi-
 mè in iis juramentis, quæ incautis in ser-
 mone communi excidunt. Verba autem ju-
 ramenti duobus adhuc modis considerari pos-
 sunt: vel quantum ad res per quas juratur, vel
 quoad exprimendi modum & formulas lo-
 quendi quibus juratur. *Dubium* ergo *secun-*
dum est de Obligatione Juramenti, ratione
 ejus sive rei sive personæ per quam juratur:
 ubi duo occurrunt *Casus*. *Casus prior* est, an *Casus 33.*
 & quatenus obligetur qui jurat per aliquam
 creaturam? Certum enim est & ab omnibus
 conceditur, & licitum esse & obligatorium
 Juramentum per Deum creatorem factum:
 Sed de Juramento per Creaturam nonnul-
 la est dubitatio. Pro responsione tamen di-
 co *primò*, Jurare per creaturam absolutè,
 ultimatè, & terminativè, ita ut constitua-
 tur in aliquâ creaturâ finis & vis juramenti
 sine relatione ad Deum, *simpliciter illicitum*
 esse. Ratio manifesta: quia exhibetur eo
 pacto Creaturæ reverentia soli Deo debita.
 Juramentum enim (ut antè dictum est) est
 cultus Patriæ, qui non debet exhiberi ulli
 creaturæ: quatenus jurans invocando Deum
 testem

testem & vindicem, ipso facto agnoscit eum & cordis inspectorem, ut qui sciat an mens consentiat verbis; & justissimum ac potentissimum peccatorum cordis punitorem: quorum neutrum rei cuicunque creatæ potest competere. Imò istiusmodi Juramentum esset vel ex ipsorum Pontificiorum confessione, planè Idololatricum. Dico *secundo*, Jurare per Creaturas relativè & quasi transitivè, ut solent Pontificii: per B. Virginem, & alios Sanctos Sanctorumve reliquias; hoc est (ut ipsi exponunt) non ultimè & terminativè, ita ut cultus in ipsis terminetur, sed relativè & transitivè, ita ut ipsos pertranseat & per ipsos deferatur finaliter ad Deum: dico inquam, hoc esse saltem superstitiosum. Quia nullo aut rationis lumine, aut Scripturæ testimonio constat, ullam Creaturam, quantumvis sanctam habere conceditam sive delegatam sibi à Deo potestatem, vel cognoscendi corda hominum, vel puniendi eorum perjuriam. Dico *tertio*, inter jurandum tacito Dei nomine alicujus Creaturæ mentionem facere, ut si quis juraret *per caput, per animam, per salutem suam, aut per hunc ignem vel panem, &c.* (et si propter periculum scandali, & quòd mali speciem aliquam habere videatur, consultius esset ab ejusmodi formulis omnino abstinere) non tamen videri simpliciter illicitum

præ-

præcisè ob hoc quod per solum Deum fit jurandum. Ratio est: quia per istas formulas aut non juratur omninò, aut per Deum solum juratur. Quod ut clariùs intelligatur, ne videar aut aliquid novi & suspecti dogmatis invexisse in Ecclesiam, aut execrandæ illi jurandi per creaturas consuetudini, quæ passim (proh dolor!) nimium quantum invaluit, veniam indulsisse: Sciendum est in istiusmodi formulis, in quibus fit Creaturæ alicujus mentio, quasi per modum jurandi, per Deum tamen revera sæpè jurari interpretativè. Ut in omnibus iis quæ ex communi more concipiendi habent in se vim quandam execratoriam: ut *per animam*, *per salutem meam* hoc vel illud faciam: quæ sunt perinde intelligenda ac si diceretur, *Ne sit Deus anima mea propitius, Ne mihi Deus salutem donet æternam*, ni fecero. Itémque in his in quibus res eæ nominantur, quæ sunt aptæ ex sui natura speciatim, nos excitare ad aliquam recordationem Dei: quomodo cum Judæi olim jurabant *Per Cælum*, *Per hanc sacram victimam*, &c. id ita aut intelligebant, aut intelligere debebant, ac si dixissent, *Per Deum cujus est in cælo thronus*, *Per Deum cui hæc sacra sunt*, &c. Ast ubi ejusmodi rerum nomina adhibentur, quæ non habent ex naturâ sui aliquam specialem vel propinquam aptitudinem excitandi in nobis cogi-

cogitationem aliquam de Deo, nec videntur implicare aliquid execratorium; ut si quis ad mensam vel ante focum juraret *Per hunc panem, Per hunc ignem, &c.* etsi propter modum exprimendi videantur istiusmodi formulæ juramenti speciem habere: revera tamen & interpretativè non sunt Juramenta, sed meræ potiùs obtestationes, ut in dubio tertio mox plenius explicabitur. Dico *quartò*, omne Juramentum quod per creaturas fieri videtur, sive licitè, sive illicitè; hoc est, sive terminetur in creatura (sicut est cultus Imaginum apud vulgus Pontificiorum) quod est Idololatricum; sive juretur per creaturam transitive, ut inde mediatè & ultimatè deferatur ad Deum (quâ argutiolâ doctiores Pontificii suam εἰκονολογίαν tueri conantur) quod tamen est superstitiosum; sive implicitè & interpretativè per Deum fiat adhibito tamen creaturæ nomine: si modò sit revera & *formaliter Juramentum*, & non tantùm *Obtestatio*; non minùs obligare jurantem ad faciendum id quod promissit, quam si per Deum ipsum disertis verbis juratum fuisset. Cujus ratio est, quia in omni Juramento, quod revera & formaliter est tale, Deus aliquo modo testis advocatur. Dico *quintò*, ut possit fortassis ex his quæ jam dicta sunt, aliquo modo defendi Juramenta istiusmodi non esse simpliciter & de toto
 gene-

genere illicita, si saltem eo etiam quo di-
 ctum est modo intelligantur: tamen cum
 certum sit ea nihilo esse minùs obligatoria,
 quàm alia, nec ulla cogat necessitas ut iis u-
 tamur, (quia possumus ubi juramento est o-
 pus, aliis uti formulis, & ubi non est opus, o-
 portet omninò non jurare: videri esse offi-
 cium hominis Christiani, quisquis conscien-
 tia suâ tranquillitati seriò consultum cupit,
 ab ejusmodi formulis prorsus abstinere. Id
 quod iis omnibus non agrè persuasum fore
 existimo, qui earum aut originem aut exitum
 penitus fuerint contemplati. Originem de-
 bent, partim Chaldaeorum, Ægyptiorum, a-
 liarumque supersticiosarum gentium Idolo-
 mania, qui per *solem*, *Ignem*, & alias crea-
 turas, quas pro Diis habuerunt, velut per nu-
 mina jurarunt: partim reverentiæ nominis
 & majestatis divinæ apud populum Dei;
 quæ initio fortassis pia & justa, decursu tem-
 poris paulatim abiit in eam superstitionem,
 auctâ præsertim ex prava consuetudine ju-
 randi libidine, ut ordinariè mallerent per ob-
 via quævis jurare, quam ἐπὶ τὸν ποιητὴν καὶ πα-
 τέρα τῶν ὅλων ἀνατρέχειν, ut loquitur Philo, ad
rerum universalium conditorem & patrem
procurrere. Quod & veteres Græcos (quo-
 rum plerosque ritus & mores & Hebræ-
 otum æmulatione fluxisse quivis potest
 facile observare) fecisse adnotarunt

ὁμοῦ τ' *non* solitos scribingunt *περπετῶς κατὰ τῶν θεῶν*
 ὅμοιαν *facile per Deos jurare, ἀλλὰ κατὰ τῶν*
 ἀνθρώπων *περὶ ὑπερῶντων per ea quæ præstò erant ad*
 θεόν, ἀλλ' *manum aut ante oculos, ut panem, ignem, a-*
 ὀρνίθας ἅ- *quam, avem, sceptrum, aut quid simile. At*
 πάντες. *quod ex divini numinis reverentiâ quadam*
Aristoph. *ortum videtur, abiit tandem in summam ejus*
in Avib. *irreverentiam & contemptum : ut ferè vi-*
ubi Scho- *dere est altu Diaboli, & justo Dei peccatis*
liastes docet. *peccata punientis judicio : pietatem post-*
ex 12. Cre- *quam degenerare cœperit in superstitionem*
ticorum *exire tandem in apertam impietatem. Et-*
Socratis, id *enim postquam ex superstitione jurari cœ-*
fuisse à *ptum est per creaturas ; eo tandem increvit*
Rhoda- *licentiæ jurandi cacoethes, ut dum à Dei*
mantho *nomine temperarent, non sibi homines aut*
institutum *jurandi metam ullam figerent, aut ullo peje-*
ἀρχὸν *randi metu ducerentur. Qui sceptrum non*
σκήπτρον. *putat esse Deos, ut ille loquitur, putat &*
καθ' ὃ ὁ *licere sibi per sceptrum juranti secus facere,*
μυθον ὁ *quàm si per Deos juratum fuisset. De*
βασιλεῖς. *Manichæis ita Augustinus, Jurabant sæpissimè,*
Suid. 19. *nullòque mentis scrupulo per Creaturas. Et pro-*
contra *culdubio apud Judæos, ex quo invaluit mos*
Fauſt. 2. *iste jurandi per creaturas, plurimum immi-*
ὁμοῦ τιν' ἔ- *nutam fuisse jurisjurandi reverentiam, è*
στ' ἡ νυν *Christi verbis, Matth. c. 5. & 23. apertissimè*
ὁ χλω ὁ *constat. Quorum verborum ex utriusque loci*
παν ἔξα *collatione is videtur esse scopus, ut dupli-*
πυτὰ πς *cem*
στ. Aristoph.
in Avibui.

cem (fortè an & triplicem) ipsorum erro-
rem corrigeret. *Primum*, quòd sibi, modò
à Dei nomine abstinere, in rebus quam-
vis leviculis, jurandi libertatem & παρρησίαν
quandam concederent. *Alterum*, quòd pu-
tarent jurando non peccari, si ver per De-
um juraretur, modò verum esset quod jura-
retur. *Tertium*, quòd existimarent non esse
perjurium, etsi res falsa juraretur, dum
per creaturas id fieret, non autem per Deum.
Sic enim illi perperam interpretabantur quod
dictum erat, *Non pejerabis, sed reddes Do-
mino jusjurandum tuum*. Docet itaque Chri-
stus Juramenta illa, in quibus rei alicujus
creatae, non item Dei nomen assumitur, non
esse propterea aut minùs verè Juramenta, aut
minùs obligatoria, quàm illa in quibus per
ipsum Deum disertim juratur. Et hæc de
priori Casu dicta sunt.

SECT. III.

Casus posterior est, cum per idola aut falsos ^{Casus 24.}
deos juratur. Pro solutione dubii in hoc casu,
dico *primò*, ejusmodi juramenta esse simplici-
ter illicita & planè idololatrica, & à Deo ex-
pressè prohibita. Deferunt enim cultum so-
li vero Deo debitum diis non veris; contra
præceptum Dei, *Dent. 6. 13. Deum tuum
timebis & ipsi soli servies, & jurabis per
nomen*

nomen ejus. Et graviter Deus ipse, *Jer. 5. 9.* impropere populo suo hoc peccatum : *Quomodo, inquit, propitius sum tibi ? Filii tui dereliquerunt me, & juraverunt per eos qui non sunt dii.* Dico secundo, Juramentum ejusmodi sub pœna perjurii obligare, & (a) servari debere : ita ut perjurus sit qui fidem sic datam fefellerit in re licitâ. Quo facit illud Augustini, (b) *Quia juravit per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecerat quod non debuit, bis utique peccavit :* Et iterum (c) *Et qui per lapidem jurat, si falsum jurat, perjurus est.* Si objicies, non esse hoc Juramentum, quia Deus testis non advocatur, siquidem deus falsus non est Deus ; & proinde non obligare. Respondeo, etsi deus falsus sit revera non Deus, (quia ut Verum convertitur cum Ente, sic falsum convertitur cum Non-ente) est tamen Deus opinione ipsius qui jurat : quod sufficit ad inducendam obligationem : Et proinde tale Juramentum est ex hypothesei verum juramentum ; suppositâ sc. erroneâ jurantis conscientiâ : quatenus tenetur in conscientiâ suâ id præstare quilibet ; quod secundum conscientiæ suæ judicium juramento firmavit. Deus enim verus, si fides vel per falsum deum facta violetur, in suam injuriam id factum interpretatur : quia sc. jurans, (d) *quanquam sub falsis nominis, generali tamen complexione numen divi-*

a *Jurejurando, quod propria superstitutione juratum est, standum.*
 l. 5. c. l. ff. de jurejur.
 b Ep. 154.
 c ibid.

d Grot. 2.
 de jur. bel.
 13.

NUM

num intuetur. Unde Augustinus, (e) *Non te audit lapis loquentem; sed punit Deus fallentem.* Respicit ut opinor, solennem illum ritum Romanorum, quo jurans lapidem silicem manu tenens hæc verba prolocutus, *Si sciens fallo, ita me Jupiter bonis omnibus ejiciat, ut ego hunc lapidem,* protenus lapidem à se projecit: quod qui fecit, (f) *Jovem lapidem jurare dicebatur.* Qui ergo per Deum falsum pejerat, vindicem perjurii sentiet Deum verum, (g) *ὡς κατὰ φρονήσας ὁσιότητι* &c., ut ait author libri Sapi-
entiae, tanquam numinis & religionis contemptor. Imò ita fidenter pronunciat hac in re Augustinus, ut non vereatur affirmare, (h) *sine ulla dubitatione minùs malum esse jurare per deum falsum veraciter, quam fallaciter per Deum verum.* Quod ejus dictum non est ἀπλῶς & omni ex parte intelligendum; sed secundum quid, & præcise quoad rationem mendacii & perjurii, quod solum ibi consideravit. Dico tertio, ex hac vi obligatoria talis juramenti pendere solutionem illius quæstionisquæ à Publicola quodam proposita fuit B. Augustino, & ab illo fusè tractatur totâ Epistolâ 154. *Liceâtque ab eo exigere jusjurandum, quem scimus juraturum per idola?* Quod ille licere confirmat, cum exemplo Abrahæ, qui foedus cum Abimelecho pactum dato acceptoque vicissim juramento confir-

mavit,

f Meminit. Plutarch. in Sylla; & Polybius, cujus interpretis per lapidem ver-
tis pro Jo-
vem lapi-
dem: de-
ceptus ut
videtur à
Græco ex-
emplari,
in quo pro
Δία λίθον
reperit Δία
λίθον.
v. Paul.
Leopard.
6. emen-
dat. 15.
& Sap. 14.
30.
h ubi supra

Gen. 21.

31, 32.

Gen. 31.

31, &c.

mavit, *Gen. 21.* quod & à *Jacobo* itidem postea factum cum *Labane*, *Gen. 31.* tum etiam ratione ; quia aliàs nulla esset ratio accommoda paciscendi fœdera, aut conservandæ fidei & pacis publicæ cum homine idololatra : nec sit ullâ Dei lege prohibitum uti illius fide in bonum, qui per falsos Deos malè jurat. Si dicatur, hoc esse communicare malo alieno : respondet *Augustinus* — Non per hoc peccato ejus se sociare, quo per dæmonia juravit ; sed tantum bono pacto ejus qui finem dedit, & servavit. Et de secundo dubio hætenus.

S E C T. I V.

Sequitur *Dubium Tertium* ; quod respicit Juramentum, quantum ad modum exprimendi, & jurandi Formulas. Ratio dubitandi est, quòd cum certum sit omne id quod est verè & formaliter Juramentum obligare sub culpa & pœna perjurii, non item illas formulas quæ non sunt juramenta : opus est, ut ex illis formulis quæ juramenti speciem habere videntur, certo aliquo caractere vel notâ internoscere valeamus ; quænam sint & quæ non sint propriè & formaliter Juramenta. Quâ in re fateor *Casui-istarum*, quotquot licuit in hac temporis angustia consulere, mihi neminem satisfacere :

facere: qui hanc quaestionem partim leviter attigerunt, partim non satis distinctè tractarunt. Ut ergo distinctius aliquid hac de re quantum ad alia festinanti licebit proponam; Sciendum nudæ assertioni vel promissioni superaddi plerunque ad fidem faciendam aliquam, quasi confirmationem: idque aut *Asseveratione*, aut *Obtestatione*, aut demum *Juramento*. Quæ tria, etsi videri possint non multum inter se distare, & *gradu* potius quàm *specie* differre: revera tamen intrinsecè, formaliter, & specificè ad invicem distinguuntur. Verùm est illa distinctio, ob affinitatem, & finis in quem tendunt, & vocum quibus exprimuntur, adeò sæpè obscura, ut difficile sit tria ista aut non penitus confundere, aut dextrè & peritè distinguere. Itaque quò melius isthæc internoscantur: quatuor mihi videntur esse consideranda, ex quibus velut criteriis de qualibet loquendi formulâ sitne Juramentum, an Obtestatio, an Asseveratio tantum, poterimus aliquatenus dijudicare. Forma sc. verborum, eorundem propria & genuina vis, Mos gentis, & Intentio ipsius jurantis.

SECT. V.

Casus 35.

Primò, ex ipsa verborum formâ quandòq; satis constare potest, utrum juratum sit, vel non. *Juro mihi te daturum centum. Juro: vel per Deum dabo: vel Deo teste aut coram Deo spondeo me daturum: vel Dabo, ita me Deus adjuvet;* aut aliquid simile si respondeatur, quin juratum sit nemini potesse esse dubium. Obligatur proinde, qui istiusmodi aliquâ loquendi formulâ usus fuerit, ipso facto: & si rem promissam non fecerit, perjurii reus est. *Est illud, Dabin' mihi centum? Dabo:* nudam esse *Promissionem* vel ipsa verba ostendunt, nullâ adjectâ ulteriore datæ fidei confirmatione. *Dixti mihi te daturum centum? Dabisne? Certè dabo: crede mihi non fallam.* Accessit quidem promissioni aliqua confirmatio: sed ex ipsa verborum forma satis constat hanc esse meram *Asseverationem*, non autem Juramentum, imò ne Obtestatio quidem: quum nec Deus testis adducatur, nec aliquod aliud fidei velut pignus. *Quos mihi politicus es centum, qui sciam te daturum? Cape hanc dextram; Fide boni viri dabo; quàm certum est solem hunc lucere, faciam; nulla mihi sit apud te in posterum fides ni fecero, &c.* Plus quam meram Asseverationem ista continere verba ipsa indi-

indicant, nondum tamen juratum esse. Sunt ergo potius *Obtestationes* dicendæ : in quibus sc. ad rei promissæ vel etiam asseveratæ, ulteriorem confirmationem, rem aliquam nobis charam, aut omnibus certam & manifestam, quasi fidei nostræ pignus interponimus. Ubi ergo ex ipsa verborum forma liquido satis constare potest, sitne id quod ad confirmandam promissionem assumitur, propriè *Juramentum*, vel *Asseveratio* mera, vel etiam *Obtestatio* ; non opus erit ulteriori disquisitione.

SECT. VI.

Sed quia sæpissimè contingit, ob formularum similitudinem, vel ambiguam alicujus vocabuli significationem, vel significandi latitudinem ; vel aliâ aliquâ de causâ, ut non possit ex verbis prolatis sit necne juratum certò dijudicari : attendi debet *secundo loco* Casus 36. *verborum propria vis* & genuinus sensus, atque inde sumi judicium. Videri enim potest ex formâ verborum, illas omnes locutiones, in quibus aut Dei nomen adhibetur, aut in Græcorum cum accusativo casu, aut Latinum *Per*, aut Anglicum *By*, esse formaliter Juramenta. Quâ solâ ratione adductus Soto putavit tantum esse discriminis inter has formulas, *Per fidem*, & *In fide* ; *per veritatem* &

& *In veritate*, ut illas diceret esse formaliter Juramenta, non item istas. At si verborum vis & genuinus sensus penitiùs introspectatur, nullum erit discrimen inter præpositiones *Per* & *In*, si ad eandem rem applicentur: sed prout res cui applicantur sacra erit vel civilis, perinde de utrâque judicari debet. Illa ergo formula *Per Deum* est ex vi verborum propriè Juramentum: quia res sacra est Dei nomen, & qui sic loquitur, Deum inducit testem, Ast illa *Per Fidem* (etsi ex more alicujus gentis, aut intentione dicentis poterit esse Juramentum) non est tamen Juramentum ex vi verborum, sed *Asseveratio* tantùm, vel ad plurimum *Obtestatio*. Quia fides humana non est res sacra, sed civilis: & qui sic loquitur non adducit Deum testem, sed tantùm pronunciat secundùm fidem suam, sive declarat rem à se cum animi deliberatione seriò & sincerè dici. Istorum enim verborum *Per fidem meam*, sive in assertoriâ sive in promissoriâ materiâ, hæc est genuina expositio: *Ex animo loquor, verè id dico quod sentio; pignero tibi fidem meam rem ita se habere; si sciens fallo, nulla mihi in posterum fides habeatur, &c.* Non est ergo *fidei* interpositio ex vi verborum Juramentum; nisi forte ubi nos revocat ad Juramentum aliquod prius à nobis præstitum: ut in hac Academiâ, cum postulatur quis ad interrogata respondere virtute

ju-

juramenti sub hac forma, *Tu dices fide tuâ datâ huic universitati* — & cum indicuntur solenniter Convocationes, quibus interesse jubentur à Bedellis *Doctores, Magistri Regentes & non Regentes, Per fidem, per fidem, per fidem*. Quod idem mihi (etsi sciam multos aliter sentire) dicendum videtur de illo Paulino, *ὃν τῷ καύχῳ per gloriationem nostram* ^{1 Cor. 15.} *quam habeo in Christo, quotidie morior*: scilicet ^{31.} non esse propriè Juramentum, etsi illud *ὃν* adjunctum habeat, sed seriam tantum asseverationem; se, ut morti semper obnoxium, ita quotidie paratum esse, cum Deus voluerit, mori.

SECT. VII.

De illis autem Josephi verbis ad fratres suos ^(a) *Per vitam Pharaonis exploratores estis*; de ^{a Gen. 41.} quibus variè disputant interpretes; quid sit sentiendum, poterit fortassis ex his quæ jam dicta sunt baud incommodè judicari. Sunt qui ^{Opin. 1.} *Josephum* diu jam inter aulicos Pharaonis versatum (quasi ipsi ex quotidiano convictu affricuissent ei aliquid de scabie sua) sic paulatim putant ipsorum moribus hac saltem ex parte assuevisse, ut didicerit tandem ad ipsorum exemplar *per vitam Regis* jurare; quomodo soliti sunt posterioribus seculis Romani ex adulatione quadam jurare *per genium Imperatoris*.

toris. Sed non facile me patior de dictis factisque insignium pietate virorum sequiùs judicare quam res ipsa cogit. Video veterum plerosque ita Sanctorum famæ detulisse, ut ingenio suo nimim indulserunt, dum eorum apertos lapsus honesto aliquo velamine excusare conantur. Errore saltem aliquantò honestiore, quàm est error eorum, qui postremo hoc seculo amant è diverso in piorum virorum lapsus curiosiùs inquirere, & ne desit quod calumnientur, vel recte facta prevertendo sincerum vas incrustare gestiunt. Mitiùs aliquantò alii *Josephi* dictum illud interpretantur : eum sc. quò tectiùs rem gereret & ne fratribus alicunde fortè suboleret quis esset, ni Ægyptiaci principis quam induerat personam peritè sustineret, formulam hanc jurandi Aulicis regiis familiarem, illà tantum vice in compendium simulationis adhibuisse. At mihi non est volupe vel hanc culpam, etsi paulò leviozem, sanctissimo viro impingere sine necessitate.

Opin. 2.

Opin. 3.

Tertia est eorum sententia, qui *Josephum* liberant quidem ab omni culpa : sed eà ratione, quòd putent ante interdicta à Christo id genus juramenta, licuisse cuivis sine peccato per creaturam jurare. Quam sententiam fateor mihi catenus probari, quòd *Josephum* immunem culpæ statuatur : Sed rationem illius sententiæ non probari. Nam *primò* non con-

con-

constat Christum interdixisse speciatim Juramenta per Creaturas, magis quàm ea quæ per Deum fiunt: Prohibuit enim utriusque generis omnia non necessaria. Nec opus fuit ista novo interdicto prohibere, quæ ex se erant semper illicita. Et quod speciatim dixit de Juramento per creaturas, eò tendit ut ostendat ejusmodi juramenta, contra quàm senserant Judæi, si præstita forent, non minus obligare quam quæ expresso Dei nomine fiunt. Secundò nec verum est licuisse piis ante Christum, ex quadam dispensatione sive indulgentiâ divinâ per creaturas jurare, cum is cultus soli Deo debeatur, ut eo *Dent. 6. & Jerem. 5.* ante probatum est. Qui posterior locus, etsi forsan eos qui per idola seu falsos Deos jurabant, peculiariter respiciat: vis tamen argumenti quo utitur Propheta, à genere ducti, eos etiam attinet, qui *per creaturas* jurant, quum & de Creaturis rectò dicatur quòd *non sunt dii*. Tertiò, ipsius Juramenti natura, ut ex e- *Jerem. 5. 7.* jus definitione constat, cum requirat ut Deus testis advocetur, satis ostendit nunquam licuisse per creaturas jurare: Vel ipsis Ethnicis fatentibus, qui *θεῖαν παρέλκον* ad Juramenti essentiam pertinere docuerunt. Quæ *Arist. lib. 2. Rhetor.* cum ita sint, nec videatur hac ratione satis commodè excusari posse ab omni crimine *Josephum*: restat quarta demum sententia, *Opin. 4.* quæ

quæ explicando genuinum sensum verborum Josephi, censet eum non omnino jurasse, & proinde nec malè jurando peccasse. Si enim tunc juraretur *per vitam Pharaonis* : aut vita Pharaonis ut testis adduceretur, quod est valdè ineptum ; aut aliquid execratorium vel imprecatorium in se contineret, quod quid sit, sine dura & coactâ admodum verborum interpretatione, non est facile hariolari. At verborum ejus facilis erit & simplicissimus sensus, si *indicativa oratione* ita exponantur, *Per vitam Pharaonis exploratores estis* ; id est, quam verum & certum est Pharaonem vivere, tam verum & certum est vos esse exploratores : quemadmodum illud *per hunc solem qui lucet* verum tibi dico, idem valet, ac si diceretur, Tam verum est hoc quod ego tibi dico, quam verum est Solem hunc lucere. Quorum neutrum ut mihi videtur, est formaliter Juramentum ; sed Asseveratio potiùs vehementiore obtestatione confirmata. Non sum nescius ex adverso adduci posse nonnulla : quæ etsi non sint tanti, ut propterea mutandam esse putem sententiam meam ; sunt tamen tanti, ut propterea æquum esse censeam, cuique ut liberum sit sequi sententiam suam, modò non damnet alienam, & hoc mihi interim concedat, *ex vi saltem verborum*, nisi aliunde constiterit, non posse clarè evinci Josephum

sephum jurejurando usum esse: cum ipsa verba nullam contineant, aut invocationem testis, aut vindictæ postulationem.

SECT. VIII.

Tertium dignoscendi juramenti *χρησιν* C. 37. est *Mos* alicujus *gentis*, loci, vel communitalis. Potest enim fieri, ut locutiones aliquæ, quas nec ex *forma*, nec *vi* & germano sensu verborum liquet esse juramenta, ex usu tamen recepto alicujus populi, & communi hominum existimatione pro *Juramentis* habeantur: & ut illæ vicissim, quas ex verbis judicares esse juramenta, habeantur pro *non-juramentis*. Ratio est: quia verba perinde valent ac nummi. Quæ utraque non φύσει valent & *natura*, sed *δίδου*, seu *Instituto* magis, at *χρήσει*, sive *usu* vel maxime: hoc est, tanti sunt utraque quanti æstimantur. Cujus rei exemplum non est quod aliunde quæramus, quam ex formulis quibusdam nostratibus. Quum enim *fidei* & *veritatis* (in hoc præsertim negotio) eadem sit omnino ratio, ut qui veritate caret, careat & fide; quique fide, & veritate: ea tamen opinio apud nostræ gentis homines ex longo usu invaluit, ut qui *In faith* dixerit jurasse putetur, qui *In truth* non jurasse; &, quod non minus est à ratione alienum, ut *In truth* asseveratio

a Horat, de
art. poet.

asseveratio mera habeatur, *By my troth* etiam juramentum. Cujus rei rationem ineptus esset qui quæreretur, extra eam quæ ab usu est, (a) *Quem penès arbitrium est, & jus, & norma loquendi.* Unde sequitur eum, qui dum ad verborum solùm *formam* aut *vim* attendit, indulget sibi libertatem ejusmodi locutionibus in communi sermone utendi sine aliquo delectu vel scrupulo, quæ longo usu consecutæ sunt apud nos *vim* & æstimationem juris-jurandi, & præceptum Christi de non jurando violare, & fratri offendiculum præbere, & semet perjurii periculo exponere.

SECT. IX.

Casu 38.

Quartum & ultimum dignoscendi Juramenti *κετήριον* est mens & *Intentio jurantis*. Esto enim non constet vel ex verbis ipsis, vel ex communi æstimatione hominum, aliquam sermonis formulam esse Juramentum: Siquis tamen ejusmodi formulâ usus, aut mentis suæ errore aliquo putet se jurasse, aut ex aliquâ dolosâ intentione velit putari jurasse; ea formula etsi non sit revera & ex se juramentum, habebit tamen quoad ipsum hominem, ad omnem obligandi effectum in conscientia Juramenti instar, ita ut non modò mendacii, sed & perjurii reus sit in foro interno, si fidem sic datam violaverit. Ut enim judice

Apo-

Apostolo, (a) qui æstimat aliquid esse κοινόν, commune vel impurum, quod ex se non est κοινόν, est illi tamen κοινόν, ita ut ab eo teneatur abstinere, sicut à re verè communi & impurà : Sic a lege contrariorum, qui aliquid æstimat esse ὁσιον, id est sacrum, quod ex se ὁσιον non est, est illi tamen ὁσιον, ita ut ab eo abstinere teneatur sicut à re verè sacrâ. Et si error mentis sufficit ad inducendum obligationem ; multò magis mala voluntas fallendi proximum obligationem inducet. Quia justum est, ut vir impius & dolosus incidat in foveam quam fodit proximo suo, & ut illi laqueo quem tetendit alteri implicitus sit pes suus.

Rom. 14.
14.

SECT. X.

Quatuor eorum quæ nunc exposui criteriorum is usus est, siquando quæstio vel scrupulus oriatur in conscientia, de aliquâ loquendi formulâ quæ videtur habere speciem Juramenti, habeantne verè & formaliter rationem, & consequenter vim Obligatoriam Juramenti, vel non ? protinus ut ad hæc criteria recurratur, fiatque examen illius formulæ ad has velut notas διαγινώσκουσας, idque eo quo proposui ordine, incipiendo à primâ atque ita percurrendo singulas, si opus fuerit : id est, nisi antè ex jam peracto examine

fatis constiterit quòd sit juramentum. Potest enim constare *affirmatio*, sc. quòd sit juramentum, ex unius alicujus notæ examine: at non potest constare *negatio*, nisi peracto ad singulas notas toto examine. Cujus examinis duplex est finis: alter antequam jureretur, ut cogitet quisque an expediat ejusmodi formulâ uti, vel non: alter postquam in ea verba juratum est, ut intelligat quantum obligetur.

SECT. XI.

Casus 39.

a Is, qui si

aram te-

nens jura-

ret, nemo

crederet.

Cic. pro

Flacc.

Et ut mos

Græcorum

est, juran-

di causa ad

aras acci-

deret. Id.

pro Balb.

b Jovem

lapidem in-

quit quod

sanctissimū

jusjurandū

est habitum

paratū

sum jurare

A. Gell. I.

Noct. Att.

21.

Egimus hæcenus de Juramento eo, quod sit signo sine verbis, & de eo quod sit verbis sine signo: sequitur Juramentum ex utrisque conjunctis. Adhibentur autem *cum verbis signa*, ob majorem vel solennitatem actus, vel dignitatem personæ. *Quartum* ergo *Dubium* est de Juramento solenni: ubi *Casus primus* seu Quæstio prima est de ritibus & ceremoniis in solenni juramento adhibitis. De ritibus Gentilium multi multa scripsere; quæ nec est aliàs operæ pretium, nec est præsentis instituti percensere. Annotavit præcipuos quosdam Alexander Neapolitanus, *lib. 5. Genial. dier. c. 10.* Sanctissima habebantur illa, quæ (a) *aras Deorum tangentes* conceptis verbis jurabant: Illis proxima, quibus (b) *Jovem lapidem. Conceptis autem verbis* jurare di-

dicuntur, qui verba Juramenti præscripta recitant vel singuli, vel unus aliquis tantum reliquis (c) *in ejus præeuntis verba* consensum suum (d) uno aut altero verbo signove significantis. Apud Veteres Hebræos duo præcipuè ritus in sacris literis memorantur. Quorum alter peculiaris fuit iis juramentis *ἐπαχτοῖς* quæ superiores pro authoritate suâ exigebant à suis inferioribus, ut mandata sua fideliter exequerentur. Cujus primum exemplum habetur *Gen. 24.* ubi Abraham ab Oeconomo suo Juramentum exigens fidelitatis, de uxore filio suo diligenda, jubet eum (e) *manum femori suo supponere.* Quod idem facere jussit (f) *Jacobus* jam moriturus Josephum filium *Gen. 47.* cum ei curam demandavit sepulturæ suæ in terra Canaanitide. Quem ritum sive observarint *in signum fidei*, quæ credebant in semen benedictum egressurum de femore Abraham: sive *in commemorati-*
onem fæderis quod antè pactum erat cum Abraham cum circumcideretur; sive alia quacunque de causa; non tamen legimus id ullo expresso Dei mandato niti, sed fuisse, quantum nobis quidem constare potest liberæ omnino institutionis. Quò magis miremini illorum hominum perversam non sine superstitione severitatem, qui ritus omnes in cultu Dei, decoris & ordinis gratia ab hominibus sine expresso Dei mandato institutos dam-

nant,

c In verba jurabas mea. Hor. Epod. 15.
--jurare in verba Magistri. Id. 1.
Epist. 1.
--Davidus tribunus adjurat in qua ad- illud est verba. Liv. l. 7.
¶ Pra jurationes facere dicuntur qui ante alios conceptis verbis jurant, post quos in eadem verbis jurantes tantummodo dicant. Idem in Mo. Festus.
Gen. 24.
2.
f Gen. 47.
29.

g Suffici
enstenditq;
ad sidera
dextram,
Hac eadem
Ænea,
terram,
mare, fide-
ra juro.
Virgil. Æ-
neid. 12.
b Gen. 14.
22.

nant, ut execranda & in Ecclesiis Christiano-
rum non ferenda idola. Alter populi Dei
inter jurandum erat *elevatio manus dextra
cælum versus* adhibita & in Juramentis
ἐκ χειρὸς quæ quis sponte suscepit & non ex
alterius imperio. Quem (g) ritum, sive ex
Hebræorum imitatione, ut plurima alia,
sive ductu quodam naturæ quasi Deum in-
tuentes quem *ὑπέρτερα δῶματα καίεν* credi-
derunt, plerarumq; gentium populi observa-
runt. Hujus utique ut & superioris (h) primum
exemplum habemus in Historia ipsius *Abra-
hæ*, Gen. 14. sed & hoc nullo quod scimus
speciali Dei mandato subnixum. Qui ritus
nihilominus ita postea invaluit apud ejus
posteriores, ut per metonymiam adjuncti illa
phrasis *levandi manum* pro ipso actu jurandi
frequenter posita reperiatur, imo & vox ip-
sa *יָמַן* quæ propriè dextram significat. Hæ-
breis & Arabicis pro juramento non rarò ac-
cipiatur, Unde aliqui ipsorum interpretes illa
verba Ps. 144. 8. & 11. de juramento intelli-
gunt, *Quorum os loquitur vanitatem, & dextra
eorum est dextra iniquitatis*, vel potius menda-
cii sive falsitatis; id enim propriè significant
Hebræa *יָמַן שָׁקֶר* Quin & ipse Deus ubi ad
modum humanum *ἀνθρωποπαθῶς* jurans in-
ducitur, eo loquendi genere utitur. Ego
levo ad cælum manum meam, & juro in dex-
tra mea, Deut. 32. 40. ad quem ritum &
alibi

alibi in libris Prophetiis utriusque Testamenti non rarò allusum. Quem proinde ritum iterum jure miremini, in Christianis Ecclesiis non tolerari modò, sed & approbari ab ipsissimis illis viris, qui tamen alios veteris Testamenti ritus (cum sint ejusdem rationis omnes, ut liciti pariter, aut pariter illiciti,) à Christianis usurpari adeo non probant, ut ne tolerant quidem, sed è cœtibus sacris penitus exterminandos clamitent. Quod attinet ad ritus Christianorum, ut reliquas priscæ Ecclesiæ ceremonias varias, varièque pro locorum & temporum varietate observatas missas faciam: Una ferè est quæ à prisco seculo ad nos usque derivata, etiamnum in usu est, sc. *ut tactis sacrosanctis Dei Evangeliiis* in verba concepta juretur. Et hoc omne genus Juramenti, in quo præter verba prolata, adhibetur etiam aliquis externus visibilis motus corporalis; ut tactus altarium, femoris, aut libri, projectio lapidis, levatio manus, & similia, dici solet *Juramentum corporale*, Balsamoni *σωμανὸς ὄρκιον*.

SECT. XII.

De his ritibus qui in solennibus Juramentis solent adhiberi, *Casus secundus*, sive *Quæstio* secunda est, An & quatenus addant vim aliquam obligationi Jurisjurandi; Quod

a Gothifr.
ad l. 3. Cod
b si minor
se major.

est quærere, An Juramentum *solenne & corporale* fortius obliget simplici : ita ut gravius sit perjurium violati solennis Juramenti quam simplicis? Pro responsione dico primò, à Casuistis non modo Pontificæ partis sed & Ecclesiarum Reformatarum concedi, Solennitatem actus aggravare peccatum in Juramento, perinde ac in Voto : quum sit Juramenti & Voti in plerisque, maximè in virtute obligandi consimilis ratio. (a) *Jurare corporaliter plus est quàm instrumento aut nuda voce*, inquit ex illis quidam, & alius, (b) *Quantò plus crescunt solennitates, tantò malus est perjurium*. Dico secundo, Etsi perjurium concedatur esse gravius, non tamen magis obligare solenne Juramentum ex se & natura sua quàm simplex : quia obligatio Juramenti *quatenus juramentum est*, (nam & obligat quatenus promissionem includit; sed inquam quatenus est Juramentum) exurgit præcisè ex eo quòd Deus testis & vindex invocatur. Invocatur autem Deus testis & vindex, non minùs in Simplici Juramento, quam in Solenni & Corporali : nam illa invocatio fit præcisè per prolationem verborum, quæ eadem est in simplici & solenni ; & non per aliquem motum corporalem aut signum concomitans, in quibus consistit Juramenti solennitas. Dico ergo tertio, quòd solennitas juramenti aggravet peccatum perjurii, id ex accidenti pro-

provenire ; sed tamen necessario & inseparabiliter, non autem contingenter : idque duplici ratione. *Primo, ob majorem deliberationem.* Ad hoc enim adhibetur externorum rituum solennitas, ut majorem incutiat interiori menti actus reverentiam, & religionis quasi sensum quendam ; ut ita agens majori cum animi attentione & deliberatione versetur circa illum actum : & omne peccatum cæteris paribus eò gravius est, quò fit contra actum voluntatis antecedaneum magis deliberatum. *Secundo, solennis juramenti* gravius est perjurium, *propter magis scandalum* : quia quò solenniùs aliquid fit, eò attentius & à pluribus observatur ; & proinde si in eo peccetur, exemplum magis erit & notorium & perniciosum. Dico *quarto*, cum in Juramento quæ pars est cultus Dei expedire concedatur ut ob majorem actus reverentiam adhibeatur quædam *rituum* & ceremoniarum *solennitas*, atque etiam *præscripta verborum formula* : non videri dari posse justam aliquam rationem, cùr ex aliis partibus publici cultus utraque exulare cogatur, & *rituum* (inquam) mediocris *solennitas* & *certa formula verborum*. Fateor mihi, etsi & apud memetipsum cogitando, & abs aliis sciscitando, sæpiùs & seriò id quæsi verim, nunquam tamen hactenus occurrisse idoneam discriminis rationem, cur non ista aut à juramento

ut superstitiosa additamenta amoveri debeant, aut in reliquo Dei cultu, ut utilia pietatis subsidia, retineri possint. Qui potest capere, capiat : ego quidem non intelligo.

S E C T. XIII.

Casus 41.

Restat *Quintum Dubium*, nullius ferè difficultatis, & paucissimis absolvendum, de Juramento, ubi solennitatis aliqua pars ob dignitatem personæ omittitur. Ut quando *Principi, Satrapæ, aut Magnati* juramentum defertur munus aliquod honorarium suscipienti, omissis ritibus ordinariis (ut *libri tactu, & osculo &c.*) prælectis verbis in quæ jurandum est, admonetur tantum ut promittat in verbo Principis, aut in verbo honoris sui, &c. se fideliter prædicta observaturum. Cui monitioni si admotâ pectori manu respondeat tantum se id polliceri, Juramentum jam pro præstito & peracto habetur. In hoc casu dico breviter, juratum non minus obligari in conscientiâ, ad fideliter præstandum ea quæ sic pollicitus est, quam si singula verba & syllabas ipse suo ore pronuntiasset, & reliqua solennia exactissimè per egisset. Atq; hæc de Juramenti *Formâ externâ* dicta sunt. Expectabatis forsitan, quod & mihi constitutum erat, ut hac prælectione complecterer & ea quæ ad *Internam formam* per-

pertinent. Sed continet ea pars dubia quædam singularis & momenti & usus, & indigna quæ in nimis arctum compingantur: illud præsertim, quoniam sensu Juramentum debeat intelligi. Itaque ne aut vobis aliquam injuriam faciam nimia prolixitate, aut rei ipsi nimia brevitate: dabo operam ut proxima prælectione, cum *Finali causâ* (quæ nec multa continet dubia, nec multum difficilia) unâ etiam expediam ea quæ de *Internâ Formâ* supersunt dicenda.

Prælectio

Praelectio Sexta.

De Juramenti Forma Interna
& Causa Finali.
Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

1. *Juramenti Forma interna, sive interpretatio.*
2. *Ubi de sensu juramenti inter partes constat.*
- 3.4. *An locum habeat Aequivocatio verbalis?*
- 5.6. — *aut mentalis Reservatio?*
7. *Juramentum non eludendum excogitato effugio.*
8. *Quo sensu Juramenta spontanea sint intelligenda.*
- 9.10. — — *Et quo sensu Delata.*
11. *Quatenus juramenti sensus pendeat ex scopo.*
12. *Juramentum sub conditione.*
13. *De juramenti intentione remotâ Et proximâ*
14. *Cum juratur res licita ob malum finem.*
15. *An obligetur jurans non intendens jurare?*
16. *Juramentum urbanitatis gratia.*
17. *Cum quis dubius est juraverit, nec ne.*
18. *Jurans non intendens se obligare.*

SECT.

SECT. I.

Formam Juramenti tractandam proposui-
mus duplicem ; Externam, & Internam.
Externa signorum & verborum, quæ exte-
re sensu percipiuntur, rationem continet :
quam superiore lectione absolvimus. *Inter-*
nam, quæ in verborum sensu & interpreta-
tione, quod est interioris mentis opus, con-
sistit, nunc aggredimur. Verborum autem
sensum hic intelligo, non *respectu formularum*,
quibus aliquid jurari significatur ; (de hac
enim inter dignoscendi Juramenti *κατήχημα*,
dum in externa forma versaretur, antè dictum
est :) sed *respectu ipsius promissionis*, quæ ju-
rejurando confirmatur, & in verbis contine-
tur. Res sanè magni momenti, & multiplicis
usus : utroque nomine digna omni vestra at-
tentione. Etenim & magni interest pernôsse
quo sensu juraveris ; quia pejeravit, qui quod
promissum est non eo sensu perfecit, quo
promisit, aut promittere debuit : nec in solis
Juramentis, sed & in Votis, Promissis, Fœde-
ribus, Contractibus, aliisque conventionibus
omnibus, in quibus bona fide agier oportet,
omnino videndum ut promissio eo prorsus
sensu quo facta est adimpleatur. Ad rem er-
go. Juramenti verba, aut clara sint necesse
est, aut ambigua.

SECT.

S E C T. II.

Casus 42.

Dubium primum est de Obligatione Juramenti, cujus verba clara sunt, & habent sensum manifestum & indubitatum. Ubi quatuor occurrunt casus. *Primus* est, cum verba Juramenti aut Promissionis ita sunt clara, sive *primò* ex propria sua & communi significatione; sive *secundò* ex recepto loquendi more alicujus gentis vel civitatis; sive *tertiò* ex mutuo consensu partium: ut de eorum sensu inter partes omnino constet. Exemplum *Primi*: Caius Titio, spondeo me fundum meum Tusculanum tibi daturum, si mihi infra mensem centum aureos dependeris. Exemplum *Secundi*: Si Johannes cum Petro linguâ nostrâ vernacula sic contraheret, pro centum marcis, quas tibi debeo, dabo tibi cras de grege meo *centum* oves masculas, Anglice *For an hundred marks an hundred weathers* vel, Pro usu-fructu fundi tui solvam tibi quotannis tres *modios* frumenti, Anglice *Thre bushels of wheat*. Quorum in prior exemplo, etsi vocabulum illud *An hundred* sit ita ambiguum, ut nunc idem significet quod Latinis propriè est *Centum*, hoc est *quingies viginti*, nunc majorem summam scilicet *sexies viginti*; tamen ex passim recepto per universum regnum Angliæ illius vocis

is usu, mens ita contrahensium sic esset manifesta, ut de sensu verborum nulla posset oriri lis: quandoquidem *An hundred*, cum de pecuniis sermo est, *Centum* sive *quingies viginti*; cum de pecore, *sexies viginti* denotare, nemo est apud nos qui non intelligat. In posteriore item exemplo, illa vox *A tubhel* cum apud Meridionales Anglos ex usu communi *modium* Latinorum *unicum* significet, apud Septentrionales *binos modios*: usus locorum ambiguitatem ejus vocis ita definiret, ut utrovis loco contractus fieret, de sensu tamen verborum inter bonæ fidei viros nulla posset esset dissensio. Exemplum *tertium*: Caii agrum quendam è multis unum fundo suo vicinum Titius emere cupiens, de pretio cum eo aliquoties antè collocutus, ubi eum die quodam convenit, Dabin' mihi, inquit, *agrum tuum* eo quo dixi pretio? Dabo. Jura mihi te daturum. Juro. Etsi de eo agri qui Titii fundo vicinus est peculiaris nulla facta sit mentio: certum est tamen ex antegressis sermonibus eundem illum agrum peculiarem intelligi. Et istiusmodi quidem Juramentum obligat jurantem ad præstandum bona fide id quod promisit eo sensu, in quem manifestum est, si abesset utrinque omnis dolus malus, utrumq; contrahentium consensisse. Fidem violaret Caius, si Titio aliquem agrum daret, & non eum de quo antè

antè collocuti fuerant: & pactus an hundred
weathers, si non nisi quinquies viginti tradi-
derit, promissi fidem non implevit.

S E C T. III.

Casus 43.

Casus secundus est de Juramento, ubi verba
secundum communem morem intelligendi
satis ex se clara videntur; sed jurans tamen
non habens intentionem se obligandi in eo
sensu quem verba apertè præ se ferunt, sen-
sum alium quendam sibi imaginatur, cujus
verba ipsa propter alicujus dictionis aut
phrasidis ambiguitatem possunt esse aliquo
modo capacia: qui celare cupit audientes,
ita ut ipse verba accipiat in alio sensu, quam
ab audientibus accipi putet aut cupiat. Hæc
est illa, quam cum nonnullis Casuistis & Scho-
lasticis Jesuitæ potissimum tuentur & exer-
cent, *verbalis Equivocatio*. Cujus exempla
in juramentis Assertoriis ferè adducuntur:
quia istiusmodi æquivocationis ex ipsorum
doctrinâ præcipuus usus est, cum quis interro-
gatus à Judice non competente, vel non se-
cundum ordinem juris, vel habens aliâ cau-
sam veritatem dissimulandi rationabilem,
commutat apertum sensum verborum in alium
minus apertum, & ab eâ quâ de re agitur lon-
gius remotum, prout suis rationibus expedire
videbitur. Ut si Ludovicus interrogatus an
esset

esset *Gallus*, juraret se non esse *gallum*, sc. gal-
linaceum : aut si servus cujuspiam interroga-
tus essetne herus intus, juraret *non esse*, id est
non comedere : cum mens interrogantis utro-
bique sit satis aperta. Idem & in Juramento
Promissorio contingere potest : ut si quis belli
dux pactus cum hoste *decem dierum* inducias,
castra ejus de nocte diriperet ; quod inter pa-
ciscendum dierum tantum mentio facta fu-
isset, non item noctium. Historiam narrant *Li-
vius* & alii de decem Romanis apud Hanniba-
lem captivis, qui certis conditionibus post-
quam redituros se in ipsius castra juraverant
ab eo dimissi sunt : (a) *quorum unus minime*
Romani ingenii homo (inquit ille, (b) *alii à du-*
obus id factum narrant) jurisjurandi solvendi
causâ commenticio consilio regressus eodem
die in hostium castra velut aliquid oblitus,
ante noctem comites assequitur. Quæ ipsius
fraudulenta calliditas tam turpis existimata
est, ut non modò contemptus vulgò (c) *dispre-*
tûsq; sit, & à Censoribus omnium notarum
damnis & ignominiis affectus; sed & à Senatu
comprehendendus, & custodibus publicis da-
tis ad Hannibalem deducendus judicaretur.
Defendunt tamen acriter hanc æquivocatio-
nem Jesuitæ : ita ut Joh. Molanus professor
Lovaniensis cædem *Johannis Huss*, contra fi-
dem publicam de salvo conductu datam,
eo nomine defendat, quod *salvum veniendi*,

non

a Liv. 3.

dec. 2.

b A. Gell.

7. noct.

Attic. 18.

c Ut con-

tempti vul-

go dispre-

tûsq; fins.

A. Gell. ubi

supra e-

mendante

Lipio, cum

ante dis-

cerpti per-

peram le-

geretur.

v. Lipf. 1.

Elect. 7.

non item *redeundi* veniam habuerit. Eant nunc Jesuitæ & fidenter conquerantur magnam sibi injuriam fieri, quod docere dicantur non esse fidem cum hæreticis servandam. Nam si isthoc pacto servari possit fides: non est quod de eâ, cum quibuscunque demum transigi contigerit, aut servandâ aut violandâ multum sint solliciti. Sed Jesuitissimum hunc integris in eam rem editis libris refutarunt, & fusè & solidè Reverendus in Christo Pater *Joh. Mortonus* Episcopus nunc Dunelmensis, *Henr. Masonus*, nostrorumq; alii, ab iis qui pleniorē hujus rei tractationem desiderant consulendi. Statuendum est interim isto modo jurantem, & equivocè jurando peccare; & tacitâ illâ æquivocatione non obstante obligari in conscientia ad promissum faciendum in eo sensu quem verba ex se reddunt, & sunt apta ingenerare in mente audientium: ni sic fecerit, perjurio non vacare.

SECT. IV.

Rationes istius assertionis aliquot dudum attuli, confirmandæ primæ nostræ hypothefi: addo nunc alias, sed breviter. *Primo*, quia juramentum debet simplicissimè & cum affectu intelligi; quæ summa est illius hypothefeos: cum qua simplicitate pugnat istud quæsitæ ambi-

ambiguitatis artificium. *Secundo*, quia magna est prophanatio nominis divini, cum ut cordis inspectorem & testem invocare, in testimonium veritatis eorum verborum, quæ cum eo quod jurans in corde reconditum servat non concordant. Quod quid est aliud quàm Deum qui nec illudere scit nec illudi, quantum in ipso est impostorem facere & indignæ simulationis patronum? *Tertiò*, quia ejusmodi æquivocatio ipsi institutioni & naturæ Juramenti adversatur: cujus præcipuus usus est, ut sit (a) *αντιλογίας πῆγας*, ut finem statuatur litibus & controversiis, & ut de rebus alioqui incertis habeatur aliqua certitudo quantum expedit rebus humanis; cum sit jurisjurandi religio (b) *expediendarum litium maximum remedium*. At æquivocatio-
a Heb. 6. 16.
b l. i. ff. de jurejur.

ne tollitur omnis illa certitudo, quæ jurando quæritur: quæ enim potest esse certitudo illius responsionis, cujus sententia incerta est? Nec expediuntur hac ratione lites, sed augentur magis. *Quartò*, quia sic jurans proximum suum decipit, & sciens fallit: contra quàm exigitur à jurante ne (c) *juret in dolo*; & contra veterum formulam illam, *si sciens fallo*. *Quintò*, quia ut affirmatio & negatio in Assertorio, sic est sponsio in Promissorio Juramento, cum contineat in se responsionem ad quæstionem seu interrogationem à deferente propositam, nisi
c Psal. 24. 3
sit

fit congrua & apta propositæ interrogationi, mendacium est non veritas. Nam ex interrogatione & responsione fit una quasi propositio: quæ omnino falsa censenda est, si alio censu quàm quo proposita est interrogatio, responsio fiat. Neque verò multum adjuvat hac in re istius simulationis patronos *restrictio* illa quâ uti solent, sc. non licere nobis passim hac equivocatione uti; Sed solum apud non judicem, eumque qui jus non habet exigendi juramentum; vel qui sine justâ causâ nos adiget ad jurandum, aut rem indebitam petit, aut ex aliquâ simili causâ rationabili. Sed præterquam quod *primò* ista ab eis gratis dicuntur, sine ulla aut Scripturæ aut veteris Ecclesiæ autoritate, vel etiâ solidâ & evidenti ratione: nec tollitur *secundò*, sed nec minuitur istâ restrictione vis eorum argumentorum, quæ jam adduximus in contrarium: sciendum *tertiò*, etsi injusta vis concederetur impedire posse obligationem illam quæ homini fit, quia non est æquum ut ex actu injusto jus sibi quis acquirat, nullam tamen injuriam ab hominibus illatam justam nobis causam præbere posse injuriam faciendi Deo, tollendo sc. illam obligationem, quæ Deo fit ut cordium inspectori; cui, ex omni juramento nostro propter nominis sui invocationem, jus accrescit. *Quartò*, denique, Jesuitica hæc

hæc doctrina improbis hominibus pro sua libidine, mentiendi & pejerandi licentiam facit : etiam illâ restrictione non obstante : quum eâ manente, adhuc tamen an expediat vel non expediat uti equivocatione, penes ipsum jurantem solum sit tota judicandi potestas. Ideo si quis ad jurandum præter jus & fas adigatur : aut debet juramentum simpliciter recusare ; aut ipsum in eo sensu quo proponitur sine ulla simulatione vel æquivocatione admittere.

S E C T. V.

Casus tertius huic affinis est de mentali *Casus 44.*
(ut vocant) *Reservatione* quam eâdem prorsus ratione tuentur Jesuitæ, & eâdem restrictione definiunt, qua & verbalem æquivocationem. Ut enim in illâ, ex detortis in alienum sensum verbis prolatis ; sic in istâ, ex assumpto aliquo non exterius prolato, sed intus apud se in mente reservato, jurans interrogantem ludificatur. Sic *sacerdotem* aiunt si à Magistratu hæretico rogetur an sit sacerdos, respondere posse se non esse sacerdotem ; nempe Bacchi, aut Apollinis ; & *uxorem adulteram*, si à marito Zelotypo de adulterio postuletur jurare posse se adulterium non commississe, nempe ut ipse dicat. Pariter & in promissorio Juramento, posse viatorem ob vitam redimendam

dimendam jurare, latroni se certam pecuniæ summum daturum, cum tamen in animo habeat nullam ei dare: dummodo sic intelligat, *Dabo si debeam*, vel *Dabo si apud Magistratum petieris*. Sed ut iisdem fere fundamentis nititur, sic iisdem argumentis evertitur, mentalis hæc *reservatio*, quibus & illa *verbalis equivocatio*. Tollit enim omnem inter homines fidem & certitudinem. Deum impostorem facit, eos quicum agitur decipit jurisjurandi finem & usum pervertit, omne genus mendaciis & perjuriis latam fenestram aperit. Quia & *equivocatione* illa tantò perniciosior est ista *Reservatio*, quantò huic quàm illi difficiliùs occurritur. Prævisa vel suspecta potest præcaveri *Equivocatio*, ita explicando verba in quæ jurandum est, ut nulla subesse possit ambiguitas, nulla reliqua sit evadendi rimula. Ast ne *Reservationibus* hisce quis utatur, nulla prorsus arte vel providentiâ effeceris. Vertumnium hunc quo nodo sic obstrictum teneas, ut non mutatâ subinde formâ elabatur?

* Horât. 2.
satur. 3.

— * mille adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proiens.

Juramentum apud nos *Fidelitatis*, câ verborum accuratione & studio perscriptum, ut nullus cavillationi aut effugio locus esse posse videatur, Jesuitæ tamen & sacri-

sacrificuli, dum ſibi quidlibet animo reſervandi libertatem reſervant, magnâ vultus conſtantiâ præſtare non verentur. Ipſiſſimam enim illam clauſulam, qua verbis conceptis ſpondent ſe omnia antediſta fideliter obſervaturos juxta tenorem verborum à ſe prolatorum, & *juxta eorum verborum apertum & naturalem ſenſum & ſententiam, ſine ulla equivocatione, aut mentali reſervatione*; intel- ligunt interim cum alia reſervatione, ſc. quam tibi dicam.

SECT. VI.

Habent tamen paratam ſibi hanc deſenſionem, quò ſe à perjurio liberant: nempe ex oratione *verbali & mentali* unam confici integram *orationem compoſitam*, in quâ totâ conjunctim acceptâ nulla ſit falſitas. Ut exempli gratia, ſi ſacrificulus verbis prolatis juret *ſe non eſſe ſacrificulum*: adjectione illâ in animo reſervatâ, ſed non enunciâtâ, *Ut tibi dicam*: oratio hæc tota, inquiunt, ex verbali & mentali compoſita, ſi integrè ſumatur, erit vera; ſc. *Nôn ſum ſacrificulus ut tibi dicam*, Nec videtur ratio aliqua obſtare, quin liberum cuique ſit orationem ſuam ſi libuerit ex terminis vocalibus & mentalibus compo- nere. Cur enim in Precatione, ſi quis illa tantum verba *Panem noſtrum quotidianum*.

ore protulerit, reliqua illa *Da nobis hodiement-*
te solum cogitaverit; poterit illa integra o-
 ratio & licita esse, & Deo grata: non itidem
 licebit in juramento id ipsum facere? Ut
 huic Jesuitarum argutiolæ plenè respondeat-
 tur, *primò* mirandum non animadvertere
 acutissimos disputandi artifices hac defensi-
 one omnem judiciorum, promissionum, con-
 tractuumque humanorum fidem penitus la-
 befactari. Quo enim utuntur argumento
 siquid haberet ponderis, evinceret sanè non
 minùs licere istiusmodi reservationibus uti
 apud legitimum judicem, & in re debitâ
 (quod tamen illi dicunt fieri non oportere)
 quam apud judicem non competentem, aut
 in re indebitâ: quum *Oratio ex verbali & men-*
tali composita, sit omnino ejusdem utrobique
 aut veritatis aut falsitatis. Et hæc responsio
 sufficit *ad hominem*: sed *ad rem* ipsam dicen-
 dum *secundò*, Orationem ex verbali & men-
 tali eo quo dictum est modo compositam ad-
 mitti posse, ubi quis secum aliquid solus
 commentatur, ut in privatâ *meditatione*; aut
 quando cum solo Deo res est, ut in *precatione*
 vel *gratiarum actione*: alit ubi cum homini-
 bus negotium est, ut in *Juramentis*, ubi sic
 ferendum est testimonium ut ab aliis audia-
 tur & intelligatur, mixtam ex verbali &
 mentali orationem nullatenus esse admitten-
 dam. Hujus discriminis ratio manifesta est:
 quia

quia tam notum unicuique est, quod ipse in-
tus in pectore suo occultum gestat, quam
quod verbis palam enunciat. Deo etiam
cui nihil occultum est, vel abditissima cor-
dium secreta (a) τετραχλισμένα sunt & per-
spectissima. Ita ut secum meditantibus, vel
Deum precantibus, quod ad veri & falsi ra-
tionem attinet perinde est, siue totum id quod
in mente est enuncient, siue partem tantum, si-
ve nihil. Cæterum apud homines, quibus co-
gitata cordium ignorari necesse est, nisi qua-
tenus sermone, aliòve externo indicio signifi-
cantur, orationis veritas & falsitas ex iis solis
æstimanda est, quæ audientibus aliquid te-
stari possunt. Quod cum reservationes illæ
quæ in mente sunt efficere nequeant, in diju-
dicandâ orationis veritate *verborum prolato-
rum* tantum, non autem *reservationum men-
talium* ratio habenda est.

^a Heb. 4.
13.

SECT. VII.

Casus Quartus respicit post factum. Nam *Casus 45.*
ut antequam juretur, & in ipso jurandi ac-
tu, oportet esse propositum ad implendi pro-
missum *eo sensu quo propositum est*, sine aliquâ æ-
quivocatione aut mentali reservatione : ita
postquam juratum est adsit oportet studium
& conatus, ut idoneo tempore fideliter id ip-
sum & *eodem sensu quo juratum est* adim-
plea-

^a Tacit. 4.
histor.

^b Stobæ.
serm. 27.

pleatur sine aliqua evasione aut effugio. Atque ut unum perjurii genus est, inter jurandum detorquere verba in alium sensum, quàm concipiunt audientes: sic alterum perjurii genus est, ubi rectè juraveris, non sincerè agere, sed novo aliquo excogitato commento juramenti vim (salvis tamen verbis) declinare & eludere. (*a*) *Verbis jurisjurandi artes mutantibus, quibus flagitii conscientia inerat*, inquit de quibusdam Tacitus. Lepidum recitat ex Herodoto (*b*) Stobæus de Archetimo quodam, qui apud Cydium amicum nummos aliquot aureos deposuerat. Post aliquod tempus Archetimo depositum repetenti, Cydium præ auri cupidine acceptum negat. Res ad Judices delata: instat actor, negat reus: par utrique confidentia, testes nulli. Placuit iudicibus, quòd deessent aliæ probationes, jurejurando litem terminari. Dies examini dictus. Cydium interea baculo ferulino scitè excavato nummos incluserat, simulans etiam adversam valetudinem. Die condicito adest, baculum, velut qui è recenti morbo vixdum satis convaluerat, manu gestans. Aris admoventis, Archetimo baculum tantisper tenendam porrigit, dum ipse jurisjurandi solennia perageret. Tradito baculo, tum demum summa cum animi vultusque constantiâ præstito juramento, fatetur se ab Archetimo aurum acce-

accepisse, sed restituisse fidenter asserit. Archerimus & offensus damno & hominis conjunctam cum summâ impudentiâ summam perfidiam indignatus, baculum à se projectum tam vehementi ictu pavimento impexit, ut ferula confracta, effusi nummi & Cydiæ fraudem, & totius rei veritatem patefecerint. Id Cydiæ factum ἐκ τέχνης πεπλασμένον ψεύδος appellat historiae scriptor, *ex arte concinnatum mendacium*: qui & idem observat Cydiæ κακῶ βίῃ καταστροφῇ, velut justam perfidiæ mercedem, *miserum vitae exitum*. Extant id genus exempla in historiis & in vita quotidiana compluria unde pauca quædam quæ nobis ex usu sient colligo. *Primum*, Homines vel improbos aliquâ saltem Juramenti religione & conscientiâ duci: adeo ut quibus justî & honesti vel nulla vel perexigua ratio est, ex quodam tamen naturæ sensu juramento se putent ad datam firmatamque fidem exolvendam obligari. *Secundum*, pravis affectibus ni fortiter resistatur, periculum esse ne scintilla illa quæ in nobis reliqua est luminis naturalis, ita ab illis aut penitus extinguatur, aut saltem miserè obruatur, ut de perjurio arte aliqua palliando magis, quàm sincerè evitando solliciti simus. *Tertium*, qui perjurii immunis esse cupit juramenti à se suscipiendi verba singula, eorûmque sensum & vim diligenter expen-

pendere debere : ut si non debeat servari, ne quidem suscipiatur ; si fas sit suscipi, si ne fraude & simulatione servetur. Impium est enim *rem sacram* præproperè *vorare* : & intempestivam, voto jam emisso, *ordiri inquisitionem*. Et hæc de primo dubio. Cujus summa est ; Juramenti verba ubi sunt ita ex se clara, ut deorum sensu inter bonæ fidei viros nullum possit esse dubium, obligari jurantem in eo sensu quem manifestè reddunt : nec fas esse ipsi, aut inter jurandum, aut postquam juraverit, ea verba, quæ sita in compendium suum interpretatione alio detorquere.

SECT. VIII.

Casus 46.

Dubium secundum, est, ubi de verborum sensu ambigitur. *Casus* autem sunt tres. *Primus* est, de *Juramentis spontaneis* : ut in illis promissionibus, quæ fiunt ex mero motu propriæ voluntatis, ex animi quadam liberalitate, & non ex debito aliquo justitiæ aut obsequii. Respondetur communiter & verè ; istiusmodi Juramenta esse ex ipsius jurantis mente accipienda : quia unusquisque sui optimus interpret est. Exempli gratia ; Siquis apud nos voto, juramento, aut promissione se obstringeret dare alicui ptochotrophio aut pauperibus

bus alicujus villæ quolibet mense decem
solidos: siquidem nobis *Mensis* nomen am-
biguum est, si pauperes illi primam pensio-
nem sibi ex promisso deberi contenderent
ad vicesimum octavum diem Januarii, &
exinde deinceps reliquas vicesimo octavo
quoquo die, accipiendo *Mensem* pro quatuor
septimanarum spacio, quæ est una ejus no-
minis significatio; ille contrà non deberi di-
ceret ante ultimum diem Januarii, & sic
deinceps, accipiendo *Mensem* pro duodecima
ferè anni parte ut in Callendario in duodecim
menses totus annus distribuitur, quæ est e-
jusdem vocis altera significatio: æquissimum
est, ut vox ambigua ex ipsius potius quàm
illorum mente accipiatur. Quia illa pen-
sio non est eis debita ex justitia, & ante fa-
ctam promissionem; sed ex charitate, & vi
promissionis liberæ, non alicujus pactionis
aut contractus. Et de hoc genere juramen-
ti debent illa verba intelligi, quæ citantur
in glossa Juris Canonici, (a) *Patet quod Deus*
non accipit sic juramentum, sicut ille cui jura-
tur, sed potius sicut qui jurat intelligit. Sed ut
hæc responsio rectius intelligatur, duo sunt
observanda. Alterum, quòd hoc in sponta-
neis juramentis & promissionibus potissi-
mum obtinet, cum *ἡ ἑπαγγελία* diversa sit ra-
tio, ut mox dicetur. Alterum, jurantem in
præsenti casu obligari ad promissum servan-
dum

^a Gloss. ad
c. 22 qu. 5.
c. 11.

dum eo sensu, quem ipse verbis suis, quo tempore juravit, aut bona fide intendebat, aut voluit ab audientibus intelligi; non autem in eo sensu quemcunq; ipsi postea libuerit illis verbis affingere. Deus enim qui aspicit cor, non luditur verbis: (b) *Nec debet intentio verbis inservire, sed verba intentioni.*

Gregor.

26. Moral.

7. & habetur

22. q. 5.

SECT. IX.

Casus 46. *Casus Secundus* est de Juramentis & pro-
ε παχλος missionibus (c) επαχτοις, id est eis quæ juran-
ερχε, εφ ti ab alio deferuntur; sive quæ alius quis-
εν επεφ quam aliquo aut jure suo aut juris prætextu
αγχι. εν à jurante exigit. Qualia sunt ea impri-
αυδαισε- mis, quæ à Rectoribus pro autoritate sua
λος. Hefyc. subditis imperantur, aut legibus sunt consti-
ο αλλαρο- tuta: ut apud nos juramenta *Suprematus Regii*
διν επφε- & *Fidelitatis*; & ea quæ ex statutis *Academiæ*
εσμεν φ. ab eis exiguntur qui ad gradus promoventur,
Duid. aliæque similia. Item ea quæ ex justa con-
 ventione partium ab alterutro contrahentium
 postulantur: ut ea quæ in pactis, fœderibus,
 aliisque civilibus contractibus ad mutuam
 fidem confirmandam interveniunt. Pro res-
 ponsione in hoc casu dico, Istiusmodi jura-
 menta regulariter intelligi debere in eo
 sensu, quem probabiliter judicari potest
 fuisse ab eo cui juratur, intentum: ita ut ju-
 rans teneatur sub pœna perjurii implere quod
 pro-

promisit (si sit res licita & honesta secundum intentionem deferentis,) (b) *Verba intelliguntur secundum mentem & intentionem ejus cui fit juramentum*, ait Jurisconsultus. Ratio est, quia eum ob finem hoc juramenti genus suscipitur, ut is cui juratur ex interposita fide habeat aliquam certitudinem, id quod sibi à jurante promissum est impletum iri: de promissione autem adimplenda nihilo certior esset, si verba ex mente jurantis, & non ex sua ipsius mente essent intelligenda. Alia enim ratio est Obligationis, ubi debitum fundatur in promissione: ubi verò promissio fundatur in devoto, longè alia. Ipse Deus, qui nemini ex jure debitor est, ex promissionibus tamen suis gratuitis, facit se nobis debitorem: & qui Voto, Juramento, vel promissione spontanea se obligat ad aliquem actum charitatis, contrahit ipso facto debitum. Sed quia hoc debitum non fundatur in jure ejus cui facta est promissio, sed promanat ex mero actu libero & gratuito ipsius promittentis: omnino æquum est, ut ipse sit mentis suæ interpret, cuja potissimum interest, quantum & quatenus & quo sensu intendebat se obligare. Ast ubi contra promissio ipsa fundatur in debito aliquo antecedente; debito sc. aut subjectionis & obsequii ex autoritate superioris, aut justitiæ & pacti ex conventionem partium quia

b l. qui interrogatus. ff. de inter. ex legir. *Rectissime dici non ambigo, non secundum verbum jurantis, sed secundum expectationem ejus cui juratur quam novit ille qui jurat, si dem jurationis implevi. Aug. Epist. 224. Expectationem eorum qui jurantur qui deceperit, non potest non esse perjurus. Id. Epist. 225.*

quia is cui fit promissio jus habet eam exigendi, & ipsius maximè interest ut promissi fides servetur: ratio postulat ut ex ipsius potius mente & interpretatione, quàm ex promittentis sensu, de promissionis obligatione judicetur.

S E C T. X.

Casus 48. *Casus Tertius* est, ubi differens juramentum sensus ambigui, id tantum postulat ut in ea verba juretur; permittit interim jurantis ipsius arbitrio; quocunque voluerit sensu juramenti verba intelligere. Dico, merito suspectum esse debere latentis alicujus doli mali, & proinde recusandum esse viro pio & prudenti oblatum sub tali conditione juramentum: quod mihi videtur triplici de causa improbandum. *Primò*, respectu ipsius Juramenti, in quo requiritur imprimis veritas: oratio autem indefiniti & ambigui sensus ante distinctionem factam non est propositio vera, imò ne propositio quidem; cum debeat propositio, ut ex ejus definitione vel pueris notum est, *verum vel falsum significare sine ambiguitate*. *Secundò*, respectu ejus cui jurandum est: finis enim juramenti proprius est, ut is cui juratur de re priùs incertâ habeat aliquam certitudinem: ex verbis autem incerti sensus quæ potest

test habere certitudo? *Tertiò*, respectu ipsius jurantis: qui si juramentum sub eâ conditione præstet, aut proximo scandalum, at sibi laqueum parat. Istiusmodi enim collusio, ne cogitari quidem potest quò spectet aliò, nisi ut aut nostro exemplo alii ad idem juramentum suscipiendum (reluctante licet conscientia) inducantur; quod est proximo scandalum præbere: aut ut aliud aliquid postea à nobis virtute illius juramenti faciendum exigatur, quod aut illicitum sit aut incommodum; quod est nobismetipsis laqueum inducere. Caveat itaque vir prudens, ut sibi his artibus imponi patiatur: alteriùsve cujusquam aut gratiam aut metum tanti ducat, ut escam devoret, cui subesse hamum certò sciat. Sanè ut inter jurandum omnia rectè fiant, expedit ut de verborum sensu inter omnes partes quarum interest liquidò constet: id quod *liquidò jurare* veteribus dictum est:

Sic tamen & liquidò juratus dicere posses.

Et ex veteri formula juratura à deferente juramentum dici solitum est, *Qua de re peto liquidò jures.*

SECT.

SECT. XI.

Casus 49.

Sed de his fatis. Pergo ad *Dubium tertium*, quod est de sensu Juramenti quoad latitudinem sive extensionem ejus: hoc est, an & quatenus sensus verborum ex scopo mitiendus est. *Casus primus* est, ubi Juramenti alicujus causa fuit particularis, verba tamen sunt generalia. Exempli gratia; Juramento *Suprematus Regii* causam dedit *usurpatio Papalis*, qui supremam in spiritualibus jurisdictionem in hoc regno sibi vendicabat: verbis tamen Juramenti ita asseritur suprematus regius, ut non Papa solum, sed & universim omnes alii quicunque excludantur à suprema potestate in hoc regno exercenda. Respondeo, tale juramentum obligare quoad verba ipsa in ultima sua latitudine. Ratio est, quia legis, licet ex particulari occasione latae; intentio tamen est generalis, omnia ejusdem generis vel rationis incommoda in futurum impedire. Et proinde et si in proæmio legis mentio sæpè fiat particularis illius mali quod causam dedit legi ferendæ, verba tamen illa quibus lex ipsa continetur plerumque sunt magis generalia: id quod consultò & data opera factum est à Legum latoribus, & cætera quæ sunt consimilis rationis simul complecterentur. Ut ergo de sensu

sensu Legis, non *ex proemio*, sed *ex corpore statuti* (ut loquuntur) responsa petunt Consulti juris: sic & Juramenti iustâ interpretatione, non *ex præmissa recognitione*, aliâve ejus *præfatione*, sed *ex ipso quasi corpore Juramenti* iudicium sumere oportet.

SECT. XII.

Casus secundus est, quatenus Juramentum *Casus 50.* sit cum aliqua conditione intelligendum. Respondeo breviter. *Primò*, si verba contineant *conditionem expressam*, non obligari jurantem, nisi præstita priùs conditione. Ut si Caius promittat Titio se cras daturum centum, si Titius fundum ipsi hodie dederit: fundo non dato, non tenetur Caius promissione. *secundò*, si conditio nulla sit expressa, debere tamen intelligi omnes illas conditiones sive exceptiones, quæ solent de jure & usu communi subintelligi: nempe hoc vel illud faciam, *Si Deus permiserit, Salvo jure alterius, Rebus in eodem statu manentibus, Quoad potero & licebit, &c.* ut fuit in explicatione secundæ hypotheseos fusiùs antè dictum.

S E C T. XIII.

Casus 51.

Casus tertius est de Intentione Remota & Proxima. Videtur enim satisfecisse juramento, qui fecerit id quod intenderat *intentione remotâ*, & ut finem; etsi non faciat id quod verba ipsa sonant, quæ serè continent *intentionem proximam* solum, sive mediorum. Exempli gratia, Si quis voto, juramento, vel promissione reciperet se pauperibus alicujus villæ daturum quolibet mense decem solidos, nihil autem daret toto Januario aut Februario, sed Martio demum mense daret triginta solidos. Respondeo, jurantem, si intenderat obligare se tantum *ad substantiam rei*, non autem ad ejus rei circumstantiam sive modum, non simpliciter obligari *ad illum modum faciendi*, quem verba insinuare videntur. Unde si exemplo proposito totam trimestrem pensionem exhibuisset primo mense, sine dubio satisfecisset promissioni. Potest tamen fieri, ut per accidens & ex consequenti obligetur & ad ipsum modum rei: quia unusquisque obligatur (cæteris paribus, & si nihil aliud impediat) eligere in dubiis id quod est tutius. Ut in exemplo jam allato certè tutius est pensionem eo modo quo promissa est solvere; id est singulis mensibus decem potius quàm tertio mense triginta. Tùm

ob

ob periculum repentinæ mortis & incertorum eventuum : tùm ad vitandum, qui vel ex neglecta circumstantia eriri possent, mentis scrupulos. Suaderem itaque homini pio, ut cujusslibet sui voti, juramenti, pacti, promissionisque fidem exolvere studeat, juxta verborum & intentionis suæ tenorem, quoad commodè fieri potest, etiam in levissimis circumstantiis : ne minutiora ista contemnendo, aut scrupulos sibi creet non necessarios, aut rebus gravioribus contemnendis paulatim & sensim assuescat. Caterùm illud unum utcunque admonitos omnes velim, ut summam & coronidem totius hujus dissertationis de Juramenti sensu & interpretatione, magno opere ut caveant, ne sibi nimium hac in re indulgeant ; ne benigna nimis & laxa interpretatione, dum cupiditatibus suis plus æquo favent, Juramenti religionem minuant, & se perjurii periculo exponant. Atq; hæc de *Formali Causâ* dicta sufficiant.

S E C T. XIV.

De *Finali Causâ* paucula restant dicenda. *Casus 52.*
Dubium Primum est, cum promittitur res ex se licita, sed aut malâ intentione, aut ob malum finem. Dicendum *primò*, simpliciter illicitum esse promittere aliquid quantumvis in se licitum, malo fine vel intentione. Ratio

est; quia cùm quivis unus defectus in quolibet actu humano sufficiat ad hoc, ut totus actus sit malus, (*Bonum enim ex causâ integrâ est, malum ex partiali:*) tùm præcipuè defectus ex parte finis, ut qui in moralibus primas tenet partes; quò fere putant id Christi dictum pertinere, (*a*) *Si oculus tuus fuerit nequam, & totum corpus tenebrosum erit.* Dicendum secundo, si quis aliquid alteri jura- verit ob finem inhonestum, sine conditione tamen turpi ab alio præstanda; obligari ad faciendum promissum. Ut si quis sceminae polliceretur se ei dono missurum rem aliquam preciosam, intendens apud se ipsam eo munere ad impudicos amores pellicere, nullâ tamen ei palàm propositâ inhonestâ conditione, teneretur promissionem imple- re: quòd si proponeret ei unâ conditionem inhonestam non teneretur promisso. Ratio utriusq; est, quia rem preciosam licitum est alteri dare: sed dare sub conditione turpi, il- licitum. Dicendum tertio, Quod promissum est sub conditione malâ, præstitâ conditione debere adimpleri, si res saltem sit licita. Ut si quis alteri pro adulterio, ut falso te- stimonio, aut alio quolibet inhonesto vel turpi officio pecuniæ summam promiserit: tene- tur, ubi alter conditionem pactam præstiterit, promissis stare & pactam pecuniam dissol- vere. Sic Thamari nurui sui obligatum se

(*b*) *Judas*

• Mat. 6.

23.

(b) *Judas* rectè putavit, pactam scortationis *b Gen. 38.* mercedem hædum promissum mittere. Ratio est, quia etsi pactum fuerit illicitum, tamen res pacta non est illicita: Ergo fieri non debuit, sed factum valet. Et ex antedictis satis claret Juramentum illicitum de re licita posse obligare.

S E C T. XV.

Dubium Secundum respicit jurantis intentionem. *Intentionem* dico, non eam quæ fertur objectivè *in materiam juramenti*, sive rem promissam; quâ quæritur, quid jurans intenderit promittere, & quo sensu, & ad quid se obligare: de hac enim intentione modò actum est, cum de Juramenti sensu & interpretatione differuimus: sed *Intentionem* eam intelligo, quæ fertur objectivè *in ipsum actum jurandi*: quâ quæritur, an intenderit jurare, aut se obligare, vel non. De quâ multa disputant subtiliùs quam utiliùs Scholastici. Quæ ex usu fient ad vitæ institutionem pleraque in pauca contraham. *Casus* itaq; *primus* est, cum quis ex consuetudine quadam jurandi, incogitans verba profundit juratoria — *ἡ ὁρκὸν ἐπ' ἀκέραις αἰ τοῖς χηλέσι.* Dico *primò*, certum esse ejusmodi Jurationem esse grave peccatum. Non solum *originaliter*, & ratione causæ; quia pro-

fluit ex habitu quodam pravo : sed etiam *formaliter*, & ratione ipsius actus ; in quantum actus ex naturâ suâ religiosus, temere fit, non in judicio, & sine debitâ reverentiâ. Dico *secundò*, Juramentum illud, si fuit jurandi actus ex animi præcipitantia prorsus indeliberatus, non obligare : sed si adfuit aliqua animi deliberatio quantumvis exigua, aliquatenus obligare. Ratio utriusque membri assertionis est : quia ut actus aliquis humanus sit obligatorius, requiritur deliberatus animus, & pro mensura deliberationis, assurgit etiam obligationis mensura.

S E C T. XVI.

Casus 54.

Casus secundus, cum quis honoris aut *urbanitatis gratiâ* (sic enim Casuistæ loquuntur) temerè jurat. in re fortassis levi. Exempli gratia, si quis cum altero contendens, & honoris quasi prærogativam ei deferens, ut sæpè fit, juraret se non exiturum domo, non discubiturum ad mensam, non bibiturum ; nisi ille alter præiverit, aut prior discubuerit, aut præbiberit. Imò cum sæpissimè fiat, ut sic contendentium uterque idem juret ; si ejusmodi juramenta essent obligatoria, necesse esset è duobus alterum pejerare ; quia necesse est alterutrum id facere ; quod uterque juravit se non facturum.

cturum. Dico *primò* ut supra, Juramentum istiusmodi esse temerarium, & peccato non carere, quia caret iudicio. *secundò*, esse tamen obligatorium ex sui natura, nisi fortè fuerit actus omnino indeliberatus. Sed *tertiò*, obligationem illam aut impediri posse aut tolli; ita ut perjurus non sit, qui secus quàm juratum est fecerit. Nimirum potest *impediri* obligatio, si intelligatur cum tacitâ conditione sive exceptione, hoc sensu, Si tibi placuerit, vel si res meo arbitrio permittatur, non ibo nisi tu praveris. Potest etiam *tolli*: quia cum processerit ex respectu quodam ad honorem alterius, potest ille alter suo jure cedere, & tunc cessabit obligatio; uti (Deo volente) cum de vinculi solutione agam plenius ostendam.

SECT. XVII.

Casus Tertius, cum quis dubius est juraverit, necne, an teneatur Juramento? Aliqui putant non obligari: ex illa regula Juris, *In dubiis melior est conditio possidentis*. Sed quum valeat illa regula in his tantum, quæ ad commutativam Justitiam pertinent; ut si Caii hæ res dubitet an bona defuncti quæ ad ipsum ex testamento devenerunt benè parta fuerint necne: Alii; & fortasse rectius, putant obligari, nisi posse dubitationem deponere.

nere. Ratio, quia in dubiis eligendum quod tutius : & est certè tutius obligatum se putare, quàm non obligatum ; quia ex illo errore exponit sed ad summum non nisi temporali incommodo, ex hoc perjurii periculo.

S E C T. XVIII.

Casus 56. *Casus Quartus* : cum quis volens jurare, non tamen intendit se obligare, an nihilominus obligetur ? Scholasticorum & Casuistarum plurimi, præsertim qui ante Cajetanum fuerunt, negant obligari. Et quidem excusat se à perjurio Cydippe Ovidiana istiusmodi defensione.

a Ovid. in (a) *Quæ jurat mens est : nil conjuravimus illa.*
ép. Cydip.

At sanior est Cajetani sententia, & qui eum secuti sunt Scholasticorum, deliberate jurantem, sive intendat se obligare, sive non obligare tamen. Etenim & actus jurandi est ex se obligatorius, & processit ab animo deliberato : ergo necessario sequetur obligatio, nisi aliunde impediatur. Cum ergo obligatio ex jurejurando necessario & naturaliter profluat, non est in potestate hominis eam impedire, vel summovere : nemo enim potest, positis rerum naturis, earum necessarios effectus impedire. Annon deberet

beret omnibus ludibrium, qui cum manum & sigillum syngraphæ obligatoriae opponeret, profiteretur tamen se nullam habere intentionem semet obligandi? Imò illa intentionis suæ professione non obstante, annon facto ipso obligaretur tamen? Obligatur pariter & qui jurat ipso jurandi actu, quicquid aut intendit, aut se intendere profiteatur: quia intendens causam, intendere præsumitur & ejus causæ necessarium effectum.

Atque ita tandem difficilem hanc & diffusam de *Juramenti Vinculo* dissertationem auspice Dei bonitate, comite patientiâ vestrâ, per quatuor Causarum genera deductam, ut potui, absolvi: reliquam tractationis partem, quæ de *Vinculi Solutione* est, propediem (Deo annuente) unica prælectione complexurus.

Praelectio Septima.

De Vinculi Juratorii Solutione; & de
Jurisjurandi usu & abusu.
Continens Casus quinque, & Conclusio-
nes totidem.

SUMMARIUM.

1. In promissorio Juramento quæ veritas requi-
ratur.
2. Solutio vinculi quid sit.
3. Juramentum an sit dispensabile?
4. Potestas Papæ dispensandi in juramentis
examinatur.
5. Juramentum an possit commutari?
6. Juramentum subditi prælatus potest irritum
reddere.
7. Juramenti materiâ cessante, cessat & obligatio
8. Relaxari potest juramentum ab eo cui factum est
9. Non est illicitum jurare.
10. Jurandi in sermone quotidiano Cacoethes.
11. Non est jurandum sine necessitate.
12. De juramento ab aliis exigendo, Cautiones.
13. Juramentum dubitante conscientia non
suscipiendum.

SECT.

SECT. I.

Vinculi illius five ligaminis, quod qui jurat ligat super animam suam, & de quo tam multa hætenus disseruimus, *solutio* hodiernum pensum est, & totius propositæ tractationis novissima pars. De qua solutione, antequam ad species descendatur, duo sunt in genere observanda. *Observandum primò* ; vinculi solutionem peculiarem esse juramento promissorio, in assertorio locum non habere. Omni Juramento, five Assertorio, five promissorio debet inesse *Veritas* : sed cum hoc discrimine, quod ad Jer. 4. 2. juramentum Assertorium unica sufficiat veritas de præsentī, cum in promissorio duplex requiratur ; una sc. de præsentī, altera de futuro. *Veritas de præsentī* respicit ipsum *actum jurandi* : & consistit in hoc, ut jurans quando jurat verum dicat ; hoc est, ut mens sit congrua verbis, & ut habeat intentionem servandi id quod promittit. Qui actus jurandi in Promissorio, quoad veritatem & falsitatem omninò convenit cum actu jurandi in Assertorio. Materia enim illius veritatis in utroque actu, cum sit *de præsentī*, transit in quandam quasi necessitatem immutabilem ; in quantum Juramentum quamprimum præstitum est, statim aut *(b)* verum

Unde
Cleanthes
dixit u-
numquem-
que eo ipso
tempore
quo jurat
aut εὐσε-
βει, aut
ἐμμενέειν.
apud Stob.
scr. 28.

(b) verum fuit aut falsum : quam veritatem aut falsitatem, ubi actus ille semel transierit, tam impossibile esse mutari, quam impossibile est id quod factum est infectum fieri posse. *Obligatio* ergo illa, qua tenetur jurans de præsenti verum dicere, cadit super ipsum *actum jurandi*, estque illi actui inseparabiliter conjuncta; & proinde *solvi non potest*, nec à Juramento separari : & juramenti Assertorii præter istam de præsenti nulla est ulterior *Obligatio*, quia materia ejus est factum aliquod præteritum aut præsens. Sed in promissorio juramento, cujus Materia est res de futuro præstanda, requiritur etiam *veritas* altera, de futuro sc. quæ respicit *Materiam Juramenti* : & consistit in hoc, ut jurans quod promissit efficiat esse verum; hoc est, ut adimpleat promissum. Dum igitur materia juramenti promissorii, nempe res de futuro præstanda, propter futurorum eventuum incertitudinem multiplici mutationi & varietati obnoxia sit : hinc fit, ut *Obligatio* quæ cadit super illam *Materiam*, & quâ tenetur jurans de futuro promissum adimplere, mutabilis sit & à juramento separabilis. Et hoc ipsum est, quod *vinculi solutionem* dicimus. Unde etiam sequitur id quod *secundo loco observandum* est ; sc. solutionem vinculi in juramento promissorio non intelligi debere respectu *Obligationis* illius prioris, quæ

quæ nascitur *ex veritate de presenti*, & est ei cum Juramento Assertorio communis: sed intelligi solum respectu obligationis posterioris, quæ nascitur *ex veritate de futuro*, & est ipsi propria & peculiaris. Hoc est, Omnis promissoriè jurans, ipso facto & vi ipsius actus jurandi, simpliciter & insolubiliter obligatur *de presenti* bonâ fide & animo intendere id postea efficere quod promisit: sed postquam juratum est, multis de causis fieri potest ut *non obligetur de futuro* illud ad postea implendum quod antè promiserat & intenderat. Verbo sic, Perjurus est semper, qui (c) *non intendit* quod promittit: non est semper perjurus, qui (d) *non perficit* quod promisit.

*et dicitur
perjurum
esse
Cicero
apud Stoic.
term. 28.
Non om-
nis, qui do-
litur factu-
rus est
quam pro-
mittit, in
dolo, jurat.
22. qu. 2.
cap. ani-
madver-
tendum.*

S E C T. II.

Ut autem licitè & sine perjurio aliòve peccato non adimpleatur quod promissum est, ex horum altero contingere necesse est: vel quòd nulla ab initio fuerit obligatio, vel quòd ea postea (*soluta vinculo*) sublata sit. Si res promissa erat cum juraretur aut *impossibilis*, aut *illicita*, Juramentum eâ de re præstitum nullam inducebat obligationem, neq; indiget solutione, sed poenitentia: quandoquidem sic jurando etsi admissum sit grave peccatum, nullum tamen vinculum est

con-

contractum. Rei enim impossibilis, & rei item illicitæ nullam esse obligationem ante ostendimus. *Solutio* ergo *vinculi* supponit antecedentem obligationem: eamque postea aliunde sic tolli significat aut saltem impediri, ut qui prius juramenti vinculo ita constructus tenebatur, ut non liceret ei sub pœna perjurii aliter facere quàm promiserat, ad promissum suum adimplendum jam non ultra teneatur. Itaque quod nunc agitur hoc est, ut certam rationem investigemus, quâ is qui se juramenti vinculo obligavit ad aliquid faciendum, possit esse securus in conscientia suâ se ab eo vinculo liberari, nec ad illud faciendum quod promisit ultra obligari. Cujus rei cum quinque omninò modi soleant assignari, singuli sunt à nobis suo ordine examinandi.

SECT. III.

Casus 57.

Primus Casus est de Dispensabilitate Juramenti: An & quatenus Superioris dispensatio ejus obligationem tollere valeat? *Dispensatio* autem, ut ea vox communiter accipitur, exemptionem significat alicujus personæ à lege communi factam ex speciali indulgentiâ ab habente authoritatem. Ut si quis legi alicui subditus, Principis beneficio ex speciali gratiâ ab illius legis obedi-

tiâ

tiā eximatur : & ut fieri quotidie videmus
 in Academiis, ubi ex rationabili causa di-
 spensationes solent concedi particularibus
 personis, ut liceat eis in aliquibus aliter
 quàm statutum est facere. Fundatur autem
dispensationis jus in *ἐπιεικεία* illa, quæ postulat
 ut de rigore legis nonnunquam aliquid re-
 mittatur ut æquitati sit locus. Cum enim
 leges necesse esset verbis generalibus ferri,
 & ad id respicere quod *communiter & ple-*
rumque bonum & utile est publico ; quod ta-
 men sæpius contingere potest esse *pro hic &*
nunc inutile vel saltem minus bonum : æ-
 quum utique visum est, ut ubi observatio
 ejus quod lege sancitum est videtur esse a-
 licui privatae personæ valdè onerosa vel in-
 commodā, & ex ejus omissione publico non
 multum incommodari, Princeps vel alius le-
 gitimus superior potestatem haberet deter-
 minandi legem in eo casu non videri servan-
 dam : & hoc est quod dicimus in lege di-
 spensare. Quam autem potestatem habent
Principes seculares dispensandi in legibus suis,
 eandem sibi arrogant *Pontifices Romani* di-
 spensandi in votis & juramentis. Quorum
 in hoc genere audaciam, dum subditos Re-
 gum à fidelitate sua absolvunt, Principum
 contractus & fœdera rescindunt, Votorum
 & Juramentorum vel arctissima quæque vin-
 cula commutando, relaxando, dispensando,
 con-

contraria jubendo, aliòve artificio pro libitu & utilitate dissolvunt, utinam eorum nonnulli, qui rectissime damnant, non pessimè imitarentur. Sed enim ut alii *de facto* exerceant, solus interim Papa vendicat sibi quasi *de jure* debitam hanc dispensandi in juramentis potestatem. Conquesti sunt graviter hac de re, & in papalium dispensationum abusus acriter inveci, etiam ante Lutherum multi ad quorum scripta remitto istarum rerum studiosos; atque aliquot argumentis contendendo Juramenti vinculum esse simpliciter indispensabile, ita ut nec Papa nec alius quicumquam ullam habeat omnino potestatem cum eo dispensandi. *Primò*, quia obligatio Juramenti est de Jure divino naturali: Jus autem naturale non subest foro humano; quum Deus solus sit author & dominus naturæ, nec hætenus potuerit unquam ostendi, Deum ulli hominum generi aut ordini auctoritatem concessisse dispensandi (b) *in his que sunt juris naturalis. Secundo*, quia concessa hac dispensandi potestate; everteretur funditus præcipuus juramenti finis, qui est asservatio (ut ita dicam) rei promissæ: nullam enim posset habere certitudinem is cui juratur impletum iri quod promissum est, si cum jurante posset dispensari ne impleteret. *Tertiò* quia juramentum eodem ipso actu & in eodem instanti, quo jurandi inducit obligationem

& Ertamen
de Papâ
sic glossa,
Dico quod
contra jus
naturale
potest dispensare.
ad 15. qu.
6. cap. auctoritatem.

gationem servandi promissionem, acquirit etiam simul ei cui juratur *jus* ad rem promissam : qui duo effectus Juramenti ita conjuncti sunt, ut posito altero vel sublato, alterum quoque necesse sit simul poni vel tolli. Si ergo supponeretur dispensatione tolli *obligationem* jurantis, sequeretur eadem tolli quoque *jus* ejus cui juratur. Et inde etiam ulterius sequeretur, dispensationem illam aut *inanem* esse aut *iniquam* : inanem & supervacaneam, si volente eo cui juratur fieret ; si invito, iniquam & injustam. Illo enim volente, remitti potest obligatio (ut mox ostendam) etiam sine dispensatione : nolenti autem *jus* suum adimere, injuria est. *Quarto*, quia in Juramento promissorio non tantum proximo fit obligatio, quatenus est *promissorium* ; sed & Deo, quatenus est *Juramentum*. Ergo dato sed non concessio, praelatum habere potestatem tollendi obligationem, quâ homo obligatur homini respectu promissionis : presumptio tamen esset non ferenda, si terra & cinis assumeret sibi potestatem tollendi autoritate suâ obligationem, qua homo obligatur Deo ut testi & vindici. *Quinto* denique quia dispensatio humana est res *fori externi* : obligatio verò juramenti est intus in conscientiâ, quæ uni Deo subest ut judici, & in quam homo non habet imperium. Quisquis ergo vendicat sibi *jus dispensandi*

sandi in Juramento, assumit sibi potestatem divīnam erigendo sibi tribunal *in foro interno*, & exercendo dominium in hominum conscientias. Et est ipsa dispensatio invalida, & de jure nulla: sicut sententia prolata à Judice in foro non suo, quia prolata est à non Judice, est ad omnem juris effectum invalida.

SECT. IV.

Torquent hic se mirum in modum Dispensationum Patroni, ut primi argumenti (quod sibi met unum obijcere solent) vim declinare videantur. Sudant nimirum hoc saxum versando, (tuendam enim sibi vident utcunque Papæ hac ex parte auctoritatem, ne culinæ suæ malè sit,) nec tamen proficiunt hilum: dum quo se solidè tueantur non habent, nec inter ipsos adhuc unquam convenire potuit, quo jure Papa hanc sibi arroget dispensandi potestatem. Quod vel unum malæ defensionis conscientiam arguit. Quemadmodum enim in bello suscipiendo, sic & in exercenda potestate, causa quæ parum constanter assignatur, facile præsumitur esse parum justa. Sunt imprimis qui potestatem hanc dispensandi in Juramentis & Votis, ab illa absolutâ & Oecumenicâ Papæ auctoritate arcessunt, quâ *mundi dominus* est,

est, & totius Orbis Imperator. Quia enim
 omnis jurans aut vovens est Papæ subditus :
 propterea inquit, in omni voto aut Ju-
 ramento subintelligi debere illam conditio-
 nem, (a) si Domino Papæ placuerit. Unde
 sequitur, quamprimum Papa significaverit
 (id quod dispensando facit) sibi non place-
 re ut ratum sit quod juratum est, obligatio-
 nem protinus cessare. Quæ sententia si ob-
 tineret, posset Papa pro libitu suo juramenta
 quævis rescindere, siue subesset justa aliqua
 causa, siue non. Rejectâ itaque hac crassiore
 sententiâ, alii, inque his moderni aliquot Je-
 suitæ, negant Pontificem dispensare posse
 in Juramentis, aut regum contractus dissol-
 vere, neque id ab eo fieri, *proprie* loquendo ;
 tollendo sc. obligationem, aut (stante obliga-
 tione) ab ea eximendo privatam aliquam
 personam : sed dicunt eum dispensare *impro-*
prie tantum ; (b) declarando sc. Juramentum
 in eo casu non obligare, propter aliquod bo-
 num quod impediretur, aut malum quod se-
 queretur, si Juramentum illud servaretur. Sed
 contra, præterquam quod res ipsa clamat
 Papam hac in re potestatem exercere
 plusquam declaratoriam, aut (quod tan-
 tundem est) sub declaratoriæ potestatis
 obtentu posse eum de fœderibus, Votis, Ju-
 ramentis & Contractibus Regum & aliorum
 quorumcunque pro suo arbitrio statuere :

a Richard
 in 4. di-
 stinct. 38.
 art. 9. v.
 Sayr. 6.
 clav. Reg.
 11. num. 8.

Opin. 2.

b Bonavent
 Paludanus
 Antoninus
 &c. apud
 Sayr. ubi
 supra num.
 9.

quum sit ipse in hoc casu supremus ac solitarius Iudex, cujus sententia omninò stari oporteat sine aliqua appellatione, Vel *primò* aperte *causa iusta* est, cur non debeat res Juramento promissa præstari, ut si sit impossibilis, turpis, inhonesta, vel quovis modo illicita: & tunc potest jurans propriâ authoritate, imò verò tenetur retractare quod juravit, non expectatâ Papæ vel alterius cujusquam dispensatione: ubi enim nulla est obligatio, conscientia libera est, nec dispensatione opus est. Vel *secundò*, Aut *nulla* apparet *iusta causa* cur non fervetur fides juramento data: & tunc omninò servanda est: & peccat quisquis dispensationem aut petit aut concedit; quia manet obligatio, quæ humanâ authoritate tolli nec potest nec debet. Vel denique *dubia res* est, nec satis constat propter aliquas difficultates ex utraque parte utrum jurans teneatur adimplere quod promisit: & tunc quidem utile erit viros divini juris peritos prudentes & pios consulere, & ex ipsorum sententiâ quid factò est usus statuere. Quâ in re, cum peritâ magis quàm potestate constet, cur potiores sint Papæ quàm alterius cujusquam partes non intelligo; nisi certum esset Papam cæteros pietate & prudentia anteire: quod non est credibile, certe non est necessarium. Alii *tertiò*, declaratoriâ hac dispensatio-

ne non contenti, ut quæ Pontificiam potestatem nimium imminuat, responsionem excogitarunt miræ subtilitatis: nempe prælati (c) dispensatione re verâ tolli Juramenti obligationem, quæ est juris divini naturalis; non tamen propterea dicendum, prælatum dispensare in jure divino & naturali. Quia inquirunt, lex illa naturæ divina est, ut juramentum quandiu vis ejus & obligatio manet servetur: & cum hac lege Prælatus non dispensat, sed per dispensationem suam tollit illam juramenti vim, quâ jurantem ante dispensationem verè obligavit. Sed hæc subtilitas si ad vivum resecetur, aut mera nugatio est & nihil dicit, aut implicat contradictionem: & eam etiam refellit *Jesuita* (d) *Achorius*; qui tamen & ipso eo nomine (e) *Sayro monacho* vapulat. Sic isti Cadmei fratres, dum se mutuis ictibus conficiunt, nec certam defensionis suæ rationem afferre valent, causam quam tuendam susceperunt defendi non posse re ipsa confitentur. Concludo itaq; nec Papæ, nec Principi, nec Synodo, nec Senatui, nec ulli Prælato vel Ecclesiastico vel seculari jus esse in sæderibus, contractibus aut Juramenti dispensandi; aut quenquam à vinculo quo ante factam dispensationem obstrictus tenebatur absolvendi.

V. Sayr.
num. 10,
&c.

d Part. 2.
Instit. lib.
6. cap. 1.
dub. 4.
e Sayr. 6.
cla. Reg.
11. num. 12.

SECT. V.

Isti de dispensatione quæstioni primæ, 58. proxima est ei affinis de *Juramenti commutatione* quæstio, sive *Casus secundus*. Est autem *Commutatio* (ut ipsum nomen indicat) nihil aliud quam translatio obligationis ab unâ materiâ ad aliam; quæ sive major, sive minor, sive æquivalens, videtur esse aliquo respectu commodior. Differt autem *Commutatio* à Dispensatione quodammodo sicut *species* à suo Genere, vel *Pars* a suo *Toto*. Si enim sufficeret ad solvendum vinculum tam una quàm altera: solveretur & vinculum *ex Toto* per Dispensationem, per *Commutationem* verò *ex parte* solum. Summa doctrinæ Casuistarum de *Commutatione* fere hæc est. *Primò*, posse privatum quemvis sua auctoritate sine superioris dispensatione commutare votum aut Juramentum in id quod est *evidenter melius*. Quod confirmant exemplo ipsius Dei, qui promissa sua temporalia non semper implet ad literam, sed sæpè ea commutat in melius: & adducunt in hanc sententiam dictum Gregorii, *Propositum aut promissum non infringi, qui in melius id commutat*. *Secundò*, non posse commutari promissum in id quod est *evidenter pejus*, aut de quo dubiū est an sit melius, sine auctoritate

su-

superioris, qui habet legitimam potestatem in ea parte judicandi & determinandi. *Tertiò*, Commutatione omnino tolli obligationem præexistentem à materiâ priori : & induci de novo obligationem in materiâ diversâ. Sed tota ista doctrina falso nititur fundamento, *dispensabilitate* sc. Juramenti ; quæ cum nulla sit, ut modò probavimus, ruat necesse est hæc ei superstructa *Commutatio*. Dico ergo breviter, non posse remitti vel solvi juramenti vinculum, aut ex toto per Dispensationem, aut ex parte per Commutationem sine consensu omnium partium. Præcipuè autem requiritur consensus ejus cui juratur ; quia ei jus acquiritur quod sine ipsius consensu non debet ei surripi. Exemplum autem à Deo sumptum non est simile : qui *promissiones Dei*, ut sunt omnes gratuitæ ita temporales sunt etiam conditionales, & intelligendæ cum exceptione crucis, & beneplaciti sui utilitatis nostræ. Nec vero est *Voti & Juramenti*, respectu commutationis, ratio per omnia similis. *Votum* enim cum soli Deo nuncupetur, poterit fortasse voventi aliqua licentia concedi permittendi id ipsum in aliud quod sit evidenter melius & Deo gratus ; cum nulla fiat istâ permutatione injuria alicui tertiæ personæ ; ut in *Juramento*, quod homini factum est, fieret illi homini (a) *injuria*, si absq; ejus consen-

a nemo potest mutare consilium su alterius injuriam.
l. 75. de di-
vers. reg.
Jur.

su & præter ipsius voluntatem in aliud commutaretur. Ut si Caius juratus solvere Titio decem libras, daret ei equum decem librarum pretio æstimatum; non censendus esset satisfacisse Juramento. Iniquum enim, ut quis cogatur rem sibi debitam commutare invitus. Neutro ergo istorum modorum solvi potest juramenti vinculum, aut obligatio tolli.

S E C T. VI.

Casus 59.

Sed posse videtur reliquis qui supersunt tribus modis: *Irritatione* sc. Superioris, *Cessatione* Materiæ, & *Relaxatione* Partis. *Casus* ergo *Tertius* est de solutione vinculi per Irritationem à Superiore factam. Significat autem *Irritatio* (sic enim, Barbarè licet, cum Casuistis loquendum est,) actum legitimi superioris, quo autoritate sua irritum facit sive annullat juramentum à subdito sine ipsius consensu præstitum. Rescindere enim posse legitimum superiorem vota & juramenta eorum qui sub ipsorum sunt potestate, & non sui juris, fusè docet (c) hoc ipso capite *Moses*: uti nos ubi de Causa efficiente egimus (d) antè ostendimus. Ratio est, quia is qui alienæ potestati subest, non est sui juris, non habet potestatem se obligandi in iis rebus in quibus subest, nisi ex voluntate superioris

e Num. 30.

d Prælect.

4. num. 5.

rioris cui subest: & proinde non debet aliquo actu suo inducere sibi obligationem sine illius consensu, vel expresse, vel rationabiliter præsumpto. *Jura enim Prælatorum* in subditos, ex lege Dei immotâ & æternâ, perpetua sunt. *Officia* insuper *Subditorum* erga prælatos, obsequiique jus & subjectionis, ex eâdem perpetuâ lege, perpetua sunt & indispensabiliter obligatoria. Quæ obligatio antecedens (ex tertia nostra hypothese) impedit effectum Juramenti subsequen-
tis, ne possit obligare: semper enim *obligatio prior præjudicat posteriori*; & irritum facit omnem actum inductivum novæ obligationis sibi contrariæ. Dicendum ergo in hoc casu *primò*, non debere subditum in iis rebus in quibus alteri subest jurare se facturum quidnam, absque præsumpto saltem superioris sui consensu. *Secundò* si juraverit & res sit licita, obligari ad faciendum quamdiu non videtur id esse contra voluntatem, dignitatem, aut utilitatem superioris. *Tertio*, superiorem, si expresse consensu suo, sive antecedente sive subsequente, promissionem subditi semel confirmaverit, (e) non posse eandem postea irritam facere, aut obligationem ejus tollere. *Quartò*, si superior quamprimum rem rescierit, statim, dissensum suum palam & peremptoriè subdito significaverit, prohibueritque id in quod juratum est fieri.

*Quod si
mel placuit
amplius di-
plicere non
poss. 21.
reg. jur. in
6.*

fieri: cessare continuò obligationem illam Juramenti transitoriam; & subditum vi obligationis officii, quæ permanens est & perpetua, teneri contrà quàm juraverat facere. Unde si quis alienæ potestati subditus, puta domini aut patris aut principis vel sponte suâ, vel vi & metu adductus, aliquod fortè Juramentum præstaret, in quo dominum patrem aut Principem si adesset non fuisse consensurum crederet: jurando peccavit contra officium debitum, & omnino tenetur illud juramentum ut officio suo contrarium, non servare. Stet ergo solvi vinculum Juramenti ex irritatione legitimi superioris.

S E C T. VII.

Casus 60. *Casus quartus est de solutione vinculi per cessationem materiæ, aut mutationem aliquam notabilem factam circa causam Juramenti principalem. Tunc enim cessasse materiam censendum est, cum rerum status inter tempus jurandi & tempus adimplendi ita immutatus est, ut si quo tempore jurabatur prævideri potuisset is qui postea insecutus est rerum status non omnino juratum fuisset. Respondetur breviter, cessante Juramenti, Voti aut promissionis materiâ, cessare simul ejusdem & obligationem: quemadmodum in naturalibus & artificialibus, deficiente materiâ,*

de-

deficere necesse est & actionem agentis. Nec enim potest ignis urere, si desit materia combustibilis: nec faber, ni adsint ligna, scammum facere. Si quis ergo miles juret obsequium belli Imperatori: finito demum bello, cum ipse defierit esse imperator, non ultra tenetur ex juramento obsequium ei præstare. Et si pater aliquis juraret, se testamentum in quo filium instituisset hæredem nunquam mutaturum: comperto tamen postea filium hæredem institutum patri venenum miscuisse, pater non ultra tenetur juramento, sed eo non obstante poterit mutato testamento alium hæredem instituere. Idem dicendum est, cum quis juravit statuta alicujus Collegii sive communitalis sibi prædicta observare: si postea contigerit ea statuta revocari vel abrogari, jurans absolvitur à vinculo illius Juramenti. Ratio est, quia radice obligationis sublatâ, tollitur unâ pullulans inde obligatio: fuit autem *Materia* illa quæ causam dedit jurationi, radix ejus obligationis quæ ex illa juratione insecuta est. Juramentum enim (a) ^{a 42. reg. Jur. in Sexto.} sequitur naturam & conditionem actus cui adjungitur, id est *Materiae* circa quam versatur, sicut accessorium sequitur naturam sui principalis (b): & quæ accessorium locum obtinent, ^{l. 1. 2. ff. de pecul. legat.} inquirunt jurisconsulti, extinguuntur, cum principales res peremptæ fuerint.

S E C T. VIII.

Casus 61.

Casus ultimus est, de solutione vinculi per *Relaxationem Partis*, ejus sc. cui juratum est: ut si Caius Titio aliquid promiserit, an remittente Titio obligationem, Caius promissi religione exolutus sit? Ubi imprimis observandum hunc loquendi modum *Remittere Juramentum*, & alium ei consimilem, *Juramenti gratiam facere*, apud bonos authores non uno semper sensu accipi. Sumuntur enim interdum cum relatione ad *Juramentum præstandum*, & sic is dicitur alteri remittere juramentum, vel juramenti gratiam facere, qui cum alter ille paratus est jurare, contentus voluntate non postulat ab eo Juramentum, sed injurato credit, vel aliâ quacunque de causâ jusjurandum ab eo, à quo exigendi jus habet, non exigit. Plerunque tamen sumuntur cum relatione ad *Juramentum præstitum*: & sic is dicitur alteri remittere vel gratiam facere, qui ei id quod promissum est condonat, nec rem virtute juramenti debitam, cum exigendi jus habeat, exigit. Sic de Tiberio Suetonius. (a) *Equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se antea nunquam repudiaturum juraverat.* Et Impp. Antoninus & Verus rescripserunt

a Sueton.
in Tiber.
cap. 35.

(b) gra-

(b) gratiam se facere jurisjurandi ei qui iuraverat se ordini non intersuturum, & postea ^{61. 38. ff. ad municip.} *Duumvir creatus est*. Et hæc est illa remissio sive gratia Juramenti, quam *Relaxationem* vocant Casuistæ. De qua dico *primum*, Relaxationem istam in Juramentis; fæderibus; Pactis, aliisque Contractibus humanis locum habere, non item in votis. Ratio discriminis est, quia Vota Deo fiunt ut parti: ab homine autem ea sola relaxari fas est, quæ homini facta sunt: Dico *secundò*, si juretur in gratiam alterius, id est per respectum ad honorem, obsequium, utilitatem, aliudve ejus bonum vel commodum: juramentum non obligare, nisi is in cujus gratiam juratur, id gratum ratumque habuerit. Sicut juris nostratis interpretatione, non obligat Caium ad solvendum Titio centum chirographum, et si Caii manu subscriptum, sigilloque firmatum; nisi id Caius Titio tradiderit, Titiusque aut alius ejus nomine & vice sic traditum acceperit. Dico *tertiò*, Juramentum sic præstitum, si is cui juratur ratum habuerit & velit servari, non posse (c) ab alia quacunque tertia persona relaxari. Ratio est, quia nemo potest jus alteri acquisitum, nisi ipse consenserit, adimere. Unde sequitur quod ante diximus, per dispensationem tertiæ personæ non tolli obligationem juramenti, absque consensu partium. Dico *quartò*, si

c Non debet alii nocere, quod inter alios actum est. l. 10. ff. de Jurejur.

d Tollitur
omnis obli-
gatio solu-
tione ejus
quod debe-
tur. l. i. in-
stit. quibus
modis toll.
oblig.

e Est acce-
ptatio i-
maginaria
solutio. ibid
v. tit. de Ac-
ceptil. ff.
46. 5. & l. i.
Instit. 3. 30

is cui juratum est remiserit jusjurandum & nolit servari; jurantem obligatione protinus solvi nec in conscientia teneri id facere quod se ante facturum juraverat. Ergo Caius Titio juratus solvere centum, si postea Titius ei debitum remiserit, non ultrà tenetur juramento. Ratio est quia potest quilibet suo jure cedere; & rem sibi debitam condonare. Debito autem soluto, (d) cessare ipso facto obligationem necesse est; cum terminus obligationis sit debiti solutio, ut ex obligationis definitione patuit, sicut apud nos, ex ipsâ formulâ syngraphæ obligatoriæ constat, solutâ pecuniâ obligationem solvi. Si dicas debitum hic non solvi, quia promissum non impletur: Respondeo, ad omnem juris effectum perinde esse sive realiter impleatur, sive ab eo cujus interest pro impleto habeatur. Ratio est, quia *acceptatio* ejus cujus interest, est interpretativè *acceptio rei*: atque ita, cessante quasi materia, cessat obligatio, eadem fere ratione qua in proximo antecedente casu dictum est. Et hoc ipsum est quod (e) *Acceptilationem* Juris-Consulti vocant per quam (*civilem* licet *solutionem*, & non veram) non minus tamen obligationem tolli docent, quàm per veram solutionem. Si iterum dicas, ut relaxatione tolli possit obligatio homini facta, videri tamen obligationem Deo factam non ita: sicut an-

tè responsum est casu Juramenti metu extorti. Respondeo, ex relaxato eo quo jam dictum est modo vinculo nullam fieri Deo injuriam, sicut fit in violatione Juramenti coacti: quia promissio facta præcisè in favorem alterius, in Deum dirigitur solum ut testem promissionis homini factæ, & vindicem violatæ ejus fidei quæ alteri astringitur: quam fidem cum non violarit, sed promissioni satisfecerit, omni prorsus obligatione solutus est, & apud Deum & apud hominem. Dico *quintò*, solutionem vinculi quæ fit per relaxationem partis, eousque extendi, quò parti relaxanti placuerit; ut si Caius Titio juraverit solvere centum, Titius autem ei postea quinquaginta remiserit; solvitur obligatio (g) *ex parte tantum* non extor-
to. Tollitur sc. vinculum quoad quinquaginta remissos, manet quoad quinquaginta non remissos. Rursum, si Caius Titio juraverit solvere centum infra viginti dies, Titius autem videns Caium non posse constituto die sine aliquo suo incommodo pecuniamolvere, concedat ei adhuc viginti dies alios: Relaxatio hæc quæ fit per dilationem sive prorogationem temporis, eatenus solvit Juramenti vinculum, ut non teneatur pecuniasolvere prout initio juraverat intra dies viginti; tenetur tamen, idque ex primi juramenti vinculo intra dies quadraginta easdem solvere

g In parte debiti acceptilatio fieri potest. l. 1. Instit. 3. 30.

b Gen. 14.
22 ---- 24.

solvere. Dico *sextò*, Relaxationem partis valere ad vinculum juramenti solvendum, quantum ipsius interest : non tamen valere in præjudicium tertiæ personæ. Ratio est, quia potest quilibet per actum suum de jure proprio quantum vult remittere : Sed non potest quisquam de alieno jure quicquam demere, ipso vel inconsulto vel invito. Debet itaque unusquisq; sic cedere jure suo, ut salvum sit interim alteri cuique jus suum. Sic *Abraham* de bonis jure belli acquisitis post reportatam de quatuor Regibus victoriam, *Gen. 14.* (b) jure suo cessit cum suam prædæ partem Regi Sodomorum universam condonavit ; reservata tamen tribus Ducibus belli fociis quæ eis obtigisset justa portione. Unde *Caius* juratusolvere *Titio & Julio* centum, si *Titius* ei suam partem debiti condonet, solutus est Juramenti vinculo quoad illam partem quæ *Titio* debebatur ; manet tamen obligatio quoad partem *Julio* debitam. Ex eodam fundamento fit, ut *relaxatio partium* ex consensu nihil efficiat in *contractu sponsaliorum*. Quia ibi non utilitas tantum hominis spectatur, sed & institutum Dei : cui magna fieret injuria, si contractus ille etsi ex communi contrahentium consensu violaretur. Quia virtus illa & efficacia quam habet hæc de qua nunc agitur relaxatio ad tollendam obligationem, supponit actum illum qui obliga-

obligationem induxerat, non spectavisse ad aliud aliquid, præter bonum & commodum partis relaxantis tantum. Si alterius cujusquam interfit ex aliquo suo jure Obligatio- nem non solvi, Obligatio non solvitur.

S E C T. I X.

Eorum igitur quæ de *vinculi Juramentorii solutione* hætenus dicta sunt, breviter hæc summa est. Nec *dispensatione* alicujus superioris nec ulla *commutatione* solvi posse Juramenti vinculum, quin ut jurans adhuc in conscientia suâ obligatus maneat, adimplere id quod promisit. Sed posse tamen id vinculum aut *rescindi* & irritum reddi auctoritate superioris legitimam potestatem habentis, aut deficiente materia cessare, aut ab eo cui promissio facta est *relaxari*, ita ut obligandi vim penitus amittat. Absoluta jam tandem (Deo auspice) pro modulo tenuitatis meæ, quâ potui brevitate, perspicuitate, fide, promissâ cum hoc publicæ professionis munus auspicarer tractatione : Coronidis loco, monita quædam pauca, velut *Corollaria*, quæ nobis ad vitæ conscientiaque institutionem ex usu esse poterunt, de *Juramentorum usu & abusu*, attexenda duxi. Idque non per modum paræneseos, ut so-

lent Oratores sacri in concionibus ad populum, sed memores nos in Scholâ docere, non Ecclesiâ, per theses quasdam siue Conclusiones Practicas breviter propositas & dilucidè explicatas.

S E C T. X.

Conclusio Prima, & est contra Anabaptistas & Socinianos. *Juramenti usus est licitus*. Probatur *primò*, ex usu veteris Testamenti. Jurabant pii (a) Patriarchæ: jurejurando terminari controversias instituit in lege (b) *Moses*: conditiones in jurando observandas præscripserunt (c) Prophetæ. Neque potest reddi justa aliqua ratio, cur piis sub veteri Testamento jurare licuerit, fidelibus sub novo non item liceat; cum non pertinuisse jusjurandum ad legem Ceremoniarum per Christum abrogandam, & ex ejus *sine* patet, cujus est perpetuus usus; & ex *forma*, quæ nihil videtur habere cum typo communi, *Secundò*, ab exemplis (d) Dei, (e) Angelorum, (f) Apostolorum; quorum illi *αὐτῶν*, hi historicè & *κατὰ ῥητόν* in sacra Scripturâ sæpè jurantes inducuntur. *Tertiò*, à consuetudine omnium populorum: qui ductu luminis naturæ ad fidem firmandam in civilis societatis commoditatem jurisjurandi religionem adhibendam censuerunt: quoniam nullum potest esse Legis naturalis indicium

^a Gen. 14.

^{22. & 26.}

^{31. & 31.}

^{53.}

^b Exod. 22.

^{11.}

^c Jer. 4. 2.

^d Gen. 22.

^{16. Psalm.}

^{140. 3.}

^{Heb. 6, & 7}

^{• Dan. 12. 7}

^{Apo. 10. 6.}

^f Rom. 1. 9

& 9. 1.

cium certius. *Quarto*, à fine Juramenti ; quæ est confirmatio fidei in rebus dubiis, ubi aliæ probationes deficiunt. Qui finis cum sit necessarius ad tollendas & terminandas lites : media ad illum finem necessaria, necesse est ut sint saltem licita. *Quinto*, à naturâ Juramenti, nihil in se continentis quod sit intrinsecè malum. Neque enim malum est *Actus religiosus* ; neque malum est *Rei dubiæ confirmatio* ; neq; malum est *divini testimonii advocatio* : ex quibus quasi membris integratur juramenti essentialis definitio.

S E C T. XI.

Conclusio secunda. *Juramenti usus in sermone quotidiano non est licitus*. Probatur *primò*, à natura juramenti. Quia actus omnis religiosus, cum sit pars cultus Dei, debet præstari cum debitâ reverentiâ, & cum aliquâ animi cûm præparatione tum attentione : quæ omnia abesse necesse est, cum temere adhibentur & sine judicio, vel incautis & incogitantibus excidunt verba juratoria. *Secundò*, à fine Juramenti, quæ est rei dubiæ confirmatio. Quum in sermone quotidiano de rebus ferè levibus colloquia ferantur, quæ aut non sunt dubia, aut non tanti ut egeant religiosa confirmatione. Aut si tanti essent, non multò confirmatio esset fides apud eos quicum agitur,

ἐκ αὐ-
 τοῦ ὅτι
 πιστεῖ, ἀλλ'
 ὁρῶν ἀνὴρ
 Æschyl.
 apud Stob.
 ser. 27.
 ἀσθενέον
 Philo.

ex (c) ejus hominis juramento, qui temerè & (d) multum jurat : cujus ferè ea est apud plurimos existimatio, ut ei vel injurato credatur, si putetur vera dixisse ; vel jurato non credatur, si putetur falsa. Tertiò, à causâ unde promanant ejusmodi juramenta. Quæ vel est vitiosus habitus, ex longo usu & pessimâ consuetudine contractus cujusmodi habitus cordis prophani, & tantum non athei, fructus & indicium est : vel effrænis aliqua animi perturbatio, velut impotentis iræ, aut intemperantis lætitiæ ; quibus dum calent animi, facile dispumant in contumeliam Dei. Quò mihi videntur quasi peculiariter respicere verba illa Jacobi c. 5. vers. 12. *Ante omnia, inquit, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, &c.* Hortatus nempe erat fideles ad ferendum patienter injurias versibus aliquot immediate præcedentibus : & versu sequente docet quibus se rebus exercere deceat hominem Christianum, sive doleat, sive lætetur. Locus sanè dignus, in quo explicando docti viri sese exerceant, & cujus scopus & vis ex verborum serie, aliquantò quàm ab Interpretibus factum est, accuratius investigetur. Poterit fortassis obiter in hanc rem aliquid compendii afferri ex ista qualicunque verborum (ut mihi sonare videntur) paraphrasi. “ Ponite vobis
 “ ante oculos veterum prophetarum & pio-
 rum

rum exempla. Si quid mali patimini eorum
 sequimini patientiam. Si illud assequi non
 potestis, *καὶ πάλιν δὲ* at illud saltem, quod
 nisi negligentissimi esse velitis facillimè ca-
 veri potest ante omnia cavete, ne aut dolo-
 ris nimium impatientes, aut è contra nimi-
 um effusi in lætitiā, temerè jurando ali-
 quid faciatis Christiano nomine indignum,
 & in Dei majestatem contumeliosum. Quin
 continete vosmet sive commotiores sive hi-
 lares intra debitos modestiæ fines, nec cœ-
 lum terræ miscete, nec omnia clamoribus
 & jurationibus implete: sed tranquillo
 animo si quid affirmandum sit, nudè &
 simpliciter affirmate; si quid negandum,
 nudè & simpliciter negate. At si vos porro
 stimulet acrior ex utraque parte animi im-
 petus, non ferentis se intra pectoris an-
 gustias concludi, sed aliquā exire gesti-
 entis: vestræ erit prudentiæ, animi illum ar-
 dorem in honorem Dei convertere. Quā
 tandem arte quæritis? dicam. *Angitur ani-*
mi quis vestrum? non ex impatientia pro-
 rumpat statim in juramenta & blas-
 phemias, quod ira æstuantibus proclive est:
 sed oret potius & precetur Deum, ut
 quoad illa mala auferantur, det sibi pa-
 tientiam. E contra, *Animo quis est leto &*
hilari? ne sic quidem in juramenta, qui Bac-
 chantium mos est, ora solvat: sed hym-

“nos potiùs & Psalmos in laudem Dei mō-
 “duletur, quitām lætos ipsi dies concessit.
 Si quis Apostoli verba simpliciùs intelligi
 malit, utatur suo iudicio. Exposui tantum
 quod mihi videtur non improbabile : nemini
 legem dico. Sed ut redeam ad institutum cur-
 sum, si tamen digressus sum : illud interim
 certum est Jacobi verba jurandi illud caco-
 ethēs, quod apud omnes & summæ & abje-
 ctissimæ sortis homines passim jamdiu inve-
 teravit, omnino damnare. Multas implerem
 paginas, si quæ in priorum Patrum & veterum
 ex omni gente Doctorum Hebræorum, Græ-
 corum, Latinorum, imò & hominum etiam
 Ethnicorum scriptis adversus hanc impiam
 consuetudinem occurrunt, in unum congere-
 rem. Accipite è plurimis unum & alterum. Ex
 Hebræis sapientissimum virum Siracidem (e)
 Sirac. 23. — *Ne assuescē os tuum ad jūr.andum.* — *Si-*
 9. — 14. — *cūt servus continuò verberatus non caret livore,*
sic qui Dei nōmen crebro in os suum assumit, non
erit purus à peccato. Et vir πολύορκος implebitur
iniquitate. E Græcis Eusebium philosophum
 Gentilem, (f) *Multi, inquit, hortantur homines;*
 τὸ εὐόρκον εἶναι, id est, ut verum jurent : ego au-
 tē existimo ὅτι τὸ ἀρχαῖον μὴ εὐπετέως ὁμνῶναι,
 ut ne quidem omnino facile jurent : E La-
 tinis Augustinum ; (g) *Jurationem cave quan-*
 Lib. 1. de — *tum potes. Melius quippe nec verum ju-*
 f. rm. dom. — *rare — non quia peccatum est verum*
 in mont. — *jurare,*

jurare, sed quia gravissimum est falsum jurare: quò citius cadit, qui jurare consuebit. Et alibi (b) falsa juratio exitiosa: etiam vera periculosa. Sed quid opus est aliunde testimoniis, quum prohibita sit quotidiana hæc & non necessaria juratio, ita ut vix aliud quidquam in sacris literis disertius: & ab ipso Christo, *μὴ δὲ ὅλως*, Ego autem dico vobis, Ne jurate omnino; & ab ejus Apostolo B. Jacobo loco jam citato *περὶ πάντων δὲ*, Ante omnia ne jurate.

SECT. XII.

Conclusio tertia. Nisi ex causâ justâ gravi & necessariâ non est jurandum. Est Juramentum ex eo rerum genere, quæ nec per se sunt malæ quales sunt actus furti, homicidii, sacrilegii, perjurii, & omnium vitiorum; nec per se expetendæ, quales sunt actus charitatis, justitiæ, obedientiæ & omnium virtutum: sed quæ eò tantum (l) bonæ sunt quia necessariæ, ex hypothesi sc. finis, nec expetendæ nisi in ordine ad illum finem; qualia sunt omnia illa quæ ordinata sunt ad subveniendum alicui defectui, ut Medicina. Ut enim *pharmacum* non propter se repertum est sed propter sanitatem, nec ullus esset ejus usus, nisi essent humana corpora morbis obnoxia, (m *Honora medicum propter necessitatem*) sic Juramentum institutum

l Non in bonis, id est per se expetendis, sed in necessariis jurationem habendam.
Aug. 1. de serm. 30.
m Sirac. 38.
1.

Mat. 5.
37.

o Intotum
jurare, nisi
ubi neceffe
est, gravi
viro Pa-
rum con-
venit.
Quintil. 9
initit. 2. in
Enchirid.

stitutum est ad fidem inter homines firman-
dam; nec ullus esset ejus usus, si non esset
gens humana ignorantiae & perfidiae heu
nimis obnoxia: quo fortasse spectant illa
Christi verba (n) ἐκ τῆς πορνείᾳ ἔστιν. Ergo sicut
vitandus est medicinae usus, ubi ad vitae con-
servationem & valetudinem tuendam non
videtur esse quodammodo necessaria: sic &
Juramentum vitandum, ubi conservandae
humanae societatis (o) *necessitas*, veritatis ma-
nifestatio, & fidei confirmatio, non viden-
tur ipsius usum aliquo modo efflagitare.
Salutare monitum est illud Epicteti (ut illi-
us Stoici omnia) ὁρῶν παραιτῆσαι εἰ μὲν οἶον
τ' εἰς ἅπαν, εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῆς ἐνόησιν. *Jusjurandum*
devita, si possibile est, omnino: si non, saltem
quantum potes. Sancta res est Juramen-
tum: sed quò sanctior, eo periculosior, si
indebitè adhibeatur. Sicut pharmacum, quò
majoris est efficaciae & virtutis, eò magis
corpori nocet, si temerè & imperitè sumat-
ur. *Juramenti assertorii* in Rep. necessarius
usus est: in publicis praesertim judiciis, ad
veritatem eruendam circa facta particula-
ria; quò pertinent juramenta testium, calum-
niae, purgationis, &c. Extra judicium & in re-
bus privatis usus ejus rarior est: potest ta-
men quandoque esse necessarius; ubi sc.
multum interest, ut ei quod assertoriè dicitur
fides habeatur, & assertenti nisi juret non cre-
deretur.

deretur. *Juramenti Promissorii* in judiciis
usus nullus : at extra judicium plurimus, cum
publicus tùm privatus. *Publicus* imprimis ad
continendum subditos in fidelitate sua erga
Principes ; ad firmandum sœdera & con-
tractus Regum & Rerumpublicarum : ad
servandum leges & statuta, & conse-
quenter honorem, ordinem, & pacem
Collegiorum & Societatum ; ad publica
munera fideliter administranda ; atque id
genus alia. Ad privatos etiam contractus
confirmandos, ut de præstatione rei inter
emptorem & venditorem ; de solvendo de-
bito ; de deposito reddendo ; de mutuo,
commodo, fidei commissio, &c. juramen-
tum à Veteribus frequentissimè adhibitum
est. Sed in negotiis privatis plerisque aliæ
iniri possunt rationes, minore cum conscien-
tiæ scrupulo, & fortassis efficaciores ad ca-
vendam improborum hominum perfidiam,
quàm sunt Juramenta : ut per pignora, fide
jussores, chirographa, testes & alia quæ in-
ducant obligationem in foro externo. Et ubi
ista commodè adhiberi possunt, omnino sa-
tius esset à juramenti abstinere : ne aut
frequenter & levi de causâ jurando, res sa-
cerrima ex nimis familiari usu abeat in con-
temptum : aut dum multa juramus, labamur
quandoque in perjurium. Rectè Augusti-
nus, *Nemo novit nisi qui expertus est, quàm*
sit

*fit difficile consuetudinem jurandi extinguere,
& non temerè facere, quod aliquando facere
necessitas cogit.*

S E C T. XIII.

Conclusio Quarta. *Grave peccatum est Juramentum ab alio indebitè exigere.* Exigit autem indebite, *Primò* qui cogit aliquem Juramentum præstare, quod non est aut legibus scriptis sancitum, aut moribus (id est usu) receptum, & longi temporis Præscriptione sine intermissione vel contradictione stabilitum. *Secundò*, qui exigit ab alio juramentum quod apertè repugnat, vel ex eo sensu quem verba præ se ferunt secundùm communem usum loquendi, videtur repugnare alicui juramento ab eo prius legitimè & licitè præstito. *Tertiò*, qui jurare cogit in rem illicitam, quæ sc. est contra officium Deo, aut superioribus debitum, contra leges Regni, contra bonos mores, aut aliàs inhonestas & quæ servari non debeat. *Quartò*, qui Juramentum defert ambigui sensus, aut quoquo modo captiosum: quò conscientiæ, vitæ, libertati, aut fortunæ proximi sui laqueum injiciat. *Quintò*, qui sine necessitate aut metu cogit, aut auctoritate impellit, aut consilio, exemplo, dolo malo, aliòve artificio aut ratione inducit alium ad jurandum, quem scit juraturum

rum contra conscientia suæ judicium. Utinam meminerint omnes qui in magna potestate, conscientia, fama, nomini suo quàm fœdum & indelebilem characterem inusserit *Jeroboamus filius Nebat*, quòd populum Israeliticum pellexerit ad peccandum: & quantopere gravem Dei iram in se provocent, qui potestate suâ quam Deus unicuiq; dedit ad constructionem & non ad ruinam, abutantur in perniciem aliorum.

S E C T. XIV.

Conclusio Quinta. *Juramentum oblatum reluctante vel dubitante conscientia non est suscipiendum.* Probatur *Primò*; quia (a) *quod non est ex fide peccatum est.* *Secundo*, quia jurandum est (b) *in judicio*: quod certè is non facit, qui contra conscientia suæ judicium facit. *Tertiò*, quia id necesse est fieri alicujus temporalis commodi intuitu aut ad evitandum aliquod damnum, aut ad consequendum aliquod lucrum, aut ad conciliandum alicujus hominis gratiam, aut quid simile. Quàm autem indignum est homine Christiano, Deum mundo, cælum cœno, animam corpori gaudium æternum lucro temporali, spem vitæ futuræ præsentis otio, internam pacem externæ posthabere! *Quartò*, quia sic jurans perjurii (gravissimi peccati) periculo se evidenter

^a Rom. 14. 13.

^b Jer. 4. 2.

denter exponit. Qui enim spe metúve alijus temporalis commodi vel incommodi induci potest ut juraret quod non debuit, hunc vix credibile est non posse pari spe metúve induci ne adimpleat quod juravit. Perjurium autem vel ipsis etiam Ethnicis inter gravissima illa crimina est habitum, quæ credebantur Deorum immortalium iram non in reos tantum, sed & in posteros ipsorum, imò & in universas gentes accersere. Quo magis nobis metuendum est, qui Deum illum verum & unum colimus, qui solenniter edixit se non habiturum infontem, quisquis nomen ipsius in vanum assumeret: ne dum quacumq; oculos obvertimus tam uberem & luxuriantem undique Juramentorum & perjuriorum segetem, albescentemque jamdiu ad messem conspiciamus; Deus justissimus judex, ad tam perfidam & profanam gentem penitus excindendam, peracutam judiciorum falcem celerrimè immittat. Iratum sensimus jamdiu clementissimum Patrem, & læsam infinities victamque (si fas dicere) peccatis nostris infinitam Dei patientiam in furorem versam. Non facile est dicere, ob quæ potissimum peccata, ubi omnia sunt summa. Sed profectò qui seriò cogitaverit, ex quo nos Deus proprio flagello percutere cœpit, de his gravissimis jurandi pejerandique peccatis quàm non dolumus,

doluimus, imò potiùs quàm immensum increverit, hinc infrænata & impunita jurandi & blasphemandi licentia, illinc pejerandi sub Religionis obtentu scæda hypocrisis: vix fieri potest quin ut ei in mentem subinde veniat illud Jeremiæ Prophetæ, *A Juramentis terra luget.*

Quæ cum ita sint, viri, patres & fratres, exorandi sumus qui adsumus omnes, & quotquot uspiam sunt hominum, qui paci cum publicæ Regni & Ecclesiæ, tum privatæ cordis & conscientiæ suæ benè cupiunt: ut contemptum nominis divini & fidei violatæ crimen ipsi imprimis sedulo caveamus, juramenta non necessaria omnino fugiamus, ab aliis indebitè delata constanter recusemus, à nobis debitè ritèque præstita fideliter expleamus; deinde ut peccandi licentiam & in aliis quoq; quantum in nobis est strenuè coercueamus; Deum denique Opt. Max. assiduè precemur, ut flagello ejus edocti admonitique & sub potenti ejus manu humiliati, ad ipsius misericordiam confugiamus, justitiam agnoscamus, gratiam imploremus, in peccatorum nostrorum remissionem, vitæ emendationem, & animarum salutem, per & propter merita Domini nostri Jesu Christi. Cui cum Patre & Spiritu Tri-uni Omnipotenti Deo sit regnum, potentia & gloria in Secula Seculorum. Amen.

F I N I S.